

INNOVÁCIÓ

a Közép-Dunántúlon

2009

Innováció a Közép-Dunántúlon 2009.

KDRIÜ Székesfehérvár, 2009.

Szerkesztette: Dr. Szépvölgyi Ákos

Szerzők:

Baranyai Nóra MTA RKK NYUTI KDO
Dr. Baráth Gabriella MTA RKK NYUTI KDO
Barta Zoltán KDRIÜ
Debreceni Gábor KDRIÜ
Dr. Szépvölgyi Ákos KDRIÜ

A vállalkozói kérdőíves felmérést és elemzést az
MTA RKK NYUTI Közép-dunántúli Osztálya készítette Prof. Dr. Szirmai Viktória
vezetésével

A kiadvány technikai szerkesztését a
Székesfehérvári Vállalkozói Központ munkatársai végezték

Nyomdai előkészítés: COPYSTORE Nyomdaipari Szolgáltató Kft.

Székesfehérvár, 2009. május

©A mű a szerzői jogvédelem alá tartozik.
Bármilyen felhasználása, másolása csak a kiadó előzetes engedélyével történhet.

Tartalomjegyzék

1. BEVEZETÉS	4
2. A RÉGIÓ INNOVÁCIÓS HELYZETE	5
2.1. AZ INNOVÁCIÓ KÜLSŐ KÖRNYEZETE	5
2.1.1. <i>Ipari parkok</i>	5
2.1.2. <i>Inkubátorházak, klaszterek</i>	8
2.2. FELSŐOKTATÁS	10
2.3. KUTATÁS-FEJLESZTÉS	15
2.3. A KUTATÁS-FEJLESZTÉSI EGYÜTTMŰKÖDÉSEK SPECIÁLIS FORMÁI	25
3. REGIONÁLIS INNOVÁCIÓ-POLITIKA.....	28
A RIS STRATÉGIAI ILLESZKEDÉSE	28
STRATÉGIA.....	32
4. A KÖZÉP-DUNÁNTÚL VÁLLALKOZÁSAINAK INNOVÁCIÓS TEVÉKENYSÉGE...35	
A VIZSGÁLAT CÉLJA ÉS MÓDSZEREI.....	35
3.1. A KÉRDŐÍVET KITÖLTŐK ADATAI	36
3.2. A VÁLASZADÓ CÉGEK FŐBB JELLEMZŐI.....	36
3.3. A VÁLLALKOZÁSOK TEVÉKENYSÉGÉNEK JELLEMZŐI.....	49
3.4. A VÁLLALKOZÁSOK INNOVÁCIÓS TEVÉKENYSÉGE	58
3.4.1. <i>Termékinnováció</i>	58
3.4.2. <i>Folyamatinnováció</i>	64
3.4.3. <i>Szervezeti – szervezési innováció</i>	67
3.5. A VÁLLALKOZÁSOK INNOVÁCIÓS TEVÉKENYSÉGEINEK TÍPUSAI, AZ INNOVÁCIÓS TEVÉKENYSÉG SZUBJEKTÍV MEGÍTÉLÉSE	72
3.6. AZ INNOVÁCIÓT AKADÁLYOZÓ TÉNYEZŐK	75
3.7. A JÖVŐRE VONATKOZÓ FEJLESZTÉSI TERVEK ÉS IRÁNYOK	81
3.8. AZ INNOVÁCIÓ FELTÉTELEI, SEGÍTŐ TÉNYEZŐI.....	84
3.9. AZ INNOVÁCIÓT SEGÍTŐ SZOLGÁLTATÁSOK	86
3.10. KÉPZÉS, OKTATÁS	89
3.11. SZABADALMAK	92
ÖSSZEGZÉS.....	96
5. INNOVÁCIÓS PÁLYÁZATI PROGRAMOK	101
BAROSS GÁBOR PROGRAM.....	101
<i>K+F projektámogatás</i>	101
<i>KKV projektámogatás</i>	102
<i>K+F infrastruktúra fejlesztés</i>	103
<i>Kompetenciafejlesztés</i>	104
<i>Nemzetközi K+F+I projektben való részvétel</i>	105
<i>INNOCSEKK PLUSZ</i>	105
6. SZAKMAI RENDEZVÉNYEK, LINKEK	107
FELHASZNÁLT IRODALMAK.....	112

1. BEVEZETÉS

A Közép-Dunántúli Régió földrajzi elhelyezkedése, geopolitikai helyzete rendkívül kedvező, az európai fejlődési zónák metszéspontjában található, amely kedvezően képesek befolyásolni a régió fejlődését. A régió földrajzi fekvéséből, gazdasági-társadalmi nyitottságából eredően, valamint az új gazdasági kapcsolatai révén egyértelműen az Európai Unióhoz kötődik, az európai gazdasági tér része.

Jelenlegi adottságait meghatározza az elmúlt húsz év fejlődési pályája. A nyolcvanas évek végén a Közép-dunántúli Régiónak az ország más térségeihez hasonló gyors és átfogó gazdasági és társadalmi változásokkal kellett szembenéznie. A térség gazdaságának hagyományos - elsősorban szocialista relációjú - piaci, értékesítési kapcsolatai szétestek, a gazdaság teljesítménye, az ipari termelés visszaesett. Ma elmondható, hogy a változásokat azonban a régió túlélte, hanem Nyugat-Dunántúllal és a főváros térségével együtt az ország egyik legdinamikusabban fejlődő régiójává tudta magát felküzdeni, a régió gazdasági szerepe már az 1990-es évek elejétől lényegesen meghaladja területi és lakossági súlyát. Az átalakulás sikerét jelzi, hogy a gazdasági fejlettség mérésére általánosan használt mutatók értéke és azok dinamikája az 1990-es évek kezdete óta tartósan magasabb az országos átlagnál, amihez kedvező foglalkoztatási mutatók párosulnak. A viszonylagosan kedvező helyzet azonban jelentős gazdasági függéssel párosul. A Közép-Dunántúl gazdasági teljesítményében meghatározó szerepük van az 1990-es évek eleje óta a régióba áramló külföldi tőkének, amely a nemzetközi piaci változásokra érzékeny, törekeny gazdaságot eredményez. Éppen emiatt a közlemúlt világ gazdasági eseményei előtérbe helyezték a gyors gazdasági reagálást, illetve innováció vezérelt fejlődési irányok korábbinál hatékonyabb érvényesítését. Ezek biztosíthatják a Közép-Dunántúl számára viszonylagos kedvező gazdasági pozíciójának megtartását.

A kiadvány a fenti gazdasági környezetbe ágyazva egyrészt rövid áttekintést kíván adni a Közép-Dunántúl innovációs adottságairól. A regionális innovációs helyzetkép statisztikai adatokra és egyéb adatgyűjtésekre épülő feltárása a kutatás-fejlesztés intézményrendszerére és annak működési feltételeire terjedt ki. Feltárássra kerül továbbá az innováció intézményrendszerének struktúrája, az ipari parkok, innovációs központok köre, valamint az innováció emberi erőforrás háttere. Másrészt áttekinti a regionális innováció-politika aktuális irányit. Továbbá bemutatja a régió vállalkozásainak innovációs tevékenységét, egy 429 fős vállalkozói kérdőíves adatfelvételre épülve. A kereslet oldali felmérés kiterjedt az elmúlt három év innovációs aktivitásának felmérésére, a szolgáltatási igények feltérképezésére, a régió vállalkozásai innovációs tevékenységének belső szerkezetére, valamint a fő gátló tényezőkre és a jövőbeni tervek. Végül a kiadvány kitér az innovációs pályázati programokra, illetve összefoglalja a régió 2009-es kapcsolódó rendezvényeit, valamint számba veszi a legfontosabb internetes információforrásokat.

Bízva abban, hogy a kiadványban közölt információk hatékony segítséget nyújtanak a régió innovációs tevékenységének hatékonyabbá tételében, illetve hozzájárulnak az „innovatív és fenntartható megoldások régiója” stratégiai céljának megvalósításához, tisztelettel:

Dr. Szépvölgyi Ákos
ügyvezető igazgató

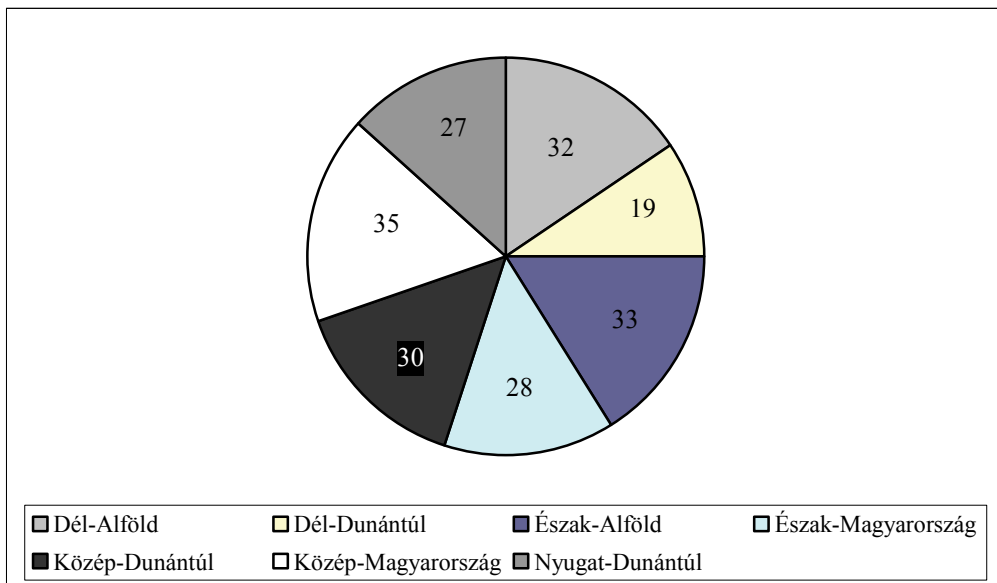
2. A RÉGIÓ INNOVÁCIÓS HELYZETE

2.1. Az innováció külső környezete

2.1.1. Ipari parkok

Magyarországon jelenleg 204 ipari park működik, melyek megoszlása viszonylag kiegyensúlyozott, s nem tükrözi az egyébként meglévő regionális egyenlőtlenségeket (1. Ábra).

1. Ábra: Az ipari parkok regionális megoszlása (db, 2009)

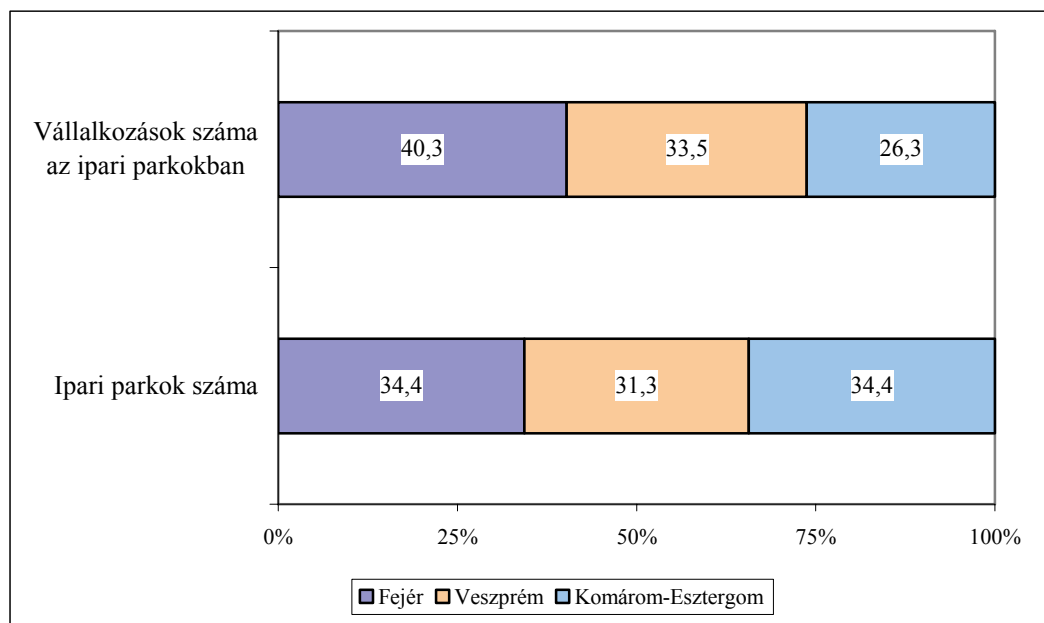

Forrás: NFGM adatok 2009.

Az ipari parkok számánál többet árul el egy térségről az, hogy a területén lévő parkokban hány vállalkozás működik. A 2008-as adatok szerint az országban lévő 204 ipari park területén 2016 cég és vállalkozás telepedett meg. Ebben a tekintetben a korábbi évek eredményeinek megfelelően jobban érvényesülnek a regionális egyenlőtlenségek. A Közép-dunántúli Régió ipari parkjaiban működik a legtöbb, szám szerint 400 vállalkozás, ezzel megelőzi a gazdaságilag legfejlettebb két régiót, Közép-Magyarországot és Nyugat-Dunántúlt is. A legkevesebb vállalkozás (192 db) a dél-dunántúli ipari parkokat választotta tevékenységi helyszíneként (2. Ábra).

A Közép-dunántúli Régióban jelenleg 32 ipari park működik. Az ipari parkok, illetve az azokba települt vállalkozások megyei megoszlását ábrázolja következő ábránk. Jól látható, hogy a régión belül Fejér és Komárom-Esztergom megyében egyaránt 11 ipari park létesült. Ezzel párhuzamosan Komárom-Esztergomban koncentrálódik a legkevesebb vállalkozás (105 db, 26,3 %), míg Fejér megye tömöríti a régió parkokba települt vállalkozásainak több mint 40 százalékát (3. Ábra). Mindazonáltal a létesített ipari parkok száma a Közép-dunántúli Régióban a megyék szintjén kiegyenlített, s jelentős eltéréseket a megyéken belüli területi egységek, s a városok esetében találunk.

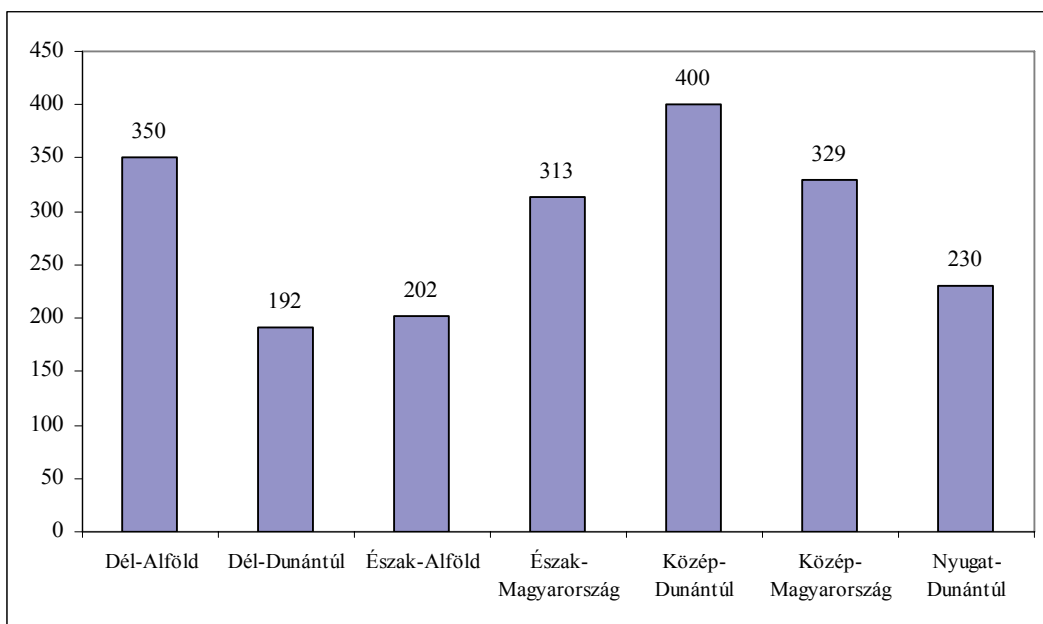
2. Ábra: Az ipari parkok és az azokba települt vállalkozások megoszlása a Közép-dunántúli Régióban megyék szerint (%)

Forrás: NFGM adatok (2009) és IPE adatok (2008)

A megyéknél kisebb területi egységek vizsgálata alapján azt tapasztaljuk, hogy a Székesfehérvári kistérségben (ezen belül is elsősorban Székesfehérváron) koncentrálódik a régió ipari parkjainak közel negyede (7 ipari park), emellett jelentősebb, kettőnél több ipari park csak a komáromi kistérségben működik. Kistérségi szinten vizsgálódva azt állapíthatjuk meg, hogy a nagyvárosokhoz közeli alsó középszintű területi egységekben nem hoztak létre ipari parkokat – egyébként is a kistérségenként egy ipari park a jellemző a vidéki, illetve kisvárosi központú kistérségekben. Ki kell emelni azt a tényt is, hogy a régió legelmaradottabb térségében, a gazdasági és foglalkoztatottsági problémákkal küszködő a sárbogárdi kistérségben, illetve annak tágabb körzetében nem létesült ipari park.

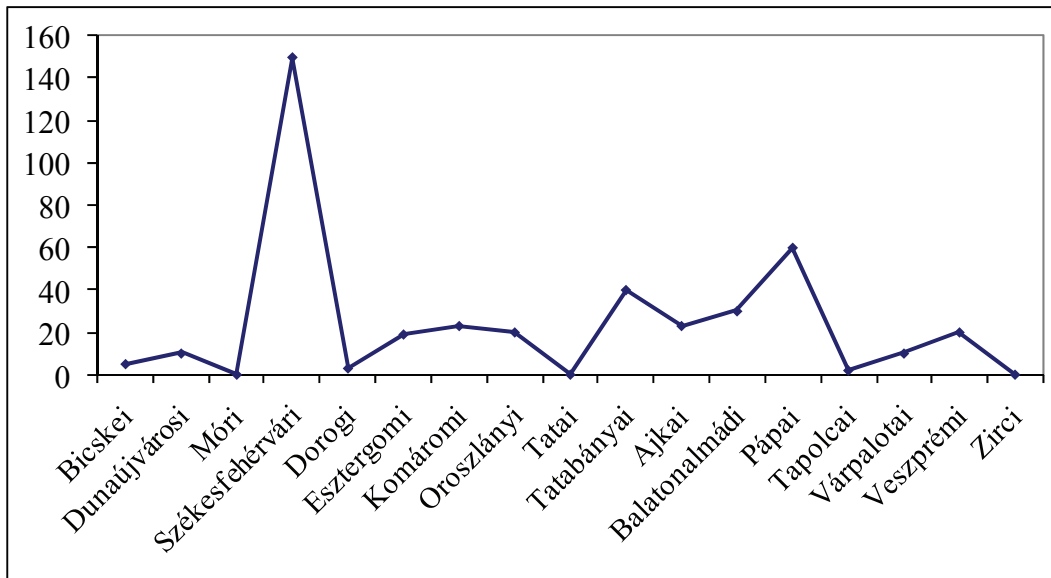
3. Ábra Vállalkozások száma az ipari parkokban (db, 2008)

Forrás: IPE adatok 2008.

Az ipari parkokba települt vállalkozások tekintetében kiemelkedő jelentőséggel bír a Közép-dunántúli Régióban a székesfehérvári kistérség, amely egyébként mind a létesített ipari parkok, mind az azokban működő cégek száma alapján országos viszonylatban is az élen áll. A székesfehérvárin kívül jelentős kapacitásokkal rendelkezik a pápai, a tatabányai kistérség, melyek ipari parkjaiban a betelepült vállalkozások száma meghaladja a 35-öt (4. Ábra).

4. Ábra: Vállalkozások száma a Közép-dunántúli Régió ipari parkjaiban, kistérségenként (db, 2008)

Forrás: IPE adatok 2008.

Az ipari parkokkal kapcsolatban több esetben is elhangzott az a kritikai észrevétel, megállapítás, hogy nem törekednek arra, hogy innovációs és technológiai transzfer szolgáltatásokat nyújtsanak a vállalkozások számára (vö. Csizmadia – Grosz, 2002, illetve Szépvölgyi, 2007). A Székesfehérvárra tervezett nyolcadik ipari park, az Alba Ipari és Kereskedelmi Zóna – Ipari Park, melynek kialakítása jelen pillanatban is folyamatban van, alaptevékenysége várhatóan a kutatás-fejlesztés és innováció terén nyújtott szolgáltatásokra, tanácsadásra, az ipari parkon belüli vállalkozások és szervezetek közötti koordinációra terjed majd ki (*Koncepció az Alba Ipari Park...*, 2008). Úgy tűnik tehát, hogy a korábbi megállapítások – különösen az, hogy az ipari parkokban nem is tartják szükségesnek ilyen szolgáltatások nyújtását – mára már részben érvényüket veszítik, de legalábbis megindult egy folyamat, s az ipari parkok is felismerték e tevékenységek fontosságát és szükségességét.

2.1.2. Inkubátorházak, klaszterek

A régióban az innovációs és technológiai transzferközpontok és az inkubátorházak feladatköreinek összemosisódása jellemző, így az alapvetően ilyen jellegű szolgáltatások ellátására is az inkubátorházak vállalkoztak (Szépvölgyi, 2007). A régióban négy inkubátorház működik, ezek a Székesfehérvári Vállalkozói Központ és a Technológiai Inkubátorház, a Veszprémi Regionális Innovációs Centrum, a Komáromi Vállalkozók Háza valamint az Innopark Dunaújvárosi Technológiai Inkubátorház.

A klaszteresedés, amely az innovációs rendszer működése szempontjából elengedhetetlenül fontos szervezeti formává vált, az utóbbi években felgyorsult a Közép-Dunántúlon, bár továbbra sem vált meghatározóvá. A régióban jelenleg nyolc klaszter működik: a Közép-magyarországi Autóipari Klaszter, a Közép-dunántúli Elektronikai Klaszter, a Közép-

dunántúli Fa- és Bútoripari Klaszter, a Pápai Hús- és Élelmiszeripari Klaszter, a közép-dunántúli Regionális Informatikai Klaszter, a Mezőföldi Építőipari Klaszter, a Közép-dunántúli Bioenergetikai Klaszter, valamint a Közép-dunántúli Regionális Innovációs Klaszter.

A klaszterek alapvetően a résztvevő vállalkozások közötti intenzív technológiai- és tudástranszferen keresztül a működés hatékonyságának növelését eredményezik.

A régió leghosszabb ideje működő (2000-ben alapított) klasztere a Magyar Suzuki Rt. és az esztergomi önkormányzat által létrehozott Közép-magyarországi Autóipari Klaszter, amely a Suzuki beszállítói hátterére támaszkodik, és fogja át a régió valamennyi autóiparban érdekelt vállalkozását (*Kínálat oldali felmérés...*, 2003). Ennek eredménye, hogy a vállalkozások egy része a győri székhelyű Pannon Autóipari Klaszter tagja.

A Közép-dunántúli Elektronikai Klaszter sajátossága, hogy tagsága a vállalkozás méretét tekintve egyoldalú. Ennek oka, hogy az ágazat nagyvállalatai a Pannon Elektronikai Klaszterhez csatlakoztak, amelyből viszont a KKV-k hiányoznak. Vagyis az elektronika területén az Észak-Dunántúlon sajátos megosztottság tapasztalható, amit csökkent a két klaszter folyamatosan bővülő együttműködése.

A harmadik kezdeményezés a Közép-dunántúli Fa- és Bútoripari Klaszter, amely a fa- és bútoripar területén működő kis- és középvállalkozások beszállítói képességének fejlesztése, a nagyvállalatokkal történő piaci, integrátori, technológiai, kutatás-fejlesztési és innovációs együttműködések erősítése érdekében jött létre.

A Pápai Hús- és Élelmiszeripari Klaszter az agrárgazdaság és az élelmiszeripar területén a vertikális és horizontális vállalatközi együttműködések tekintetében hazánkban az első kezdeményezésnek tekinthető. Megalakulásának célja az élelmiszeripar, illetve az élelmiszeriparhoz kapcsolódó mezőgazdasági és ipari beszállítói tevékenység együttes versenyképességének növelése.

A Közép-dunántúli Regionális Informatikai Klasztert 2006 júniusában alapították. A klaszter az informatikai vállalkozások, országos és regionális gazdaság- és technológia-fejlesztési pályázatokon való részvételét kívánja elősegíteni, támogatja a vállalkozások pénzügyi lehetőségeinek bővítését és olyan szakmai garanciarendszer kialakítását, amely a hitelhez jutás biztonságát is növeli (*Szépvolgyi, 2007*).

A Mezőföldi Építőipari Klaszter 2002-től működik, célja a Fejér megye déli részén tevékenykedő építőipari vállalkozások összefogása, megerősítése, s a pályázati lehetőségek felkutatásának, illetve a pályázatok eredményességének és sikerességének biztosítása. A Mezőföldi Építőipari Klaszter és a Közép-dunántúli Regionális Informatikai Klaszter a közelmúltban Közép-dunántúli Regionális Klaszter-közösség néven egy szervezetbe integrálódott.

A Közép-dunántúli Regionális Bioenergetika Klasztert 2007-ben hozta létre 14 cég és intézmény Veszprém-ben. Az alapítók célja szerint a klaszter szakmai koordinátori szerepet tölt be az együttműködést létrehozó gazdasági, felhasználói és tudományos szféra között, s egyúttal támogatja a régió bioenergetikai üzemének fejlődését is.

A Közép-dunántúli Innovációs Klaszter - 2008 nyarán létrehozott - nagyrészt a Fejér és Veszprém megyei járműalkatrész-gyártással foglalkozó, illetve egyéb gépipari tevékenységet folytató cég összefogásával jött létre. A klaszter megszervezésében jelentős szerepet vállaló

Veszprém Megyei Kereskedelmi és Iparkamara céljai szerint a szerveződés a versenyképesség növelésében, a vállalkozások kutatás-fejlesztési irányainak összehangolásában, valamint a piaci jelenlét erősítésében játszik majd jelentős szerepet. Az alapcélok mellett együttműködés várható a szakképzés, illetve a marketing-tevékenység területén is.

A legújabb, a Komárom-Esztergom Megyei Fémipari Klaszter a megyei fémipari vállalkozások, Tatabánya Megyei Jogú Város Önkormányzatának Gazdaságfejlesztő Szervezete Kht. (GFSZ Kht.), a Komárom-Esztergom Megyei Kereskedelmi és Iparkamara (KEMKIK), a Komárom-Esztergom Megyei Regionális Vállalkozásfejlesztési Alapítvány (RVA) és az ITD Hungary Magyar Befektetési és Kereskedelemfejlesztési Zrt. (ITD-H) területi nyílt együttműködési szervezete a fémipar területén.

2.2. Felsőoktatás

Az utóbbi időszak felsőoktatási integrációja, az intézmények összeolvadása alapvetően megváltoztatta az egyetemi és főiskolai intézmények számát. A felsőoktatás átstrukturálódásában a bolognai folyamat, illetve az azzal összefüggő akkreditációs mechanizmusok is szerepet játszottak, új szakok jelentek meg, s több intézmény elveszítette hagyományos képzéseinek egy részét. Az oktatáspolitikai új irányai, valamint a nappali tagozatosok számának limitálása, s a fejlesztési hozzájárulásnak elkeresztelt tandíj bevezetése hatással volt a hallgatók létszámára, összetételére, területi elhelyezkedésére is. Az egyetemek és főiskolák nagy része az elveszített szakok helyettesítésének, illetve egyéb források megszerzésének érdekében felsőfokú szakképzéseket (OKJ-képzés) indított, amelyek széles érettségizett tömegek számára jelentenek versenyképes és piacorientált képzést négy féléven keresztül.

A fentebb vázolt folyamatok eredményeképpen a felsőoktatási intézmények száma 155-ről (2003) 129-re csökkent, amellyel párhuzamosan – ám kisebb ütemben – mérséklődött a hallgatók, valamint az oktatók száma is 2007-re.

A Közép-dunántúli Régióban jelenleg tizenöt felsőoktatási intézmény működik vagy székhely-jelleggel, vagy kihelyezett tagozatként, amely jelenleg Nyugat-Dunántúllal és Észak-Alfölddel megosztott első helyet eredményez a vidéki régiók sorában. A tizenöt intézményben 2003-2007 között – amelyek száma az országos tendenciának megfelelően a térségben is csökkent a 2003-as (17 db) állapothoz képest – az oktatók száma nőtt, miközben a hallgatók száma csökkent. A felsőoktatási intézmények száma Veszprém és Komárom-Esztergom megyében mérséklődött eggyel, amely azonban csak a régió északi megyéjében járt a hallgatói és oktatói létszám csökkenésével, Veszprémben növekedést tapasztalunk mindkét kategóriában.

A nappali tagozatos hallgatók száma Fejér és Komárom-Esztergom megyében egyaránt mérséklődött a 2003-2007 közötti időszakban, Veszprém megyében azonban bővült az e képzési formában tanulók száma. A 2007-es fontosabb mutatószámokat, adatokat a 1. Táblázat tartalmazza.

A regionális székhelyű felsőoktatási intézmények száma kilenc, ezek közül egy egyetem (Pannon Egyetem, Veszprém), hét főiskola, egy pedig egy egyébként egyetemi státussal bíró felsőoktatási intézmény főiskolai kara. Az intézmények között három egyházi, négy állami fenntartású, a fennmaradó kettő pedig magánforrásokból jött létre.

1. Táblázat: A felsőoktatási intézmények fontosabb mutatói régióként, 2007

Régió	Intézmények száma, db* (2007)	Oktatók száma, fő**	Hallgatók száma, fő**	Ebből nappali tagozatos
Közép-Magyarország	52	10401	175631	106393
Közép-Dunántúl	15	1196	20912	12871
<i>Fejér megye</i>	7	621	8824	4830
<i>Komárom-Esztergom megye</i>	4	165	2790	1453
<i>Veszprém megye</i>	4	410	9298	6588
Nyugat-Dunántúl	15	1701	32050	17689
Dél-Dunántúl	11	2223	35758	19753
Észak-Magyarország	10	1505	40224	15148
Észak-Alföld	15	2487	49476	29794
Dél-Alföld	11	2829	42212	24994
Magyarország	129	22342	396263	226642

Forrás: KSH adatok 2007.

* kihelyezett tagozatokkal együtt

**székhely szerint

A Pannon – korábban Veszprémi – Egyetemen jelenleg öt kar működik, ezek közül az egyik (Georgikon Kar) Keszthelyen, kihelyezett tagozatként. Az egyetem bizonyos képzései – általában az alapképzések, illetve a felsőfokú szakképzések – egyéb vidéki városokban is elérhetőek, így például kihelyezett képzési helyeket működtetnek Nagykanizsán, Székesfehérváron és Pápán is. A Pannon Egyetem képzési kínálata az elmúlt időszakban bővült, s várhatóan ez a folyamat jellemzi majd a későbbiekben is, jelenleg az öt kar a gazdaságtudományok, az agrártudományok, a mérnöki tudományok, a bölcsész- és társadalomtudományok, valamint a műszaki-informatikai tudományok területét öleli fel. A régió legjelentősebb intézményében 38 alapszak, 24 mesterszak, 16 felsőfokú szakképzés, illetve 8 doktori iskola működik, amely kiegészül a Felnőttképzési Intézet szakirányú és pedagógusi továbbképzési kínálatával, valamint tanfolyamaival.

A Dunaújvárosi Főiskola 2000-ben vált a Miskolci Egyetemtől független, önálló felsőoktatási intézménnyé, melynek célja a kezdetektől fogva az volt, hogy képzési struktúrájuk átalakításával, megújításával Dunaújváros és a régió innovációs központjává váljon. A korábban tradicionálisan kohó- és gépészmérnöki szakokra épülő főiskola képzési kínálata a rendszerváltást követően a műszaki, gazdasági és informatikai szakok beindításával valamelyest átalakult, az önállósodás óta eltelt majd egy évtizedben pedig a társadalomtudományok felé is nyitottak, így a bolognai folyamathoz alkalmazkodva 2006-tól öt (műszaki, informatikai, gazdasági, társadalomtudományi és pedagógiai) képzési területen

oktatnak. A főiskola a képzési kínálat bővítésével egyidejűleg infrastrukturális fejlesztéseket is végrehajtott, melyeknek köszönhetően a hallgatók száma is jelentősen megnövekedett. Jelenleg az intézményben ötezer diák tanul, akik a főiskolán nyolc alapszak, tizenegy felsőfokú szakképzési program, s a 2007-től működő mérnöktanár mesterszak kínálatából válogathatnak.

Székesfehérváron működik a Nyugat-Magyarországi Egyetem Geoinformatikai Kara, amelyen belül három oktatási egységet, a Geomatikai Intézetet, a Földügyi és Térinformatikai Tudásközpontot, illetve a Területfejlesztési Intézetet alakítottak ki. Az alapvetően földmérő és földrendező képzéseket nyújtó intézményben az utóbbi években igazgatásszervezéssel, ügyintézással kapcsolatos alapszakokat, illetve felsőfokú szakképzéseket is indítottak annak érdekében, hogy a földügyi szakigazgatásban kompetens szakembereket képezzenek. A karon jelenleg öt alapszak, egy mesterszak, egy doktori iskola, négy felsőfokú továbbképzés működik, s a felnőttképzés keretében szakirányú továbbképzések, tanfolyamok is indulnak.

Szintén Székesfehérvárra helyezte a Budapesti Műszaki Főiskola a Regionális Oktatási és Innovációs Központját (Kandó Kálmán Villamosmérnöki Kar), amely hagyományosan közvetlen és intenzív kapcsolatot tart fenn az ország vezető számítástechnikai és elektronikai vállalataival, amelynek hatására képzési kínálatukat a munkaerő-piaci igényeknek megfelelően tudják alakítani. Ennek következtében a villamosmérnöki képzésen túl műszaki és informatikai szakokkal bővítették képzéseiket, jelenleg három – villamosmérnök, műszaki menedzser, mérnöki informatikus – alapszak, egy felsőfokú szakképzés (műszaki-informatikai mérnökasszisztens), valamint egy posztgraduális képzés (számítógépes hálózati szakmérnök) működik a karon.

A székesfehérvári székhelyű Kodolányi János Főiskola küldetése az, „hogyan hozzájáruljon az európai felsőoktatás versenyképességéhez, a magyar felsőoktatás nemzetközi integrációjához”. Céljuk elérése érdekében az oktatáson kívül tudományos, K+F feladatokat is ellátnak, ismeretterjesztő és szakmai rendezvényeket szerveznek. A főiskola a székesfehérvári székhelyen kívül Budapesten, Siófokon, Orosházán, valamint az ausztriai Fürstenfeldben is működtet kihelyezett oktatóközpontokat. Az alapszakokon és mesterszakokon kívül a Kodolányi János főiskola saját intézményén belül, illetve tizenkét város középiskolai partnereivel együtt is részt vesz a felsőfokú szakképzésben, valamint jelentős szerepet tölt be szakirányú és felnőttképzéseivel, tanfolyamaival, nyelviskolai programjaival.

A régió másik magánforrásokból létrehozott felsőoktatási intézménye a tatabányai Modern Üzleti Tudományok Főiskolája, amelynek képzési kínálata jelenleg gazdasági és műszaki alapképzésekből és felsőfokú szakképzésekből, szakirányú továbbképzésekből (kulturális menedzser, euromenedzser, marketingvezető, marketingkommunikáció, online marketing) áll, de 2009-ben egy marketing mesterszak elindítását is tervezik.

A régióban három egyházi fenntartású felsőoktatási intézmény, a Veszprémi Érseki Hittudományi Főiskola, Esztergomi Hittudományi Főiskola és a Pápai Református Teológiai Akadémia működik. A hagyományos hittudományi képzések mellett ezen intézményekben is megjelentek olyan innovatív oktatási programok, amelyek megfelelnek a munkaerőpiac, illetve a szociális szféra igényeinek – a Veszprémi Érseki Hittudományi Főiskolán például 2009-ben indul az akkreditált szociális munkás és társadalmi tanulmányok alapszak. A felsőoktatási kutatás ezen intézményeken belül is – bár természetesen igen speciális kutatási

témákkal – létezik (pl. Kálvin, valamint Simeon kutatóintézet a Pápai Református Teológiai Akadémián belül).

A regionális felsőoktatási képzési struktúrát az elmúlt évekhez hasonlóan továbbra is a társadalomtudományi és az üzleti, műszaki képzések uralják, azaz ezekben az oktatási programokban vett részt a legtöbb hallgató a 2007/2008-as tanévben. Legnagyobb érdeklődésre a közgazdasági (üzleti), illetve a mérnökképzés tarthat számot, ezeken a szakokon tanultak a legtöbben, a régió hallgatóinak 47,7%-a. Legmérsékeltebb arányban az egészségügyi, mezőgazdasági szakokon, valamint a fizikatudományok terén folytatták tanulmányaikat az említett tanévben. A képzéseken részt vevők száma összességében, regionális szinten, de a megyék és tudományterületek majdnem mindegyikében is csökkent az azt megelőző, 2006/2007-es tanév statisztikai adatait vizsgálva. Arányaiban leginkább a tanárképzésben részt vevők száma csökkent (a régió egészében), s hasonló mértékben mérséklődött az egészségügyi és mezőgazdasági szakokon hallgatók száma is. Számszerűleg a legnagyobb mérséklődés az üzleti tanulmányokat folytatók körében láthatjuk: 623-al kevesebben tanultak e szakon 2007/2008-ban, mint egy évvel korábban, ám ez a csökkenés csak Fejér és Komárom-Esztergom megyében jelentkezett, a veszprémi felsőoktatási intézményekben – szerényen ugyan, de – emelkedett a diákok száma. Hasonló mértékű hallgatói létszámmérséklődésnek csak a társadalom- és humántudományok területén lehetünk tanúi, ahol az alterületeken belüli 100-200 fős csökkenés idéz elő összességében majdnem 700 fővel kevesebb létszámmállapotot. A diákok számának növekedését tapasztaljuk ugyanakkor a mérnökképzésben, s a művészeti oktatás terén. Ez utóbbi korábban csak a Veszprém megyei felsőoktatási intézmények képzési kínálatában volt jelen, mára azonban mind Komárom-Esztergom, mind Fejér megyében indítottak művészeti szakokat (2. Táblázat).

2. Táblázat: A felsőfokú képzésben résztvevő hallgatók száma a Közép-dunántúli Régióban képzési ágak szerint (fő, 2006/2007 és 2007/2008)

Felsőfokú képzésben résztvevők száma tanulmányterületek szerint

Képzési ágak	2006/2007				2007/2008			
	Fejér megye	Komárom-Esztergom megye	Veszprém megye	Közép-Dunántúl	Fejér megye	Komárom-Esztergom megye	Veszprém megye	Közép-Dunántúl
Tanár-képzés	720	236	410	1366	572	154	323	1049
Művészet	0	0	182	182	36	19	175	230
Humán (vallási, bölcsész)	18	59	2005	2082	31	28	1826	1885
Társadalom-tudomány	174	89	608	871	116	65	553	734
Újságírás, kommunikáció	1434	550	0	1984	1327	526	0	1853
Szociális ellátás	424	630	515	1569	337	571	444	1352
Összes társadalom- és humántudományi	2 050	1328	3128	6506	1 811	1190	2823	5824
Üzleti élet	3749	1930	2028	7707	3272	1630	2182	7084
Személyi szolgáltatás, turizmus	970	0	1367	2337	737	0	1345	2082
Összes üzleti, közgazdasági	4719	1930	3395	10044	4009	1630	3527	9166
Fizika tudományok	0	0	66	66	0	0	66	66
Számítógép tudomány	807	0	690	1497	647	0	579	1226
Mérnökképzés	1719	0	1173	2892	1937	0	1290	3227
Építészet	380	0	0	380	387	0	0	387
Mezőgazdaság	0	94	0	94	0	70	0	70
Környezettudomány	0	0	551	551	0	0	515	515
Összes műszaki- és természet-tudományi	2906	94	2480	5480	2971	70	2450	5491
Egészségügy	76	0	0	76	59	0	0	59
Összes	10471	3588	8585	23654	9422	3044	9123	21589

Forrás: KSH Oktatás-statisztikai Évkönyv 2007, 2008

Megj.: A táblázatban az egyetemi, a főiskolai alap- és kiegészítő képzésben, valamint a felsőfokú szakképzésben résztvevők is szerepelnek. A kétszakos hallgatókat mindkét szaknál figyelembe vették.

3. Táblázat: A tudományos fokozattal rendelkezők regionális megoszlása (fő)

	Tudomány doktora		PhD	
	2003	2007	2003	2007
Közép-Magyarország	1070	1085	5205	6125
Közép-Dunántúl	73	65	389	464
Fejér megye	18	16	113	171
Komárom-Esztergom megye	3	0	22	40
Veszprém megye	52	49	254	253
Nyugat-Dunántúl	56	78	353	572
Dél-Dunántúl	157	134	483	763
Észak-Magyarország	69	82	542	567
Észak-Alföld	180	201	975	1163
Dél-Alföld	169	195	889	1082
Magyarország	1774	1840	8836	10736

Forrás: KSH adatok 2003 és 2007.

Az innováció humán erőforrás-háttérének vizsgálatakor nem hagyható figyelmen kívül az sem, hogy milyen létszámmal vannak jelen a felsőoktatásban, a tudományos életben minősítéssel rendelkező oktatók, kutatók (3.Táblázat). A régiók között az utolsó helyen szereplő Közép-Dunántúlon a kisdoktori címmel rendelkezők száma nőtt a 2003-2007 közötti időszakban, a növekedés dinamikája azonban alulmúlja az – Észak-Magyarország kivételével – az összes régió eredményeit. A növekedés motorja számszerűleg Fejér megye, bár arányaiban Komárom-Esztergom megye – ahol csaknem duplájára nőtt e négy év alatt a PhD-fokozattal rendelkezők száma – meghaladja a másik két megye értékeit.

A kisdoktorok számának növekedése a tudományok doktora címet viselő oktatók, kutatók száma mérséklődött 2003 óta; ez a csökkenés a régió minden megyéjében tapasztalható, Komárom-Esztergom megyében olyannyira, hogy 2007-ben egyetlen nagydoktori címmel rendelkező sem végzett ott tudományos – oktatási tevékenységet. A tudományos fokozattal rendelkezők számának mérséklődése a Közép-dunántúli Régió kivül csak a Dél-Dunántúlon tapasztalható, minden más területi – statisztikai egységben növekedett a nagydoktorok száma. A minősített oktatók és kutatók, szakemberek létszámának csökkenése, illetve mérsékelt növekedése tovább erősíti a régió elmaradását a többi területi egységhez képest.

2.3. Kutatás-fejlesztés

A kutatás-fejlesztésnek teret adó intézményrendszert alapvetően az adott régióban, megyében működő kutatóhelyek alkotják, ezért fontos, hogy ezek számát, illetve az elmúlt időszak trendjeit közelebbről is megvizsgáljuk. Magyarországon az 1997-2007 közötti időszakban dinamikusán bővült a kutatóhelyek száma, amely minden egyes régióban – eltérő mértékű – előrelépést jelentett.

A két szélsőév közötti időszakban a legnagyobb ütemű kutatóhely-bővülést a Közép-dunántúli Régió esetében tapasztaljuk ($2007/1997=2,33$), azonban – mint arra korábbi

elemzések¹ is rámutattak – ennek okai között az is fellelhető, hogy a térség nagy hátrányból indult, s a kilencvenes évek közepén még a legutolsó helyen szerepelt a K+F mutatók jelentős részében. Jelen évtized elejére a régió az azt alkotó megyék egységesen dinamikus növekedésével felzárkózott a többi területi egységhez, sőt, a kutatóhelyek számát tekintve meg is haladta a Nyugat-dunántúli, valamint az Észak-magyarországi Régió értékeit. Az elmúlt néhány évben azonban a Közép-dunántúli Régió egyértelmű dinamizmusa megtörni látszik; a kutatóhelyek száma regionálisan növekedést mutat egészen 2004-ig, ám 2005-ben – alapvetően a Veszprém megyei kutatóhelyek számának drasztikus csökkenésével – visszaesést tapasztalunk, melyet ezt követően egy újabb bővülési hullám követ, melynek mozgatója elsősorban a Fejér megyei kutatóhelyek számának emelkedése (4. Táblázat).

4. Táblázat: A kutatóhelyek számának alakulása régióként (1997-2007)

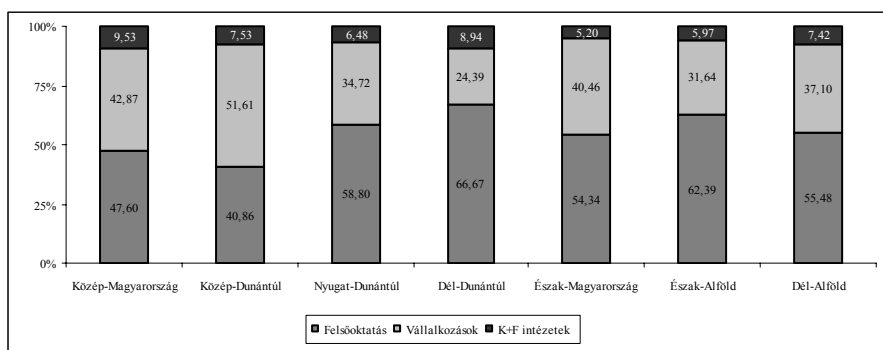
Régió	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Közép-Magyarország	802	861	967	998	1199	1218	1232	1238	1204	1339	1374
Közép-Dunántúl	80	76	101	161	158	170	174	178	161	185	186
Fejér	21	22	21	41	45	53	49	49	58	72	75
Komárom-Esztergom	15	9	21	25	25	25	25	25	24	29	27
Veszprém	44	45	59	95	88	92	100	104	79	84	84
Nyugat-Dunántúl	142	128	155	146	150	162	163	165	188	210	216
Dél-Dunántúl	154	145	164	130	195	191	190	190	206	235	246
Észak-Magyarország	118	104	109	110	118	136	144	148	141	172	173
Észak-Alföld	187	219	190	248	250	256	285	289	300	310	335
Dél-Alföld	196	192	201	227	267	293	282	279	316	336	310
Magyarország	1679	1725	1887	2020	2337	2426	2470	2487	2355	2787	2840

Forrás: KSH adatok 1997-2007.

A KSH adatbázisai a kutatóhelyeken belül a felsőoktatási, a jogi személyiségű vállalkozások, valamint a K+F intézeteket és egyéb költségvetési kutatóhelyeket különítik el. A 2007-es arányokat tekintve azt tapasztaljuk, hogy a Közép-dunántúli Régióban a vállalkozásokon belüli kutatóhelyek dominálnak, ezek aránya meghaladja az ötven százalékot, a felsőoktatási kutatóhelyek aránya alapján pedig az utolsó a régiók sorában (5. Ábra).

¹ Grosz – Csizmadia – Szépvölgyi, 2004, valamint Szépvölgyi, 2007

5. Ábra: A regionális kutatóhelyek megoszlása jellegük szerint 2007-ben, %

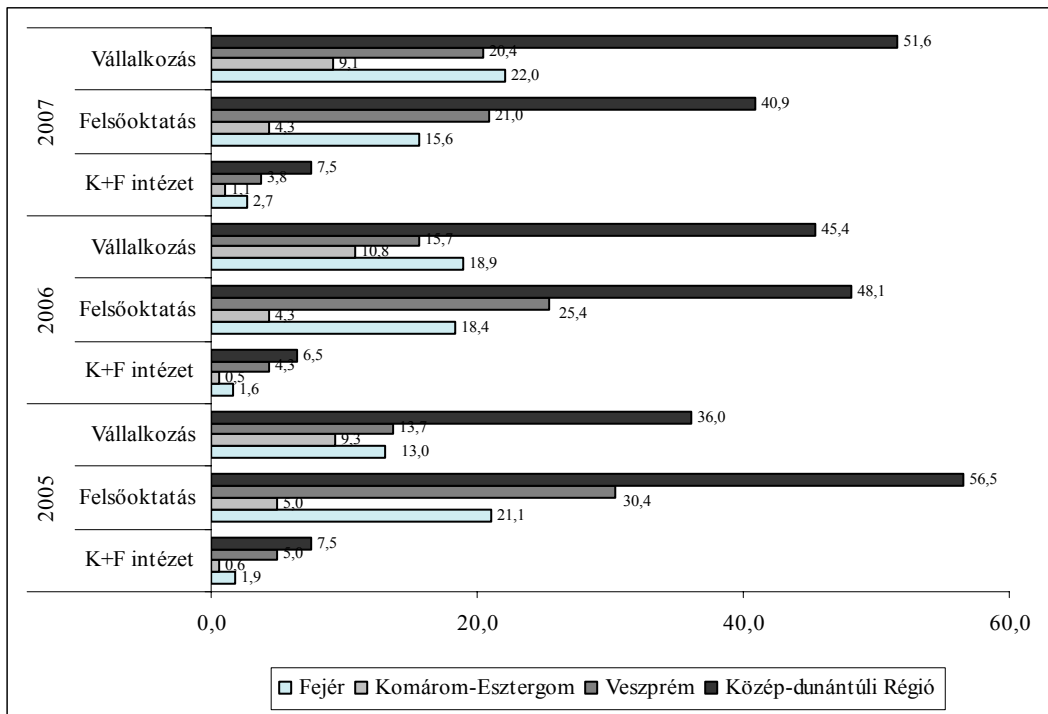

Forrás: KSH adatok 2007.

A felsőoktatási kutatóhelyek az összes kutatóhelyhez viszonyított aránya minden régióban mérséklődött az elmúlt években, a legdinamikusabb csökkenést azonban a Közép-dunántúli régióban tapasztalhatjuk. A felsőoktatási kutatóhelyek legkisebb arányú részesedése mellett e régióban található a legkevesebb ilyen típusú kutatóhely is, melyeknek nemcsak az előbb említett aránya, hanem száma is fokozatosan csökkent az elmúlt években. A vállalkozások kutatóhelyei ezzel éppen ellentétes fejlődési pályát jártak be az utóbbi időszakban; a Közép-dunántúli Régióban csakúgy, mint a többi régió esetében – kivéve a Dél-dunántúli, valamint a Dél-alföldi Régiót –, arányuk, s számuk növekedésének lehetünk tanúi. A K+F intézetek, s egyéb költségvetési kutatóhelyek száma a legstabilabb, arányuk változása elsősorban a másik két típusú kutatóhely bővülésének, illetve mérséklődésének következménye (5. Táblázat).

2005-ben a Közép-dunántúli Régióban még a felsőoktatási kutatóhelyek működtek a legnagyobb arányban, 2006-ra arányuk csökkent ugyan, de még mindig ez volt a kutatóhelyek jellegét illetően a legjellemzőbb forma. 2007-re azonban a jogi személyiségű vállalkozások kutatóhelyei vették át a vezető szerepet a K+F tevékenységekkel foglalkozó kutatóhelyek tekintetében, amely elsősorban a Fejér megyei, ilyen jellegű kutatóhelyek dinamikus bővülésének eredménye – ezek aránya az összes regionális kutatóhelyhez viszonyítva 22 százalék (6. Ábra).

6. Ábra: Az intézményileg eltérő jellegű kutatóhelyek megoszlása az összes regionális kutatóhely számához viszonyítva megyék szerint (%)

Forrás: KSH adatok 2005-2007.

5. Táblázat: Az intézményileg eltérő jellegű kutatóhelyek száma régiók szerint 2005-2007 (db)

	2005			2006			2007		
	K+F intézet	felsőoktatás	vállalkozás	K+F intézet	felsőoktatás	vállalkozás	K+F intézet	felsőoktatás	vállalkozás
Közép-Magyarország	125	645	434	126	660	553	131	654	589
Közép-Dunántúl	12	91	58	12	89	84	14	76	96
Nyugat-Dunántúl	10	137	41	14	142	54	14	127	75
Dél-Dunántúl	9	161	36	7	168	75	8	164	60
Észak-Magyarország	9	92	40	10	95	67	9	94	70
Észak-Alföld	19	225	56	18	208	84	20	209	106
Dél-Alföld	17	215	84	21	190	125	23	172	115

Forrás: KSH adatok 2005-2006.

A kutatási témák és feladatok számát tekintve is jelentős hátrányból indult a Közép-dunántúli Régió: 1997-ben e tekintetben az utolsó helyet foglalta el, amelyen az ezredfordulóra – a kutatóhelyek számának bővülésével egy időben – jelentősen javítani tudott, s megelőzte az Észak-magyarországi, a Nyugat-dunántúli, sőt, 2001-re a hagyományos tudásközpontnak számító Dél-dunántúli Régiót is. A 2003-2004 közötti mérséklődést követően a kutatási témák és feladatok száma ismét növekedésnek indult, melynek dinamikája azonban elmarad a többi régió értékeitől, s így Közép-Dunántúl ismét az utolsó helyet foglalja el a régiók között az összes magyarországi kutatási téma és feladat 3,72 százalékos arányával (6. Táblázat).

6. Táblázat: A kutatási témák, feladatok száma régiók szerint (1997-2007)

Régió	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Közép-Magyarország	13193	11135	12809	12566	12811	12541	11782	12497	12636	13681	22497
Közép-Dunántúl	854	619	919	1288	1472	1750	1326	1213	1308	1358	1450
Fejér	344	174	194	384	423	472	426	399	375	524	538
Komárom-Esztergom	42	27	78	111	110	102	136	128	97	117	109
Veszprém	468	418	647	793	939	1176	764	686	836	717	803
Nyugat-Dunántúl	1215	1763	1710	1251	1344	1435	1360	1572	1696	1900	2058
Dél-Dunántúl	1008	937	1114	1389	1424	1294	1330	1473	1177	1198	2990
Észak-Magyarország	905	899	832	909	903	1073	1325	1470	1451	1815	2278
Észak-Alföld	1683	1780	1764	1923	1980	1933	2063	2240	2213	2303	4246
Dél-Alföld	1517	1591	1796	1760	1912	2202	2186	2147	2454	2426	3428
Magyarország	20375	18724	20944	21086	21846	22228	21372	22612	22935	24681	38947

Forrás: KSH adatok 1997-2007.

Egy adott térségben tevékenykedő kutatók létszáma alapján következtethetünk a kutatás-fejlesztés humán erőforrás-háttérére, amely befolyásolhatja a régió, megye, város K+F eredményességét. A 2007-es országos összesítés alapján a K+F foglalkoztatottak száma 49 485 fő volt, melyből a kutatók és fejlesztők létszáma 33 059 fő. Ezen adatokhoz viszonyítva a Közép-Dunántúlon a K+F foglalkoztatottak aránya 5,2%-os, míg a kutatók és fejlesztőké 5,1 %, amely az Észak-magyarországi régió arányai után országosan a legalacsonyabb.

Amennyiben a kutató-fejlesztő helyeken teljes munkaidejű dolgozókra átszámított létszámot vesszük alapul – azaz arányosított mutatókkal számolunk –, úgy Magyarországon 2007-ben összesen 17 391 kutató dolgozott, ebből legnagyobb arányban – 63% – a központi régióban, azon belül is Budapesten.

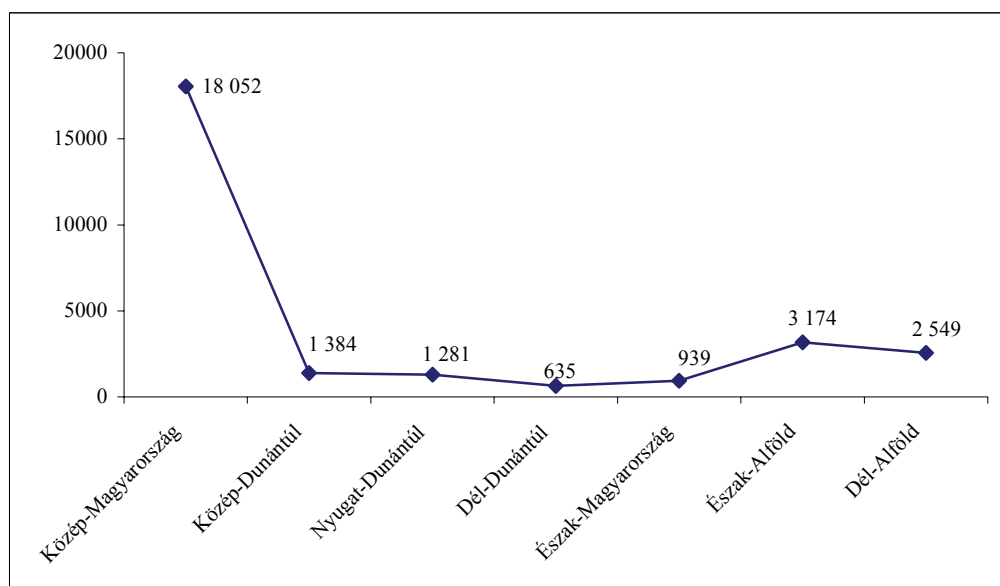
A Közép-dunántúli Régió ebben a tekintetben a jelentős kutatói kapacitásokkal rendelkező Észak-alföldi és Dél-alföldi Régiót követően – a Dél-Dunántúlt is megelőzve – a középmezőnyben helyezkedik el, az országoshoz viszonyítva arányuk 5,5 % (964 fő). A régión belüli arányok a korábbi években tapasztaltakhoz képest némileg átalakultak, a K+F foglalkoztatottak száma – csakúgy, mint a kutatóhelyek száma – Veszprém megyében a legmagasabb (45,7%), azonban a foglalkoztatottakon belül a kutatók és fejlesztők Fejérben nagyobb arányban szerepelnek, mint a szomszédos megyében (45,2 és 44%). Komárom-Esztergom a kutatóhelyek arányaihoz hasonlóan a foglalkoztatottak esetében is a leggyengébb mutatókkal rendelkezik, részesedésük a regionális kutatóhálózatban 10%-os.

Az országban működő kutató-fejlesztő helyek K+F beruházásainak több mint 64%-a a Közép-magyarországi Régióban valósul meg. Az Észak- és Dél-alföldi Régiót a beruházásokra fordított összegek alapján a Közép-Dunántúl követi. Az eredmények arra utalhatnak, hogy a korábban a külföldi tőkebefektetésekkel, illetve a gazdasági fejlődés és fejlettség mértékével összefüggő K+F beruházások (*Szépvolgyi, 2007*) területi megoszlása átalakult, s a korábban gazdaságilag nem olyan fejlett, ám jelentős kutatói kapacitásokkal rendelkező régiókban – illetve megyékben² – jelenik meg erősebben, miközben a befektetések jelentős koncentrálódása továbbra is a Közép-magyarországi Régióra jellemző (*7. Ábra*).

A K+F beruházások a Közép-dunántúli Régión belüli alakulását statikus, azaz egy év eredményei helyett dinamikus adatokkal szemléltetjük (*8. Ábra*). A kutató-fejlesztő beruházásokra fordított összeg 2003-ban több mint hét és félszerese az 1999-es összegnek. A régió valamennyi megyéjében megsokszorozódott a K+F beruházásokra fordított összeg nagysága, a regionális arányok tekintetében pedig a Komárom-Esztergom megyében lévő kutatóhelyek ilyen jellegű kiadásainak jelentős bővülését – arányuk 1999-ben 7,9%, míg 2003-ban már meghaladja a 20%-ot –, majd visszaesését tapasztaljuk (2007-ben arányuk mindössze 3,4 %). Fejér megye regionális szinten egyre nagyobb jelentőségre tesz szert, az összregionális K+F beruházásokban arányuk folyamatos növekedést mutat. A regionális változás iránya 2003 és 2007 között egységesen jelenik meg a megyékben, azaz mindenhol csökken a K+F beruházásokra fordított összeg.

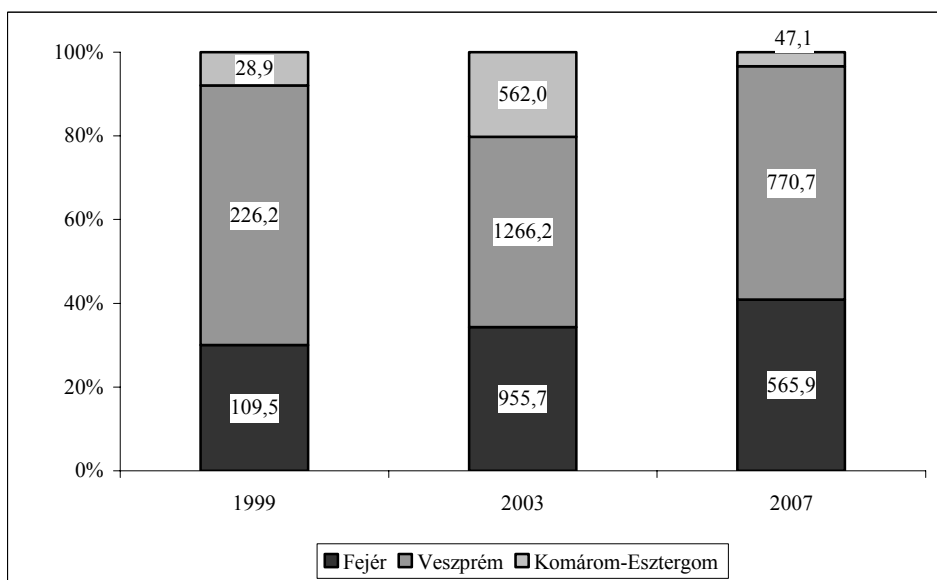
² Az Észak-alföldi Régióban Hajdú-Bihar, míg a Dél-alföldi Régióban Csongrád megye K+F beruházásai egyaránt meghaladják a Közép-Dunántúlt egészének ilyen jellegű kiadásait.

7. Ábra: A kutató-fejlesztő helyek K+F beruházásai régióinként, 2007 (millió Ft)

Forrás: KSH adatok 2007.

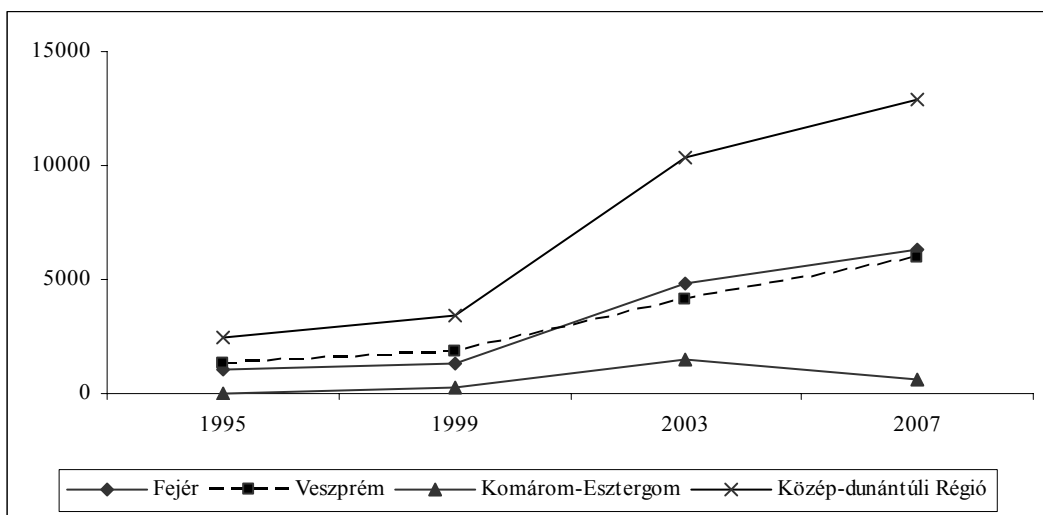
8. Ábra: A Közép-dunántúli Régió K+F beruházásainak megoszlása a megyék között (millió Ft)

Forrás: KSH adatok 1999, 2003 és 2007.

Az összes K+F ráfordítás tekintetében Közép-Dunántúl a 2007-es adatok alapján csak Dél-dunántúli, illetve az Észak-magyarországi Régiónál szán több forrást, a magyarországi ráfordítások 5,25%-át kutatás-fejlesztési beruházásokra és költségekre. A legnagyobb arányban természetesen Közép-Magyarország – a maga több mint 61 százalékos részesedésével – veszi ki a részét az erre fordított forrásokból, míg a legszerényebb összeget (6072 millió forintot) a Dél-dunántúli kutatóhelyek szánnak ilyen jellegű kiadásokra. A közép-dunántúli megyék dinamikus adatait megvizsgálva látható, hogy Veszprém és Fejér megye fokozatos ráfordítás-bővítéssel, míg Komárom-Esztergom megye 1995 és 2003 között a másik kettőnél jóval szerényebb növekedéssel, majd ezt követően a K+F költségek visszafogásával jellemezhető. Különbségek mutatkoznak a Fejér, illetve a Veszprém megyei forrásráfordítások növekedési ívében is; Veszprém fokozatosan, csaknem lineárisan bővíti a kutatás-fejlesztési kiadásokra fordított összegeket, míg Fejér megyében mérsékelt és dinamikus növekedési ciklusok váltják egymást (9. Ábra).

9. Ábra: A Közép-dunántúli Régió K+F ráfordításainak megoszlása a megyék között (millió Ft)

Forrás: KSH adatok 1995, 1999, 2003 és 2007.

(Megjegyzés: Az adatok a kutató-fejlesztő helyek K+F ráfordításait mutatják az 1999-2007-es időszakban, ám az 1995-ös adat az összes ráfordítás összegére vonatkozik, mert erről az évről kizárólag K+F ráfordításokra vonatkozó adatot nem áll rendelkezésre.)

A statisztikai adatelemzés alapján a Régió adottságai a következők szerint foglalhatók össze

Az ipari parkok területi lefedettsége, és az azokba települt vállalkozások száma tekintetében a Közép-dunántúli régió kedvező helyzetben van. Az egyes megyéket tekintve számuk kiegyenlített, a megyéken belül azonban főként néhány kistérségben összpontosul, és ezeken belül is szinte kizárólag a városi jogállású településeken. A régió legelmaradottabb térségében, a sárbogárdi kistérségben és annak tágabb körzetében nem létesült ipari park.

Az ipari parkokba települt vállalkozások számát tekintve Közép-Dunántúl az első helyen áll Magyarország régiói között, mely azt jelzi, hogy a vállalkozások jól intézményesült keretek között tudják az innovációs és technológiai transzfer szolgáltatásokat igénybe venni. A régió ipari parkjaiban egyre több erre irányuló tevékenységgel találkozunk.

A Közép-dunántúli Régióban az ipari parkok mellett elsősorban az inkubátorházak nyújtják az innovációs és technológiai transzfer szolgáltatásokat.

Az elemzés további részét képezte a régió felsőoktatásának, a felsőoktatási intézményeknek, az oktatott szakoknak és az oktatóknak a számba vétele. Az utóbbi időszak felsőoktatási integrációja, az intézmények összeolvadása alapvetően megváltoztatta az egyetemi és főiskolai intézmények számát. A felsőoktatás átstrukturálódásában a bolognai folyamat, illetve az azzal összefüggő akkreditációs mechanizmusok is szerepet játszottak, új szakok jelentek meg, s több intézmény elveszítette hagyományos képzéseinek egy részét. Az oktatáspolitikai új irányai, valamint a nappali tagozatosok számának limitálása és a tandíj bevezetése is hatással volt a hallgatók létszámára, összetételére, területi elhelyezkedésére.

A vázolt folyamatok a Közép-dunántúli Régiót is érintették, ahol jelenleg tizenöt felsőoktatási intézmény működik vagy székhely-jelleggel, vagy kihelyezett tagozatként (számuk 2003 óta kettővel csökkent), amely jelenleg Nyugat-Dunántúllal és Észak-Alfölddel megosztott első helyet eredményez a vidéki régiók sorában. Az intézményszám-csökkenés hatására az egy intézményre jutó oktatók száma emelkedett, a hallgatók száma viszont az országos tendenciáknak megfelelően csökkenő.

A regionális felsőoktatási képzési struktúrát az elmúlt évekhez hasonlóan továbbra is a társadalomtudományi és az üzleti, műszaki képzések uralják, azaz ezekben az oktatási programokban vett részt a legtöbb hallgató a 2007/2008-as tanévben. Legnagyobb érdeklődésre a közgazdasági (üzleti), illetve a mérnökképzés tarthat számot, ezeken a szakokon tanultak a legtöbben, a régió hallgatóinak 47,7 %-a. Legmérsékeltebb arányban az egészségügyi, mezőgazdasági szakokon, valamint a fizikatudományok terén folytatták tanulmányaikat az említett tanévben.

Az innováció humán erőforrás-hátterének vizsgálatakor nem hagyható figyelmen kívül az sem, hogy milyen létszámmal vannak jelen a felsőoktatásban, a tudományos életben minősítéssel rendelkező oktatók, kutatók. A kisdoktori minősítéssel rendelkezők száma nőtt, a tudomány doktora címet viselő oktatók és kutatók száma azonban mérséklődött 2003 óta.

A felsőoktatással is összefüggésben az elemzés kitért a kutatás-fejlesztés intézményrendszerének vizsgálatára is, azon belül a kutatóhelyek számának és jellegének alakulására, a kutatóhelyeken művelt kutatási témák és feladatok jellemzőire, a foglalkoztatotti kör elemzésére, valamint a kutatás-fejlesztés terén végrehajtott beruházások elemzésére is.

Láttuk, hogy Magyarországon az 1997-2007 közötti időszakban dinamikusán bővült a kutatóhelyek száma. Legnagyobb ütemű kutatóhely-bővülés a Közép-dunántúli Régió esetében tapasztalható a vizsgált időszakban, melynek következtében jelen évtized elejére a régió az azt alkotó megyék egységesen dinamikus növekedésével felzárkózott a többi magyarországi régióhoz. Az elmúlt néhány évben azonban a Közép-dunántúli régió egyértelmű dinamizmusa megtörni látszik; a kutatóhelyek száma regionálisan növekedést mutat egészen 2004-ig, ám 2005-ben – alapvetően a Veszprém megyei kutatóhelyek számának drasztikus csökkenésével – visszaesést tapasztalunk, melyet ezt követően egy újabb bővülési hullám követ, melynek mozgatója elsősorban a Fejér megyei kutatóhelyek számának emelkedése.

A kutatóhelyek jellegét tekintve a Közép-dunántúli Régióban a vállalkozásokon belüli kutatóhelyek dominálnak (2007), ezek aránya meghaladja az ötven százalékot, a felsőoktatási kutatóhelyek aránya alapján pedig az utolsó a régiók sorában. A vállalkozáson belüli kutatóhelyek dominanciája a felsőoktatási kutatóhelyek számának drasztikus csökkenésére vezethető vissza. Legstabilabbnak a költségvetési és egyéb K+F intézmények száma tekinthető. A kutatás-fejlesztés intézményrendszere és annak keretei, a kutatóhelyek befogadó intézményeinek jellege tehát alapvetően megváltozott az elmúlt években. Ez a közvetítő szervezetek számára új stratégiák, együttműködések, hálózatok kialakítását, a forrásallokáció új irányainak kialakítását teszi szükségessé, elsősorban a pályázati rendszereken keresztül.

A kutatási témák és feladatok tekintetében a kutatóhelyek számához hasonlóan dinamikus növekedés tapasztalható a vizsgált időszakban, ez a dinamika azonban elmarad a többi régió kapcsolódó értékeitől.

A kutatói kapacitásokat tekintve a Közép-dunántúli Régió a középmezőnyben helyezkedik el a magyarországi régiók sorában. A régióon belül, az egyes megyék esetében jelentősek az eltérések, melyeket célszerű lenne a továbbiakban figyelembe venni. A kutatóhelyek számához hasonlóan a kutatók száma is Veszprém megyében a legmagasabb, azonban a foglalkoztatottakon belül a kutatók és fejlesztők Fejérben nagyobb arányban szerepelnek, mint a szomszédos megyében. Komárom-Esztergom megye a kutatóhelyek arányaihoz hasonlóan a foglalkoztatottak esetében is a leggyengébb mutatókkal rendelkezik, részesedése a regionális kutatóhálózatban 10%-os.

A K+F beruházásokat tekintve a Közép-dunántúli Régió Közép-Magyarország, Észak- és Dél-Alföld után a negyedik a régiók sorában, amely azt jelzi, hogy a gazdaságilag kevésbé fejlett, de jelentős kutatói kapacitással rendelkező régiók is jelentős vonzerőt jelentenek a K+F beruházások számára. A Közép-Dunántúl megyéit tekintve Veszprém és Fejér megye fokozatos ráfordítás-bővítéssel, míg Komárom-Esztergom megye 1995 és 2003 között a másik kettőnél jóval szerényebb növekedéssel, majd ezt követően a K+F költségek visszafogásával jellemezhető. Különbségek mutatkoznak a Fejér, illetve a Veszprém megyei forrásráfordítások növekedési ívében is; Veszprém fokozatosan, csaknem lineárisan bővíti a kutatás-fejlesztési kiadásokra fordított összegeket, míg Fejér megyében mérsékelt és dinamikus növekedési ciklusok váltják egymást.

2.3. A Kutatás-fejlesztési együttműködések speciális formái

A Nemzeti Kutatási Technológiai hivatal által meghirdetett Pázmány Péter Program támogatásával valósult meg a Regionális Egyetemi Tudásközpont (RET) hálózat kialakítása. A Tudásközpontok átfogó célja egy olyan nemzetközileg is elismert egyetemi tudományos és technológiai innovációs műhely kialakítása, mely szakterületi és regionális vonzáscentrumként kiemelkedő kutatás-fejlesztési, valamint technológiai innovációs tevékenységet folytat.

A Közép-Dunántúlon három RET működik. Ezek a FuturIT Informatikai Biztonsági Tudásközpont, az ÖKORET Környezetbiztonsági Informatika Tudásközpont, valamint a Dunaújvárosi Regionális Anyagtudományi és Technológiai Tudásközpont.

A FuturIT Informatikai Biztonsági Tudásközpont előzménye volt, hogy a Pannon Egyetem Műszaki Informatikai Kar és a KÜRT Zrt. hazai és nemzetközi kutatóhelyek bevonásával 2004-ben konzorciumot hozott létre. A konzorciumi együttműködés eredményeképp 2005-ben felállították a PE MIK keretén belül működő FuturIT Integrált Biztonsági Kutató-Fejlesztő Központot. Az intézet napjaink és a jövő információbiztonsági kérdéseit integrálja a fizikai, logikai és humán biztonsági kérdésekkel, és ezekre folyamat-, illetve eszközcentrikus módszertanokat, technológiákat fejleszt. A fejlesztés eredményeit a konzorcium által létrehozott spin-off ill. start-up vállalkozások fogják értékesíteni itthon és a nemzetközi piacokon egyaránt. A Központ szervezésében évente több tudományos és ismeretterjesztő konferencia kerül megtartásra. Valamint tudományos szemináriumsorozatot szervez, és tudományos előadásokat, workshop-okat tart az információbiztonság és a kapcsolódó technológiák (e-szigno, matematikai statisztikai alapok) témakörében. A kutatásokhoz kapcsolódóan két Ph.D. hallgató kezdte meg tevékenységét 2005-ben.

A Műszaki Informatikai Kar kutatói számos nagybonyolultságú feladat megoldására dolgoztak ki nemzetközileg elismert módszertanokat. A KÜRT vezetői és szakértői a MIK tanszékei által oktatott tantárgyak előadásain rendszeresen vettek és vesznek részt vendég előadóként. A MIK keretében megvalósuló Ph.D. kutatási témákat a MIK kutatói és a KÜRT információtechnológiai szakértői közösen irányítják. A KÜRT részvétele a kutatási munkák felügyeletében garantálja, hogy a témák az információbiztonság aktuális problémáit fedjék le.

Az ÖKORET Környezetbiztonsági Informatikai Tudásközpont célja az ökológiai szempontokat a legmesszebbmenőkig figyelembe vevő megoldások kifejlesztése, ezek alkalmazásának előkészítése, gyakorlati bevezetése, továbbá környezetvédelmi technológiákat elősegítő szolgáltatások megvalósítása. A Tudásközpontban négy párhuzamosan futó projekt indult el, ezek a Környezeti információs rendszer (monitoring) létrehozása, a Környezeti szakértői rendszer kialakítása, a Környezettudatos tervezési eljárások meghonosítása, valamint az ÖKORET K+F szolgáltatásai.

A Dunaújvárosi Regionális Anyagtudományi és Technológiai Tudásközpont létrehozásának és működésének fő célkitűzése az anyagtudomány területén belül átütő szintű és tömegű tudás megteremtése képzett szakemberbázis segítségével, az üzleti és kutatói szféra közti kapcsolatok minél szélesebb körű megvalósulása, a fiatal kutatók számára munkahelyek létrehozása, a vállalatok innovációs tevékenységének segítése, valamint a kis- és középvállalkozások fejlesztése az érintett iparágakban. A projekt a régió gazdasági társaságainak konkrét technológia-fejlesztési, üzemviteli és termelés-kihelyezési problémáit

kívánja kezelni a termelés, az üzemvitel, az alkalmazástechnika és a feldolgozás-technológiák terén tudományos igényű megoldások segítségével. A megvalósuló kutatás-fejlesztési és oktatási program által a Tudásközpont Dunaújváros a tudásalapú gazdaságfejlesztés egyik nélkülözhetetlen innovációs bázisa és motorja lesz a régióban, a következő évtizedben.

A Tudásközpontban résztvevők tudásbázisának integrálása iparilag hasznosítható eredmények kimunkálását teszi lehetővé az anyagtudomány területén, amelyeket elszigetelten nem tudnának sikeresen és hatékonyan megvalósítani. Az ipari cégek együttműködésükkel fejlesztési forrásokat takarítanak meg, új fejlesztéseknek teremtenek pótlólagos forrásokat, melyek felhasználásával új munkahelyeket hozhatnak létre, ezzel új vállalkozások létrehozását ösztönözhetik, összességében növelve a régió, és az ország versenyképességét.

A régióban két kooperációs kutatóközpont (KKK) működik, mindkettő a Pannon Egyetem szakmai tevékenységére alapozva. 2004-ben a Nemzeti Fejlesztési Terv Gazdasági Versenyképesség Operatív Programjának "Kutatás-fejlesztés, innováció" prioritása keretében írták ki a "Felsőoktatás és a vállalatok közötti kooperatív kutatást és technológiatranszfert segítő partnerkapcsolatok és hálózatok (Kooperációs Kutató Központok, KKK) kiépítésének támogatása" című pályázatot, amely a KKK-k létrehozását célozta.

A Pannon Egyetemen a Vegyészmérnöki és Folyamatmérnöki Intézet szervezeti egységéhez kapcsolódva az Oktatási Minisztérium (OMFB) által támogatott pályázati rendszerben, Kooperációs Kutató Központ (VIKKK) alakult 2001. július 1-én. A VIKKK konzorciumi formában működik, amelynek alapító tagjai a Pannon Egyetem mellett az ország vezető vegyipari vállalatai, nevezetesen a MOL Magyar Olaj és Gázipari Nyrt., a Tiszai Vegyi Kombinát Nyrt., a Richter Gedeon Vegyészeti Gyár Nyrt., a BorsodChem Nyrt., a Nitrokémia 2000 Ipari és Vagyongazdálkodó Zrt., a Nitrogénművek Zrt.; továbbá támogató tagjai a Veszprémi Regionális Innovációs Centrum Kht., az Ipar a Veszprémi Mérnökképzésért Alapítvány, a Veszprém Megyei Jogú Város Önkormányzata, valamint a Magyar Befektetési és Kereskedelemfejlesztési Kht. A VIKKK működéséhez szükséges forrásokat 50%-ban az Oktatási Minisztérium, 50%-ban pedig a konzorciumi tagok biztosítják.

Hosszú távon a VIKKK egy olyan vegyipari fejlesztési bázissá kíván válni, ami a nagyvállalati erők összpontosítása révén elér egy kritikus tömeget - magához vonzva a kis és középvállalatokat - és biztosítja az EU-ban megkívánt integrált áttörést. Ez a tendencia alapvető jelentőségű lehet a térségünkre jellemző vegyipari K+F csökkenési trend megfordításában. Törekszik arra, hogy a VIKKK a régióban betöltött szerepén túl, a vegyipari kutatások és a magas szintű, környezetorientált, speciális ipari igényeknek megfelelő vegyészmérnök képzés vonatkozásában országos hatásterületű központtá váljon és az adott szakmai részterületeken mint kompetencia központ szerepeljen.

A Pannon Egyetem Környezeti és Informatikai Kooperációs Kutató Központ a Pannon Egyetem Stratégiai Igazgatóságán belül gazdaságilag elkülönített, önálló finanszírozású egység, melynek feladata egyrészt a technológiai áttörést elősegítő multidiszciplináris kutatás-fejlesztés és innovációk kialakítása, és ezzel együtt a doktori képzés kiemelt támogatása különös tekintettel a környezetvédelemre és technológiákra, valamint az anyagtudományokra és technológiákra. Másrészt kapcsolatok kiépítése gazdasági partnerekkel az eredmények alkalmazására, a gazdasági és társadalmi igény megjelenítésére a képzési és kutatási struktúrában. Végül integrált, rendszerszemléletű intellektuális környezet

kialakítása az alap-, a doktori- és a továbbképzés tananyagfejlesztésére, és együttműködés a Pannon Egyetem intézeteivel, tanszékeivel az alap-, doktori- és továbbképzésekben.

3. REGIONÁLIS INNOVÁCIÓ-POLITIKA

Az Európai Unió, Magyarország és a Közép-dunántúli Régió versenyképességének fejlesztése, a XXI. századi gazdaság fenntartható kiépítése a közelmúltban egyik legfontosabb termelési tényezővé vált innovációra, s az annak szerepét, helyét, tartalmát meghatározni képes európai, hazai és regionális innovációs (szak)politikára épülhet.

Mindezek alapján a Közép-Dunántúli Régió regionális- és innovációs politikájának szereplői – elsősorban a Regionális Innovációs Tanács (KDRIT) és Ügynökség (KDRIÜ) valamint a Regionális Fejlesztési Tanács (KDRFT) és Ügynökség (KDRFÜ) – kiemelt feladatuknak tekintik a régió innovációs fejlesztéseit megalapozó tervdokumentumok felfrissítését, a turbulensen változó környezethez történő igazítását. Ennek a tevékenységnek a részeként készült el 2009. februárban a Régió aktualizált innovációs stratégiája.

A Közép-dunántúli Régió innovációs aktorai a RIS megújításának középpontjába a RIS INNOV-AXIS „Ikerrégiók Magyarországon, Magyarország innovációs tengelye” projekt keretein belül, 2003-ban lezárt „A Közép-dunántúli Régió Innovációs Stratégiája és Akcióterve” c. dokumentum megújítását helyezték. Emellett természetesen nem hagyhatók figyelmen kívül egyéb, országos és regionális innovációs- és/vagy területfejlesztési dokumentumok, a Központi Statisztikai Hivatal kiadványai, a régióban működő vállalkozások, az érintett egyéb intézmények és szervezetek szereplőivel készített interjúk.

A RIS stratégiai illeszkedése

A dokumentum - összhangban „A növekedést és munkahelyeket támogató kohéziós politika: Közösségi iránymutatások” c. Bizottsági Kommunikációval a megújult Lisszaboni Stratégia elvei mentén – a regionális gazdasági hálózatok és üzleti környezet területeire szűkítetten

- az innováció-orientált növekedés és foglalkoztatás erősítésére,
- és a versenyképesség növelésére irányul, ebből adódóan határozottan támogatja
- a magas növekedési potenciállal bíró területek beruházásait,
- és a növekedésre és foglalkoztatásra irányuló befektetéseket,

koncentrálna elsősorban

- az innovatív üzleti infrastruktúra fejlesztésére, a regionális és helyi befektetések ösztönzésére,
- a gazdasági/innovációs hálózatok és együttműködések fejlesztésére,
- az innováció-orientált, kutatás-, termék- és technológia fejlesztési beruházások dominanciájának növekedésére,
- a hozzáadott értéket növelni képes vállalkozások tőkéhez való hozzáféréseinek javítására,
- és a vállalkozói valamint szakmai készségek és képességek támogatására,

különös tekintettel

- a regionális gazdaság erősítése meghatározó funkciót ellátni képes közepes és nagyvállalatokra,
- a versenyképességük, piaci-, beszállítói pozícióik erősítése érdekében tőke-, technológiai- és termékfejlesztésre szoruló mikro-, kis- és középvállalkozásokra,
- a tudás megteremtését, megszerzését és fenntartható kiaknázását biztosítani tudó kutatóhelyekre, laboratóriumokra, felsőoktatási intézményekre, tudásvállalkozásokra,
- a szolgáltatásaik fejlesztésére szoruló logisztikai központokra, ipari parkokra, inkubációs központokra,

- és a helyi-, és kistérségi érdekeltsgű, elsősorban a helyi piacra termelő és szolgáltató mikro- és kisvállalkozásokra,
 - és a regionális beruházás-ösztönzés, vállalkozás-fejlesztés és innovációs menedzsment hálózatépítésre és -kiterjesztésre szoruló intézményrendszerére,
- területileg fókuszba helyezve
- a Régió „Nagyvárosi Tetraéderének” magvát jelentő, a növekedés elsődleges szintereiként említhető, fejlesztési társközpont funkciót betöltő, nemzetközi szinten is versenyképes, a technológiai innovációk fogadására és terjesztésére, a tudás és a K+F alkalmazások előállítására és kiaknázására, az adaptív-, komoly hozzáadott érték előállítására alkalmas KKV-k elterjedésére, a felsőoktatási intézményrendszer fejlesztésére leginkább alkalmas, nagyvárossá fejleszthető regionális pólustengelyt, város-együtttest (Székesfehérvár, Veszprém),
 - az ezt kiegészítő, legfontosabb regionális alközpontokat (Dunaújváros, Tatabánya) és agglomerálódó-urbanizálódó térségeiket, melyek leginkább szolgálhatják a fejlesztési társközpontokkal való funkció- és munkamegosztást segítő innovációs környezet megteremtését,
 - a régió tematikus, iparági specializációjú növekedésére, az innováció fogadására és térségük dinamizálásának közvetítésére hivatott középvárosait (Ajka, Bicske, Esztergom, Komárom, Mór, Pápa, Tata),
 - a szocialista iparosítás gazdasági, szociális és környezeti örökségével küzdő, elsősorban az ipari szerkezetváltásra, a beindult pozitív folyamatok erősítésére szoruló térségeit – mint a Dunántúli-középhegység „Energiatengelye”, illetve a Komárom-Esztergom közötti Duna menti ipari települések,
 - A leszakadóban lévő vagy stagnáló, elsősorban agrár hagyományú (Kisbér, Sümeg, Tapolca, Aba, Adony, Ercsi térségében, ill. a dél-mezőföldi térségekben jellemző) vidéki területeit, melyek a gazdasági tevékenység diverzifikálására, az alternatív jövedelemszerzési módok, és az ökológiailag fenntartható agrárgazdálkodás kereteinek megteremtésére szorulnak, figyelembe véve mezőgazdasági és lokális kultúrán alapuló versenyelőnyeik kiaknázhatóságát.

A RIS a fentiek alapján szem előtt tartja a tematikus és területi koncentráció vezérelvét, és -összhangban a konvergencia célkitűzéssel -, olyan beruházásokra és szolgáltatásokra koncentrál, melyek az innováció-orientált gazdaság fejlesztésének területén a hosszú távú versenyképesség, a munkahelyteremtés és a fenntartható fejlődés megvalósításához szükségesek. A stratégia annak előkészítése, elfogadása és végrehajtása során kifejezetten hozzájárul a partnerségi kapcsolatok kiépítéséhez és fenntartásához, a kulcsszereplőkkel folytatott rendszeres és módszeres párbeszéd révén biztosítja a rendelkezésre álló források megbízható és hatékony kezeléséhez szükséges konszenzust és transzpareniciát.

A dokumentum - összhangban a „Új Magyarország Fejlesztési Terv” c. dokumentummal a regionális gazdasági hálózatok és üzleti környezet területeire szűkítetten

- a tudásgazdaság versenyképességének fokozása érdekében hozzájárul a gazdaság versenyképességének ERFA-alapú növelése operatív programterület elvárásaihoz, koncentrálna a produktív szektor versenyképességének tartós növelésére és a K+F, innováció ösztönzésére,
- és a regionális és területi fejlesztések terén, összhangban a konvergencia célkitűzéssel a területi, regionális adottságokra, lehetőségekre és igényekre fókuszálva elősegíti a regionális gazdaság bővülését.

A dokumentum - összhangban az „Országos Területfejlesztési Konceptió” c. dokumentummal a regionális gazdasági hálózatok és üzleti környezet területeire szűkítetten

- a térségi versenyképesség fejlesztésének terén, a működésüket meghatározó helyi-térségi környezetük területileg összehangolt fejlesztése révén elősegíti a vállalkozások versenyképességének javítását, koncentrálna
- a magas hozzáadott értéket termelő, magas technológiájú, minőségi munkaerőt foglalkoztató gazdasági tevékenységek megtelepítésének és erősítésének ösztönzésére a Régió gazdaságilag fejlettebb térségeiben,
- a fejletlenebb, foglalkoztatási gondokkal küzdő területein elengedhetetlen gazdasági szerkezetváltásra, beleértve a foglalkoztatást segítő beruházásokat és az ehhez kapcsolódó tőkebefektetések területét,
- és a gazdasági tevékenység diverzifikálására, az alternatív jövedelemszerzési módokra, és az ökológiailag fenntartható agrárgazdálkodás kereteinek megteremtésére aprófalvaink, regionális perifériáink, leszakadóban lévő vagy stagnáló vidéki területeink esetében.

A területi felzárkózás terén, - a hátrányos helyzetű regionális mikro-térségek további leszakadásának, a szegregációs folyamatok felerősödésének és újabb válságjelenségek kialakulásának megelőzése érdekében elősegíti e térségek relatív versenyképességének javítását, annak érdekében, hogy e térségek ne „eltartott”, hanem a támogatások segítségével működőképes térségi rendszerek legyenek, koncentrálna

- a fejlettségükben tartósan leszakadó térségek gazdasági-társadalmi felzárkóztatására, a Régió külső és belső perifériáinak dinamizálására
- és a térszerkezet túlzott központosításának oldására, a kiegyensúlyozott, funkcionálisan lehatárolt, policentrikus településszerkezet kialakítására.

A fenntartható térségfejlődés és örökségvédelem terén figyelembe veszi a táji, természeti és kulturális értékek védelmét és a termelési hagyományok fenntartható kiaknázását.

Az Európai Unió integrációból adódó lehetőségek hatékonyabb kihasználása és a nemzeti érdekérvényesítés erősítése terén elősegíti a Régió földrajzi helyzetéből és adottságaiból adódó lehetőségeinek kihasználását, nemzetközi kapcsolatainak bővítését, koncentrálna

- a nemzetközi gazdaság hálózati jellegű együttműködéseiben való részvételre és a partnerség erősítésére,
- a nemzetközi kutatási-, fejlesztési- és innovációs programokban való intenzív részvételre,

- a Régió északi határán lévő, interregionális transzfer-területek és „kapuvárosok” gazdaságszervező szerepének, valamint hálózati együttműködési képességének erősítésére.

A regionalizmus és decentralizáció erősítése terén a helyi sajátosságokra, versenyelőnyökre építő döntés-előkészítő és döntéshozatali kompetenciákat tételez fel,

- országos szinten a decentralizáción alapuló regionális átalakulás érdemi megvalósítására,
- regionális szinten a kistérségi részvételen alapuló decentralizáció megvalósítására,
- települési szinten a saját fejlesztési források bővítésére,

koncentrálva a közhatalmi (államigazgatás, önkormányzati szféra) és a nem közhatalmi (társadalmi és gazdasági szféra) szereplők partnerségen alapuló, hálózatos együttműködésére, a gazdaságszervezés új formáira és a modern nagyvállalatok szervezeti struktúrájára (hálózatok, klaszterek, virtuális vállalatok).

A stratégia területi lehatárolását tekintve

- a fejlesztési pólustengely és városhálózati kapcsolatrendszer fejlesztése terén a magas hozzáadott értéket produkáló tőkebefektetések ösztönzésén, a magas hozzáadott értéket termelő, fejlett technológiájú, minőségi munkaerőt foglalkoztató, innovatív gazdasági tevékenységek megtelepítésének és erősítésének, a mikro- kis és középvállalkozások tőkeellátottságának, technológiai- és termékfejlesztéseinek révén koncentrálni a Régió növekedési társközpontjaira (Székesfehérvár, Veszprém), regionális decentrumaira (Dunaújváros, Tatabánya) és térségük dinamizálásának közvetítésére hivatott középvárosaira (Ajka, Bicske, Esztergom, Komárom, Mór, Pápa, Tata),
- a külső és belső perifériák, elmaradott térségek felzárkóztatása terén a gazdasági szerkezetváltás, a foglalkoztatást nagymértékben segítő beruházások és az ehhez kapcsolódó tőkebefektetések területét és a mikro-, kis- és középvállalkozások piaci pozícióinak erősítését kitüntetve koncentrálni a szocialista iparosítás gazdasági, szociális és környezeti örökségével küzdő térségekre (a Dunántúli-középhegység „Energiatengelye”, a Komárom-Esztergom közötti Duna menti ipari települések), illetve a gazdasági tevékenység helyi adottságokon alapuló diverzifikálására, az alternatív jövedelemszerzési módokra, és az ökológiailag fenntartható agrárgazdálkodás kereteinek megteremtésére fókuszál a leszakadóban lévő vagy stagnáló, elsősorban agrár hagyományú (Kisbér, Sümeg, Tapolca, Aba, Adony, Ercsi térségében, ill. a dél-mezőföldi térségekben jellemző) vidéki területekre.
- a Régió „belső területi identitású” kiemelt térségei mellett (Velencei tó-Vértes, M4-M8), az országos jelentőségű integrált fejlesztési térségek terén a természeti adottságok megőrzésével, kiaknázásával és fejlesztésével egyetemben megvalósuló beruházásokat előtérbe helyezve koncentrálni a Balaton-térség tartós versenyképességének megteremtésére és a Duna-mente (részeként a Dunakanyar) fenntartható fejlesztésére

- a határ menti területek együttműködésének erősítése terén koncentrálni a régió északi területein kiépíthető interregionális és transzregionális együttműködésekre, logisztikai szolgáltatások kiépítése, közös befektetés-ösztönzés, gazdaságfejlesztés, a munkaerőpiaci és a képzési rendszerek összehangolása eszközrendszerével kiaknázva a kézenfekvő hídképző szerepkört, fejlesztési többletforrásokat, nemzetköziségből adódó lokális szinergiákat, gazdasági-kereskedelmi lehetőségeket.

A dokumentum - összhangban az „Országos Fejlesztéspolitikai Konceptió” c. dokumentummal, a regionális gazdasági hálózatok és üzleti környezet területeire szűkítetten

- a stratégia elkötelezett a versenyképesség területileg behatárolt eszközrendszerrel történő, tartós növekedése mellett, különös figyelmet fordítva a mikro-, kis- és középvállalkozások fejlődésére,
- kedvezőtlen mutatókkal bíró, gazdasági szerkezetváltásra szoruló mikrotérségeiben, leszakadó perifériáin a foglalkoztatás bővülésére koncentrálni,
- a versenyképes tudás és műveltség növekedése érdekében az egyéni, vállalati és társadalmi tudástőke megteremtésére, növelésére, megőrzésére és fenntartható kiaknázására fókuszál,
- a népesség egészségi állapotának javulása érdekében a dolgozók munkakörülményeinek minőségi fejlesztését és „egészség-barát” fejlesztések megvalósulását tartja alapkövetelményként,
- a társadalmi összetartozás erősödése érdekében törekszik a társadalmi és területi zárványok oldására, az elmaradott térségek és csoportok felzárkóztatására,
- a fizikai elérhetőség javulása terén előnyben részesíti a területi megközelíthetőséghez is hozzájáruló befektetéseket, beruházásokat,
- az információs társadalom kiteljesedésének segítésére kiemelt ágazatként kezeli az informatika- és kommunikációs technológiai iparágat,
- a természeti erőforrások és környezeti értékek fennmaradása és fenntartható hasznosulása terén elvárja a természeti adottságok megőrzésével, kiaknázásával és fejlesztésével egyetemben megvalósuló beruházásokat,
- a kiegyensúlyozott területi fejlődés érdekében törekszik a regionális gazdaság policentrikus megközelítésű fejlesztésére.

Stratégia

A stratégia átfogó célja a rendszerváltás indukálta, foglalkoztatás- és termelékenységgözpontú gazdasági szerkezetváltásban kiemelkedő eredményeket magáénak tudható, a magyarországi gazdaság fejlődésének egyik meghatározó magterületeként nevesíthető, ám mára fejlődési korrekciókra érett Közép-dunántúli Régió versenyképességének fejlődése, elsősorban az innováció-orientált gazdaságfejlesztési folyamatok és struktúrák előtérbe helyezése, a hozzáadott értéket teremtő stratégiai működő tőke bevonása, és a kis- és közepes vállalkozások innováció-orientált, dinamikus fejlesztése útján.

A stratégia specifikus céljai

- Nemzetközileg vonzó, innovatív regionális gazdasági környezet, azaz az innovatív üzleti infrastruktúra, a vállalkozói (technológiai) inkubáció, a vállalkozásokat kiszolgáló szolgáltatói háttér, regionális és helyi befektetéseknek a versenyképes, terület-specifikus gazdasági fejlődésben betöltött szerepének erősödése, a vállalkozások tőke-ellátottsági problémáinak oldása,
- Megerősödött hazai tulajdonú, innovatív kis- és középvállalkozói réteg, azaz a vállalkozások innovációs készségeinek és képességeinek javulása, piaci pozícióik erősödése, technikai, technológiai, szervezeti, folyamat-orientált fejlődésük,
- Versenyképes, innovatív és integrált gazdasági szervezetek, azaz a gazdaság hálózatszerű fejlődése, formálódó klaszterek, innovatív beszállítói integrációk fenntartható erősödése,
- Innováció-orientált gazdasági szerkezet, azaz a regionális kutatási infrastruktúra magasabb minőségi szintre emelése, az alkalmazott kutatás-fejlesztés és kísérleti fejlesztés hatékonyságának javítása - hozzájárulva a vállalkozásoknál megjelenő stratégiai termékek és szolgáltatások terjedéséhez.

ÁTFOGÓ CÉL			
A stratégia átfogó célja a rendszerváltás indukálta, foglalkoztatás- és termelékenységgözpontú gazdasági szerkezetváltásban kiemelkedő eredményeket magáénak tudható, a magyarországi gazdaság fejlődésének egyik meghatározó magterületeként nevesíthető, ám mára ismételten fejlődési korrekciókra érett Közép-Dunántúli Régió nemzetközi versenyképességének fejlődése, elsősorban az innováció-orientált gazdaságfejlesztési folyamatok és struktúrák előtérbe helyezése, a hozzáadott értéket teremtő stratégiai működő tőke bevonása, és a kis- és közepes vállalkozások dinamikus fejlesztése útján.			
STRATÉGIAI CÉLOK			
Nemzetközileg vonzó, innovatív regionális gazdasági környezet	Versenyképes, innovatív és integrált gazdasági szervezetek	Megerősödött, innovatív hazai tulajdonú mikro-, kis- és középvállalkozói réteg	Innováció-orientált gazdasági szerkezet
PRIORITÁSOK			
A régió gazdasági vonzerejének innovatív növelése	Innovatív gazdasági integrációk támogatása	A vállalkozások általános versenyképességi háttérének erősítése	A gazdaság innovációs miliójének javítása

A stratégia területi preferenciái

- a fejlesztési pólusok és városhálózati kapcsolatrendszer fejlesztése terén a magas hozzáadott értéket produkáló tőkebefektetések ösztönzésén, a magas hozzáadott értéket termelő, fejlett technológiájú, minőségi munkaerőt foglalkoztató, innovatív gazdasági tevékenységek megtelepítésének és erősítésének, a mikro- kis és középvállalkozások tökeellátottságának, technológiai- és termékfejlesztéseinek révén koncentrálni a Régió Pólustengelyeként funkcionáló növekedési társközpontjaira (Székesfehérvár, Veszprém), regionális decentrumaira (Dunaújváros, Tatabánya) és térségük dinamizálásának közvetítésére hivatott középvárosaira (Ajka, Bicske, Esztergom, Komárom, Mór, Pápa, Tata),
- a külső és belső perifériák, elmaradott térségek felzárkóztatása terén a gazdasági szerkezetváltás, a foglalkoztatást nagymértékben segítő beruházások és az ehhez kapcsolódó tőkebefektetések területét és a mikro-, kis- és középvállalkozások piaci pozícióinak erősítését kitüntetve koncentrálni a szocialista iparosítás gazdasági, szociális és környezeti örökségével küzdő térségekre (a Dunántúli-középhegység „Energiatengelye”, a Komárom-Esztergom közötti Duna menti ipari települések), illetve a gazdasági tevékenység helyi adottságokon alapuló diverzifikálására, az alternatív jövedelemszerzési módokra, és az ökológiailag fenntartható agrárgazdálkodás kereteinek megteremtésére fókuszál a leszakadóban lévő vagy stagnáló, elsősorban agrár hagyományú (Kisbér, Sümeg, Tapolca, Aba, Adony, Ercsi térségében, ill. a dél-mezőföldi térségekben jellemző) vidéki területekre.
- a Régió „belső területi identitású” kiemelt térségei mellett (Velencei tó-Vértes, M4-M8), az országos jelentőségű integrált fejlesztési térségek terén a természeti adottságok megőrzésével, kiaknázásával és fejlesztésével egyetemben megvalósuló beruházásokat előtérbe helyezve koncentrálni a Balaton-térség tartós versenyképességének megteremtésére és a Duna-mente (részeként a Dunakanyar) fenntartható fejlesztésére
- a határ menti területek együttműködésének erősítése terén koncentrálni a régió északi területein kiépíthető interregionális és transzregionális együttműködésekre, logisztikai szolgáltatások kiépítése, közös befektetés-ösztönzés, gazdaságfejlesztés, a munkaerőpiaci és a képzési rendszerek összehangolása eszközrendszerével kiaknázva a kézenfekvő hídképző szerepkört, fejlesztési többletforrásokat, nemzetköziségből adódó lokális szinergiákat, gazdasági-kereskedelmi lehetőségeket.

A RIS szakmai és társadalmi egyeztetése jelen kiadvány megjelenésének időpontjában zajlik, illetve akciótervnek részletes kidolgozása a 2009-es év feladata.

4. A Közép-Dunántúl vállalkozásainak innovációs tevékenysége

A vizsgálat célja és módszerei

A régió vállalkozásai innovációs tevékenységének feltárása egy 429 fős *vállalkozói kérdőíves adatfelvételre* épül³. A vállalati kérdőíves adatfelvétel mintáját 429, a Közép-dunántúli Régió területén székhellyel vagy telephellyel rendelkező vállalkozás adja⁴.

A kérdőíves vizsgálat:

- Kiterjed az innovációk tipizálására, a termék-, folyamat- és szervezési-szervezeti innovációk azonosítására;
- Képet kapunk az innovációs tevékenységek típusairól (pl. K+F tevékenység, gépek, felszerelések és szoftver vásárlás, képzés, innovációk bevezetése), a tevékenységek vállalatok általi (ön)értékeléséről;
- Azonosítjuk az innovációt akadályozó tényezők körét (pl. költségtényezők, emberi erőforrással kapcsolatos tényezők, piaci tényezők);
- Feltárjuk a vállalkozások innovációs tevékenységét érintő jövőre vonatkozó fejlesztési terveit;
- Megvizsgáljuk a vállalatok igényeinek és a régió innovációs kínálatának összefüggéseit;
- Végül feltárjuk a vállalkozások humánerőforrás hátterét.

³ A vizsgálat előzményét a Pannon Novum Nyugat-dunántúli Regionális Innovációs Ügynökség megbízásából és az MTA RKK Nyugat-magyarországi Tudományos Intézet részvételével készült Innováció a Nyugat-Dunántúlon 2006, 2007 és 2008. című kutatások adják. A közép-dunántúli vizsgálat tematikusan ezen kutatások kérdésköreihez kapcsolódik, és felhasználja a nyugat-dunántúli vállalkozói adatfelvétel során alkalmazott kérdőívet.

⁴ A minta kialakítását és az adatfelvételt előre megadott instrukciók és folyamatos konzultációk alapján az Adtagyjúttó Kft. végezte el 2008. november és 2009. január között. A minta a következő ágazatokra terjedt ki:

Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat, Bányászat, kőfejtés, Feldolgozóipar, Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás, Vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyeződésmntesítés, Építőipar, Kereskedelem, gépjárműjavítás, Szállítás, raktározás, Szálláshelyszolgáltatás, vendéglátás, Információ, kommunikáció, Pénzügyi, biztosítási tevékenység, Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység, Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység, Művészet, szórakoztatás, szabad idő. A minta emellett reprezentatív a régió legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozásaira, illetve a vállalkozások megyék szerinti területi eloszlására.

3.1. A kérdőívet kitöltők adatai

A kitöltött kérdőívek 87%-ára közvetlenül a megkeresett vállalkozások vezetői válaszoltak (az egyéb válaszkategórián belül 14% szintén közvetlenül a vezető beosztáshoz kapcsolódik), közülük mindössze 4,2%-uknak nincs érettségije, 37,3%-uk érettségizett és 57,3%-uk rendelkezik felsőfokú iskolai végzettséggel. A kérdésre a válaszadók 5,2%-a nem válaszolt (7. Táblázat).

7. Táblázat: A válaszadók beosztása (%)

Igazgató, ügyvezető igazgató	34,2
Egyéb	26,9
Menedzser tulajdonos	25,7
Kereskedelmi, gazdasági igazgató	7,8
Műszaki igazgató, minőségi ügyekért felelős igazgató	3,1
Általános igazgató helyettes	1,9
Elnök-vezérigazgató	0,2
Vezérigazgató	0,2

Forrás: Kérdőívek adatai

3.2. A válaszadó cégek főbb jellemzői

A válaszadó cégek székhelyének megyék közötti megoszlására jellemző, hogy 41%-uk Fejér megyei, 29,6%-uk Komárom-Esztergom megyei és 29,4%-uk Veszprém megyei vállalkozás.

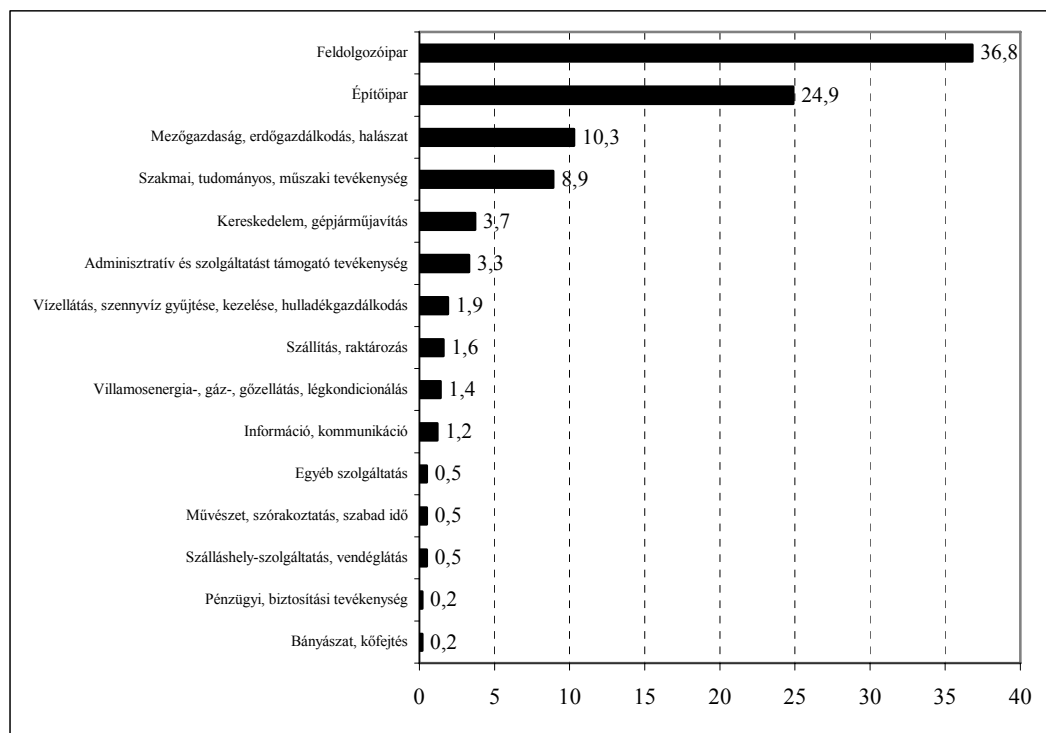
A kérdőívek kitöltése nagyobb hányadban (72%) a városi jogállású településeken zajlott, ezek közül is a négy Megyei Jogú Város kapcsolódó aránya 33,8%. Ki kell emelnünk azonban a községek figyelemre méltó közel egyharmados részesedését, amely érdekes elemzési szempont lehet a továbbiakban.

A kérdőívet kitöltő vállalkozások 17,5%-a még a rendszerváltozás előtt alakult, további 33,6%-uk 1991 és 1995 között, a válság éveiben, 26,1%-uk 1996 és 2000 között, és a fennmaradó 21,2%-uk 2001 után.

A legtöbb megkérdezett vállalkozás korlátolt felelősségű társaság formában működik (74,6%), a második legnagyobb arányt (12,4%) a betéti társaságok képviselik, majd a részvénytársaságok következnek (Zrt, Nyrt) 6,8%-os részesedéssel, végül a mintába kerültek néhány százalékot lefedve szövetkezetek és közkereseti társaságok is.

A vállalkozások fő tevékenységi területét tekintve látható, hogy az legnagyobb arányban (36,8%) a feldolgozóiparhoz kötődik, ez összesen 158 darab vállalkozást jelent. A feldolgozóipar mellett további magas arány jellemzi az építőipari cégek mintában való részvételét, és 10% körüli aránnyal jellemezhetők a mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat (10,3%), valamint a szakmai, tudományos és műszaki (8,9%) területen tevékenykedő vállalkozások (10. Ábra).

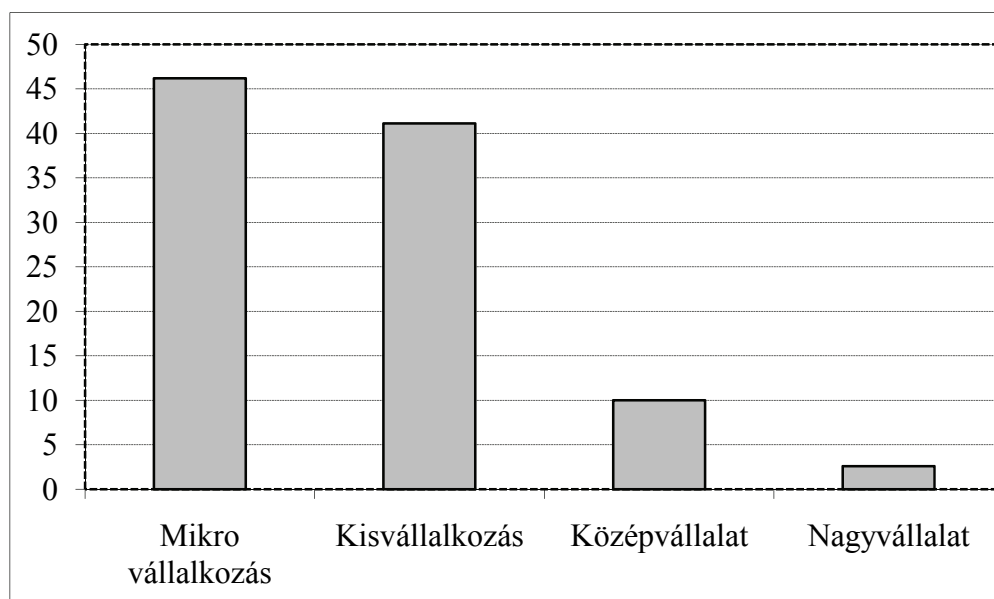
10. Ábra: A vállalkozások tevékenysége ágazatok szerint (%)

Forrás: Kérdőívek adatai

Méret szerinti összetételüket tekintve a válaszadó cégek 46,2%-a mikro, 41,1%-a kis, 10%-a közepes és 2,6%-a nagyvállalkozás (11. Ábra). Ezek az arányok megfelelnek a vállalkozások hazai és közép-dunántúli régiós méret szerinti összetételének. A foglalkoztatottak átlagos száma a mintába került vállalkozásokban 56 fő, a legnagyobb foglalkoztató pedig 7000 főt alkalmaz.

11. Ábra: A vállalkozások létszám kategória szerinti összetétele (%)

Forrás: Kérdőívek adatai

Kérdőívünkben a vállalatok 2007. évi nettó árbevételét is megvizsgáltuk. A 429 elemszámú mintában 158 vállalkozás nem adott információt a 2007. évi nettó árbevételéről. A fennmaradó 271 vállalkozás legnagyobb hányada (50%) 51 és 500 millió Ft árbevétellel rendelkező vállalkozás, létszám kategóriájukat tekintve 40%-uk mikro-, 55%-uk pedig kisvállalkozás (8. Táblázat, 12. Ábra).

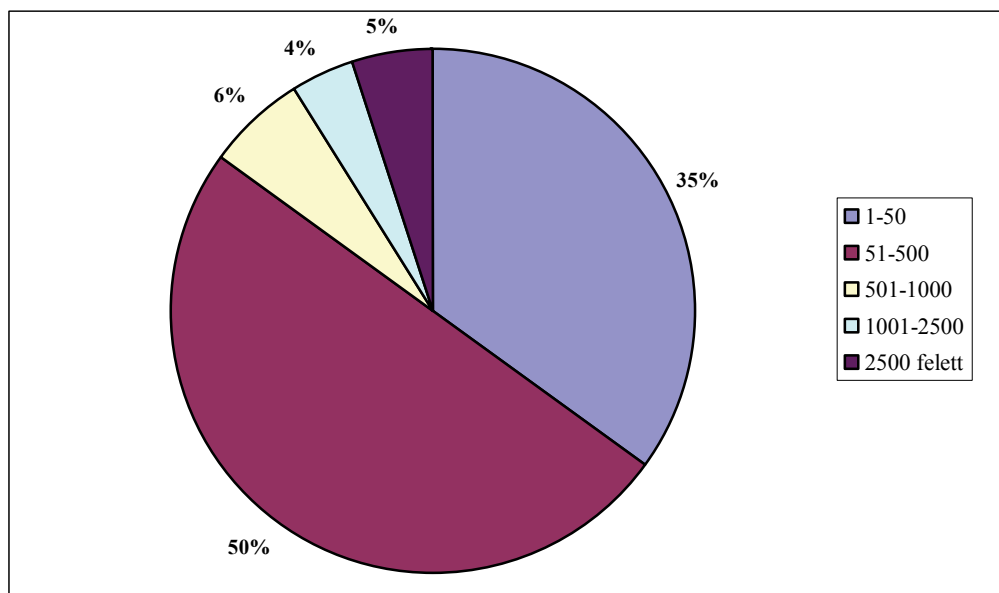
8. Táblázat: A különböző árbevételű (millió Ft) vállalkozások létszám kategória szerinti megoszlása (%)

	1-50	51-500	501-1000	1001-2500	2500 felett
Mikro vállalkozás	73,4	39,8	0	9,1	0
Kisvállalkozás	17	54,9	68,8	18,2	33,3
Közepes vállalkozás	8,5	5,3	31,3	63,6	16,7
Nagyvállalat	1,1	0	0	9,1	50

Forrás: Kérdőívek adatai

Összességében a mintában szereplő vállalkozások 85%-a maximum 500 millió Ft árbevétellel rendelkezik. A válaszadók átlagos nettó árbevétele 1,4 milliárd Forint, amely néhány magas árbevételű vállalatnak köszönhető. A torzítást figyelmen kívül hagyó medián értéke 100 millió Forint.

12. Ábra: A vállalkozások árbevétele szerinti megoszlása (%) (millió Ft)

Forrás: Kérdőívek adatai

9. Táblázat: A vállalati minta részletes leíró adatai

Jellemző	Elemsszám	%
A vállalkozás székhelye, megye:		
▪ Fejér	176	41
▪ Komárom – Esztergom	127	29,6
▪ Veszprém	126	29,4
A vállalkozás székhelyének települési jellege		
▪ Megyei jogú város	145	33,8
▪ Egyéb város	164	38,2
▪ Község	120	28
Alapítás éve		
▪ 1990-ig	75	17,5
▪ 1991-1995 között	144	33,6
▪ 1996-2000 között	112	26,1
▪ 2001 után	91	21,2
▪ Nincs válasz	7	1,6
A vállalkozás gazdasági formája		
▪ Bt	53	12,4
▪ Kft	320	74,6
▪ Rt (Zrt, Nyrt)	29	6,8
▪ KKT	11	2,6
▪ Szövetkezet	12	2,8
▪ Egyéb	4	0,9
A vállalkozás fő tevékenységi területe (TEÁOR		

főcsoport)		
▪ Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	44	10,3
▪ Bányászat, kőfejtés	1	0,2
▪ Feldolgozóipar	158	36,8
▪ Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás	6	1,4
▪ Vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyveződésmentesítés	8	1,9
▪ Építőipar	107	24,9
▪ Kereskedelem, gépjárműjavítás	16	3,7
▪ Szállítás, raktározás	7	1,6
▪ Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	2	0,5
▪ Információ, kommunikáció	5	1,2
▪ Pénzügyi, biztosítási tevékenység	1	0,2
▪ Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	38	8,9
▪ Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	14	3,3
▪ Művészet, szórakoztatás, szabad idő	2	0,5
▪ Egyéb szolgáltatás	2	0,5
▪ Nem tudja	18	4,2
Foglalkoztatottak száma, fő (2008)		
▪ Mikro vállalkozás (-10)	193	46,2
▪ Kisvállalkozás (11-50)	172	41,1
▪ Közepes vállalkozás (51-250)	42	10,0
▪ Nagyvállalkozás (251-)	11	2,6
▪ Átlag	55,58	
▪ Maximum	7000	
A külföldi tulajdon részaránya		
▪ Nincs külföldi tulajdon	387	88,6
▪ Többségi magyar tulajdon	4	0,9
▪ Többségi külföldi tulajdon	9	2,1
▪ Teljes külföldi tulajdon	25	5,7
A vállalkozás 2007. évi nettó árbevétele (millió Ft)		
▪ 50-ig	96	22,4
▪ 51-500	135	31,5
▪ 501-1000	16	3,7
▪ 1001-2500	11	2,6
▪ 2501 felett	13	3,0
▪ Hiányzó érték	26	6,1
▪ Nem tudja	59	13,7
▪ Nincs válasz	73	17,0

Forrás: Kérdőívek adatai

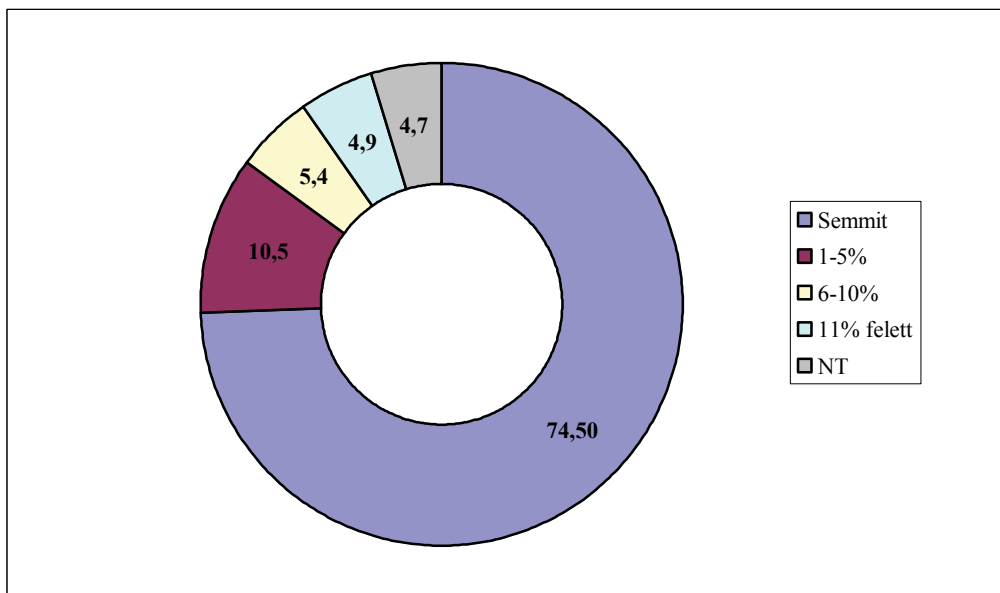
A külföldi tulajdon részarányát tekintve, 425 értékelhető véleményt kaptunk a megkérdezett vállalkozásoktól. Közülük 88,6% kizárólag magyar, 0,9% többségi magyar tulajdonú vállalkozás. A vállalkozások 2,1%-a többségi külföldi és 5,7%-a teljesen külföldi tulajdonú. A külföldi érdekeltségű vállalkozások elsősorban a városi jogállású településekhez köthetők. A többségi külföldi tulajdonú és a teljesen külföldi tulajdonú vállalkozások esetében egyaránt 30% körüli a községekben telephellyel rendelkező vállalkozások aránya. Az alapítás idejét tekintve a külföldi érdekeltségű vállalkozások döntően a rendszerváltozást követő években alakultak, 2001. után a többségi külföldi tulajdonnal rendelkező vállalkozások 33, a tisztán külföldi tulajdonú vállalkozások 36%-a jött létre. Területi szerkezet szerint vizsgálva a külföldi érdekeltségű vállalkozások Fejér megyei és Komárom-Esztergom megyei kötődése nagyobb mértékű (10. Táblázat).

10. Táblázat: A vállalkozások megoszlása tulajdonosi szerkezet és földrajzi elhelyezkedés alapján

	Fejér megye	Komárom-Esztergom megye	Veszprém megye
Magyar tulajdonú	39,5	29,5	31
Többségi magyar tulajdonú	75	25	0
Többségi külföldi tulajdonú	33,3	44,4	22,2
Külföldi tulajdonú	52	32	16

Forrás: Kérdőívek adatai

13. Ábra: A 2005 és 2007 közötti 3 év árbevételének K+F tevékenységre fordított aránya (%)

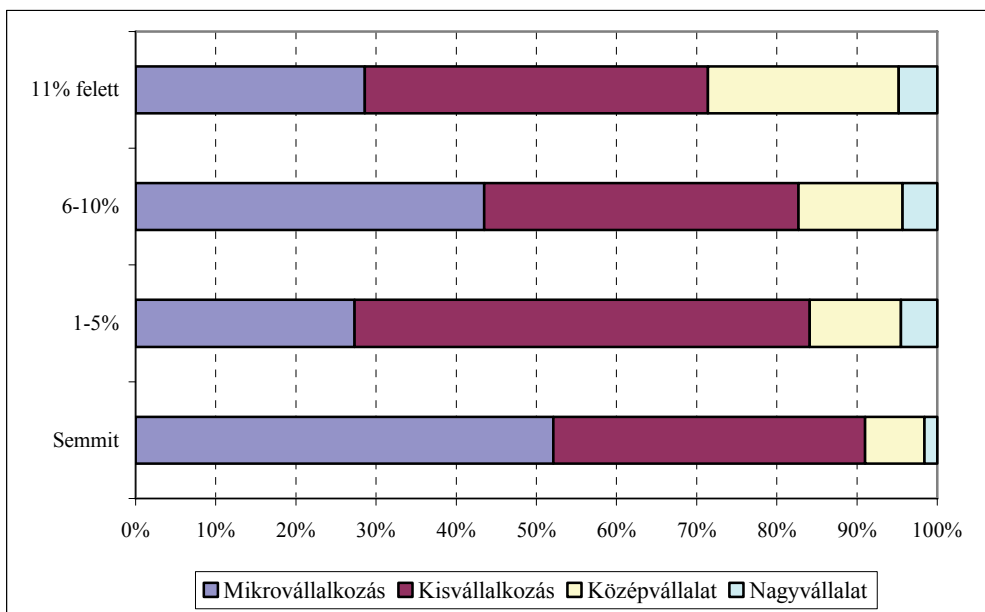

Forrás: Kérdőívek adatai

A kérdőívben a mintába került vállalkozásoktól azt is megkérdeztük, hogy a 2005. és 2007. évek közötti árbevételük hány százalékát fordították kutatás-fejlesztésre. A válaszadók 74,5%-a semmit nem költött erre a célra, 10,5%-uk árbevételük 1-5%-át, 5,4%-uk 6-10% közötti összeget, és 4,9 % mondta, hogy a vizsgált három év árbevételének több mint 10%-át fordította erre a célra (13. Ábra). A válaszadó cégek átlagosan a vizsgált három éves nettó árbevételük 2,2%-át fordították kutatás-fejlesztésre.

Ha megnézzük, hogy melyek azok a cégek, amelyek kutatás-fejlesztésre költöttek, a következő összefüggéseket tapasztaljuk (14. Ábra).

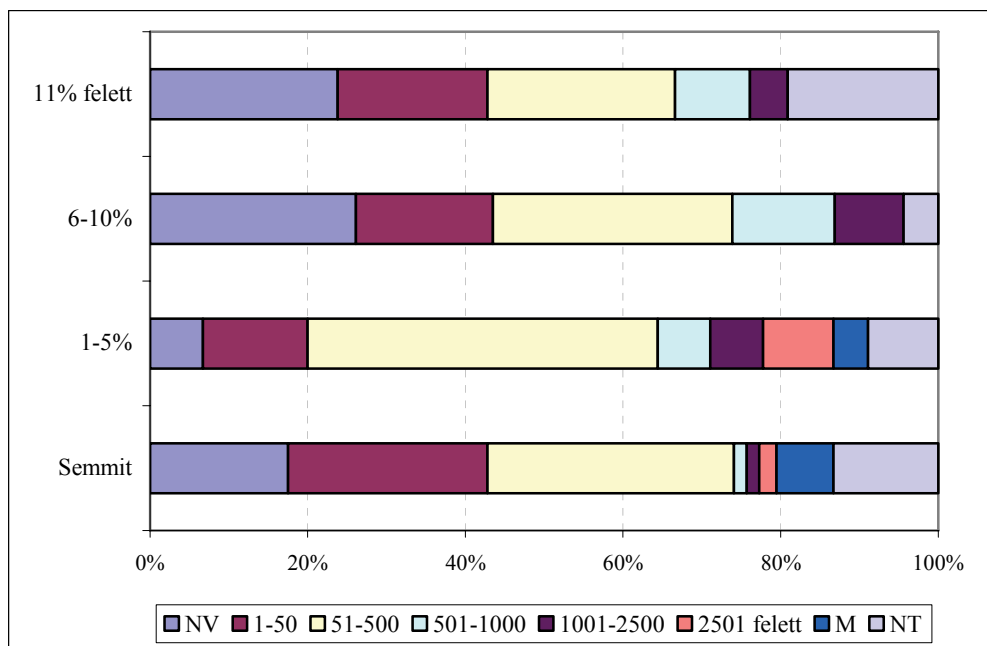
14. ábra: A nettó árbevétel K+F tevékenységre fordított aránya létszám kategória szerint (%)

Forrás: Kérdőívek adatai

Azok a cégek, amelyek egyáltalán nem költenek kutatás-fejlesztésre legnagyobb részben a mikro és kisvállalkozások közül kerülnek ki. Árbevételük legnagyobb hányadát a közép- és nagyvállalatok tudják erre a tevékenységre fordítani (15. Ábra).

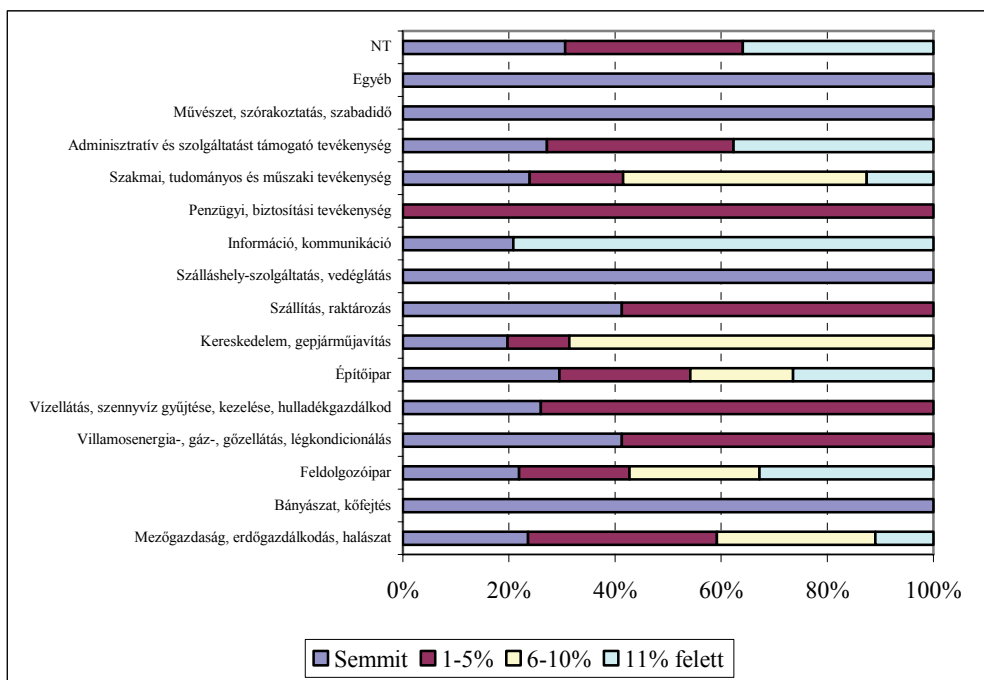
15. Ábra: A nettó árbevétel K+F tevékenységre fordított aránya árbevétel kategória szerint (%)

Forrás: Kérdőívek adatai

Árbevétel kategóriák szerint tekintve a mintában szereplő vállalkozásokat nem látunk minden esetben összefüggést a vállalatok nettó árbevétele és a kutatás-fejlesztésre fordított összeg között. Vagyis nem igazolható, hogy a magasabb árbevételű cégek árbevételük nagyobb százalékát fordítják erre a tevékenységre (16. Ábra).

16. Ábra: A nettó árbevétel K+F tevékenységre fordított aránya ágazat szerint (%)

Forrás: Kérdőívek adatai

Ágazatok szerint vizsgálva a fenti összefüggéseket látható, hogy a válaszadó cégek K+F-re legnagyobb arányban az információ, kommunikáció területén, az adminisztratív és szolgáltatásokat támogató tevékenységek területén, a feldolgozó, és építőiparban, valamint a szakmai, tudományos és műszaki tevékenység és a mezőgazdaság, erdőgazdaság és halászat területén költenek.

A földrajzi elhelyezkedés és a K+F ráfordítás arányait vizsgálva a 6-10%-os kategória esetén Fejér és Veszprém megye súlya a kiemelkedő, a 10%-nál magasabb K+F ráfordítás esetén pedig Fejér megye értéke a meghatározó (11. Táblázat).

11. Táblázat: A vállalkozások megoszlása földrajzi elhelyezkedés és K+F ráfordítás alapján

	Fejér megye	Komárom-Esztergom megye	Veszprém megye
Semmit	36,6	32,5	30,9
1-5%	62,2	15,6	22,2
6-10%	39,1	21,7	39,1
10% felett	52,4	23,8	23,8

Forrás: Kérdőívek adatai

12. Táblázat: A munkavállalók hány százaléka rendelkezik felsőfokú végzettséggel 2007-ben? (N=29)

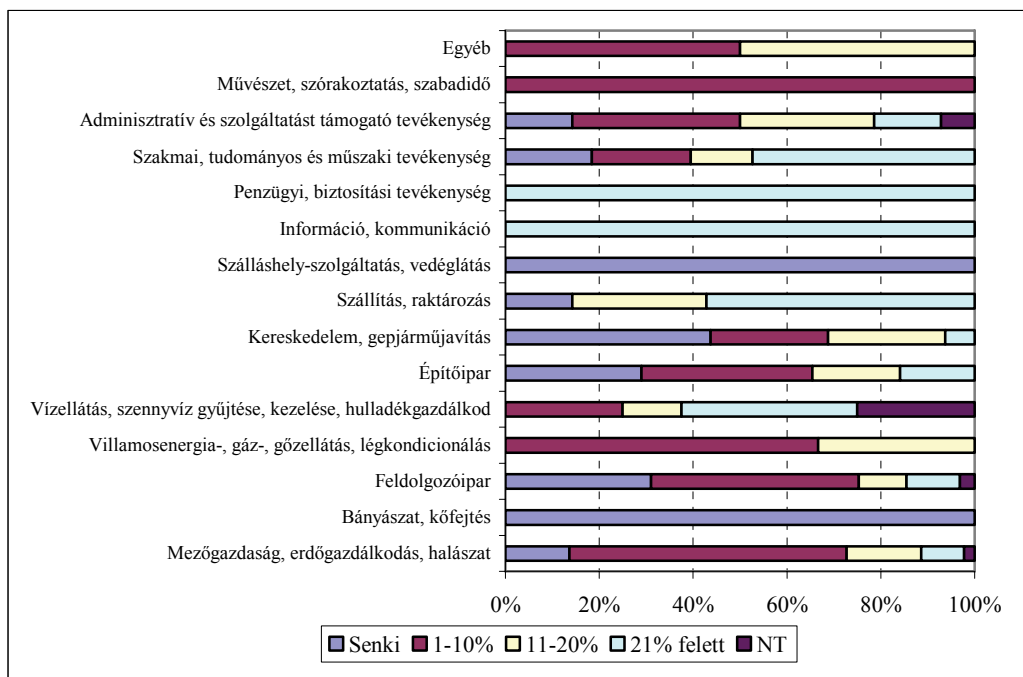
	Elemszám	Arány
Senki	109	25,4
1-10%	170	39,6
11-20%	66	15,4
21% felett	75	17,5
NT	9	2,1

Forrás: Kérdőívek adatai

A mintába került vállalkozások 25,4%-ban nincs felsőfokú végzettséggel rendelkező munkavállaló. A vállalkozások közel 40%-a esetén 1-10% a felsőfokú végzettségű munkavállalók aránya, 15,4%-uk esetén 11-20% közötti és alig 20%-uk esetén haladja meg a felsőfokú végzettségűek aránya a 20%-ot (12. Táblázat).

A felsőfokú végzettségű munkavállalók mintába került vállalkozásokon belüli átlagos aránya 13,1%, a medián értéke pedig 8,5%. A mintában három olyan vállalkozás található, ahol a felsőfokú végzettséggel rendelkező munkavállalók aránya 100%.

17. Ábra: A felsőfokú végzettséggel rendelkező munkavállalók aránya ágazat szerint

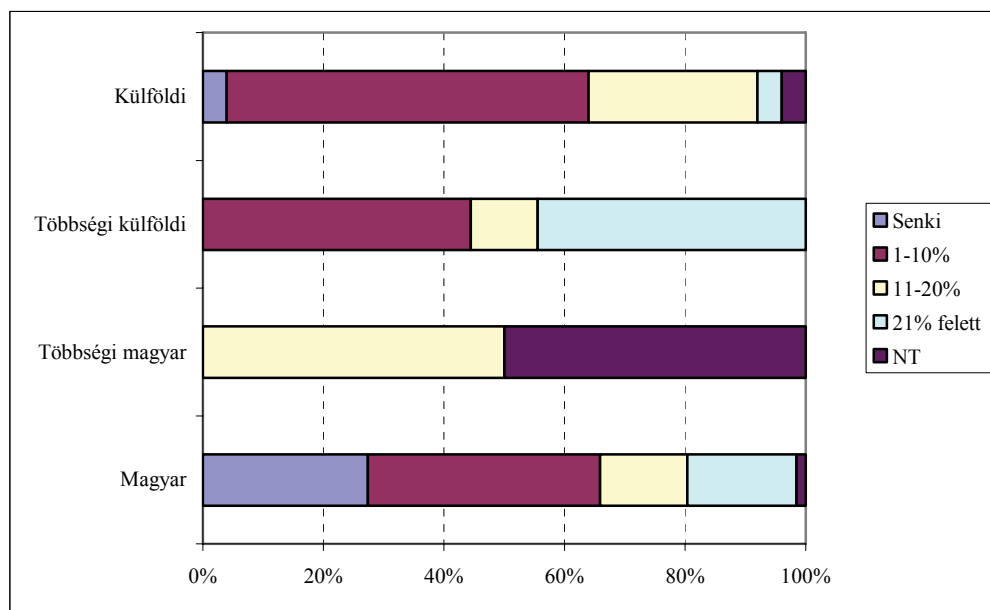

Forrás: Kérdőívek adatai

Ágazat szerint tekintve a felsőfokú végzettséggel rendelkező munkavállalók arányát jelentős eltérések tapasztalhatók. Két ágazat esetében: szálláshely szolgáltatás, vendéglátás és a bányászat kőfejtés a válaszadó cégek egyáltalán nem alkalmaznak felsőfokú végzettségűeket.

A másik szélsőértéket (ahol 100%-os felsőfokú végzettségű munkavállalók aránya) a pénzügyi, biztosítási tevékenységet végző, valamint az információ és kommunikáció területén tevékenykedő cégek jelentik (17. Ábra).

18. Ábra: A tulajdonosi szerkezet és a felsőfokú végzettségű munkavállalók aránya közötti összefüggés (%)

Forrás: Kérdőívek adatai

A tulajdonosi szerkezet és a felsőfokú végzettséggel rendelkező munkavállalók aránya közötti összefüggést vizsgálva megállapítható, hogy a külföldi tulajdoni részaránnyal rendelkező válaszadók esetében magasabb a felsőfokú végzettséggel rendelkező alkalmazottak összes alkalmazotton belüli aránya (18. Ábra).

Földrajzi elhelyezkedés szerint elmondható, hogy Fejér megye és Veszprém megye értékei a kiemelkedők (13. Táblázat).

13. Táblázat: A vállalkozások megoszlása földrajzi elhelyezkedés és felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya szerint

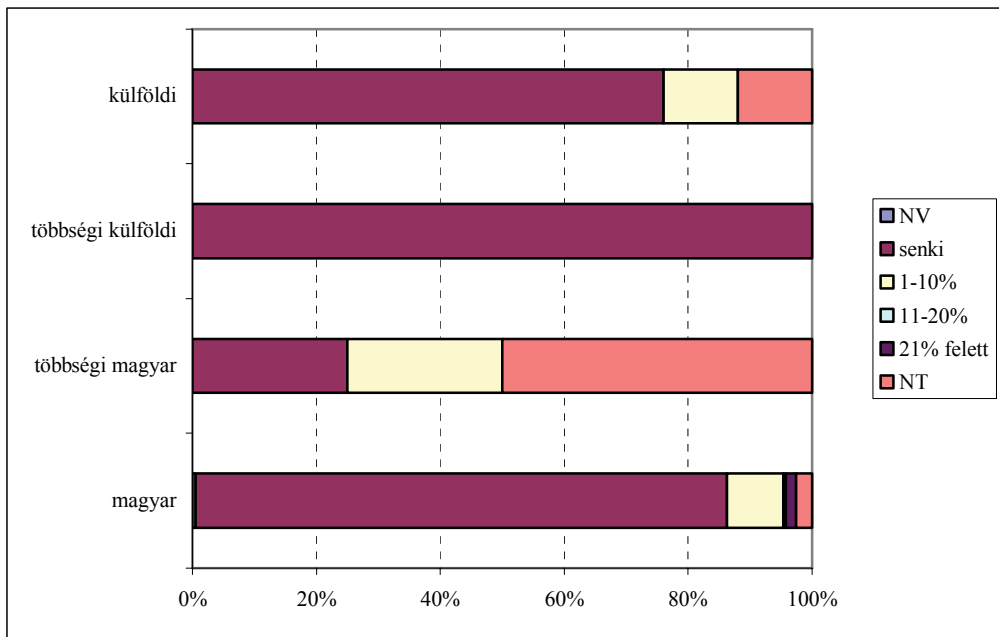
	Fejér megye	Komárom-Esztergom megye	Veszprém megye
Senki	38,5	35,8	25,7
1-10%	41,8	27,1	31,2
11-20%	45,5	28,8	25,8
21% felett	34,7	29,3	36

Forrás: Kérdőívek adatai

Arra a kérdésre, hogy 2005 és 2007 évek között átlagosan a munkavállalók hány százalékát foglalkoztatták a K+F területén 17 esetben (4%) nem kaptunk értékelhető választ. 83,3%

mondta azt, hogy senkit sem foglalkoztatnak ezen a területen, a cégek 9,2% esetén 1-10% a kapcsolódó foglalkoztatotti arány, 1,9% pedig a 10% feletti. Érdekes megnézni, hogy milyen tényezőkkel függ össze a vállalkozások K+F foglalkoztatása.

19. Ábra: A tulajdonosi szerkezet és a K+F foglalkoztatottak aránya közötti összefüggés (%)

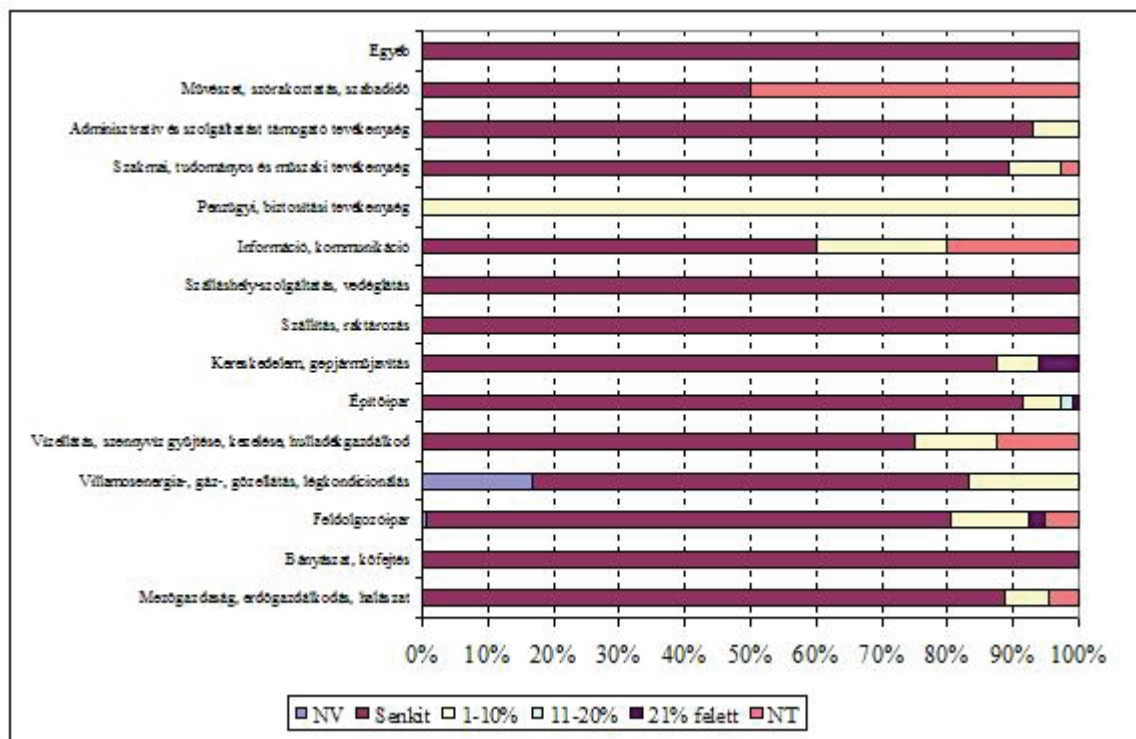

Forrás: Kérdőívek adatai

Az ábrán jól látható, hogy a K+F foglalkoztatás nagyobb arányban kötődik a többségi magyar és a magyar tulajdonú vállalkozásokhoz. Ágazat szerint tekintve, a felsőfokú végzettséggel rendelkező munkavállalók kapcsolódó értékeihez hasonlóan jelentős eltérések tapasztalhatók (19. Ábra).

Azok az ágazatok, ahol nincs K+F foglalkoztatott: 1) művészet, szórakoztatás, szabadidő, 2) szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás, 3) szállítás, raktározás, és a 4) bányászat, kőfejtés. Legmagasabb arányokat pedig a pénzügyi, biztosítási tevékenység, az információ és kommunikáció, valamint a villamosenergia, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás területén tapasztalunk (20. Ábra).

20. Ábra: A K+F területén alkalmazott munkavállalók aránya ágazat szerint (%)

Forrás: Kérdőívek adatai

A K+F foglalkoztatottak magasabb aránya jellemző továbbá a Fejér és Veszprém megyei vállalkozások, a mikro- és kisvállalkozások, valamint a maximum 500 millió Forint árbevéttel rendelkező vállalkozások esetén.

A mintába került vállalkozások 12,4%-a része cégcsoportnak, ez összesen 53 vállalkozást jelent. 49%-uk székhelye Magyarországon található, további 36%-uk székhelye Európában. A válaszadó vállalkozások között 5,7% az Amerikai Egyesült Államokban székel, 1,8%-uk a Dél-Afrikai Köztársaságban, és 7,5%-uk Ázsia két országában, Japánban és Koreában (14. Táblázat).

14. Táblázat: A cégcsoport székhelyének földrajzi elhelyezkedése

Kontinens	Ország	Elemsszám (db)
Európa	Magyarország	26
	Ausztria	4
	Finnország	2
	Franciaország	2
	Hollandia	2
	Németország	4
	Olaszország	3
	Svájc	1
	Ukrajna	1
	USA	3
Amerika		
Afrika	Dél Afrikai Köztársaság	1
Ázsia	Japán	3
	Korea	1

Forrás: Kérdőívek adatai

A tulajdonosi szerkezet összefüggésében, a cégcsoport részeként Magyarországon tevékenykedő többségi külföldi tulajdonú vállalkozások székhelye nagyobb részben Finnországban, Hollandiában és Olaszországban található. A 100%-ban külföldi tulajdonúaké pedig Ausztriában, Japánban, Németországban, Franciaországban és Olaszországban.

Létszám kategória szerint a cégcsoportok részeként tevékenykedő vállalkozások 22,4%-a mikro, 34,7%-a kisvállalkozás, 26,5%-uk középvállalat és 16,3%-uk sorolható a nagyvállalatok közé. Árbevétel kategória szerint az 500 millió Forint árbevételnél magasabb bevétellel rendelkező vállalkozások jelentős arányt képviselnek e tekintetben. A területi szerkezet pedig, összefüggésben a külföldi érdekeltségű vállalkozások földrajzi elhelyezkedésével 60%-ban Fejér megyéhez, 23%-ban Komárom-Esztergom megyéhez és 17%-ban Veszprém megyéhez kapcsolódik.

3.3. A vállalkozások tevékenységének jellemzői

Azt a kérdéskört, amely a cégek tevékenysége iránti „külső” figyelem felkeltését illeti a cégek alaptevékenysége alapján vizsgáltuk. Abból indultunk ki, hogy azokat a vállalkozásokat elemezzük ebben a kérdésben, amelyek alaptevékenységük mellett további szolgáltatásokat kínálnak a régió más vállalkozásai számára. A megkérdezett vállalkozások 44,5%-a esetében (ez 191 db vállalkozást jelent) nem kaptunk értékelhető választ erre a kérdésre, 46,2%-uk (198 db) esetében a kínált szolgáltatások és tevékenységek teljes mértékben megegyeznek a vállalkozások főtevékenységével, és 40 db olyan vállalkozás maradt (9,3%), amelyek esetében további elemzést tartottunk szükségesnek. Ez a 40 vállalkozás összesen 68 olyan tevékenységet említett, ami más vállalkozások számára érdekes lehet.

Ezeket a tevékenységeket alapvetően négy csoportba sorolhatjuk: 31%-uk termelő tevékenység, 43%-uk különböző szolgáltatásokhoz kapcsolódik, 3%-uk beruházás, és további 3%-uk valamilyen együttműködés kapcsán megvalósuló tevékenység (15. Táblázat).

15. Táblázat: A vállalkozások tevékenységi területei

TERMELÉS	SZOLGÁLTATÁS
Acélszerkezet gyártás	Alapanyag beszállítás
Bútorgyártás	Alapanyag szolgáltatás
Elektronikai termékek gyártása (hőfokszabályozó)	Állványok, zsáluk bérbeadása
	Beépítés
	Bérmunka
Élelmiszer gép gyártás	Elektronikai termékek, szoftverek, számítástechnikai eszközök forgalmazása
Építőipar	
Fém tömegcikk gyártás	Energetika
Furnézott alkatrészek gyártása	Értékesítés
Gyógyászati tevékenység	Értékesítés
	Fuvarozás
Ipari kereskedelmi berendezések gyártása	Hűtéstechnikával kapcsolatos pályázatok készítése
Megújuló energia előállítás	Idegenforgalom
Mezőgazdaság	Kerékpárok, speciális kerékpárok forgalmazása
Minőségi bútorgyártás	
Műanyagblokk teljeskörű gyártása	Kerékpárszervíz
Műanyaggyártás	Kereskedelem
Nyílászáró gyártás	Könyvelés
Petrolkémia	Marketing
Szikvízgyártás	Mérnöki tanácsadás
Szörp gyártás	Mérnöki tevékenység
Tégla gyártás	Mezőgazdasági szolgáltatás
Téjtermelés	Mosoda szolgáltatás
Vegyipar	Növénytermesztési kutatás
	Növénytermesztési termékek értékesítése
	Park-, kertépítés
	Parképítés, park fenntartás
	Pénztárgép kereskedés
	Pontgyűjtő klubkártya rendszer cégeknek

	Régi termékek új piacon való továbbfejlesztése Szállítás Számítástechnikai információ Szennyvíztisztítás Szőlőfelvásárlás Tej-értékesítés Teljeskörű épületfejlesztés Teljeskörű festési tevékenység Termékforgalmazás Új termékek kutatás-fejlesztése Vastermék értékesítés Veszélyes hulladék kezelése Virág kiskereskedelem
BERUHÁZÁS Környezetvédelmi beruházás Gépberuházás	EGYÜTTMŰKÖDÉS Gépek közös vásárlása Szakosodás

Forrás: Kérdőívek adatai

A vállalatok tevékenységének vizsgálatakor termékstruktúrájukra is rákérdeztünk. Kíváncsiak voltunk, hogy rendelkeznek-e önálló, saját termékkel, és ha igen, akkor elsősorban milyen tényezők befolyásolják az önálló termékstruktúra létrejöttét, továbbá melyek ezek a termékek.

A válaszokból kitűnik, hogy a válaszadók 28%-a rendelkezik önálló, saját termékkel, amely termékek elsősorban a vállalkozások korábban bemutatott fő tevékenységi területeihez kapcsolódónak. A válaszadók 99 ilyen terméket jelöltek meg 112 említés során.

Ha megnézzük, hogy mely cégek rendelkeznek saját termékekkel érdekes összefüggéseket tapasztalunk. A létszám kategóriát tekintve a saját termékkel rendelkező vállalkozások legnagyobb arányban (47%) a kisvállalkozások közül kerülnek ki, majd a mikrovállalkozások rendelkeznek a második legnagyobb értékkel (30%). A középvállalatok a 17%-át adják a saját termékkel rendelkező cégeknek, a fennmaradó 6% pedig a nagyvállalatok köre.

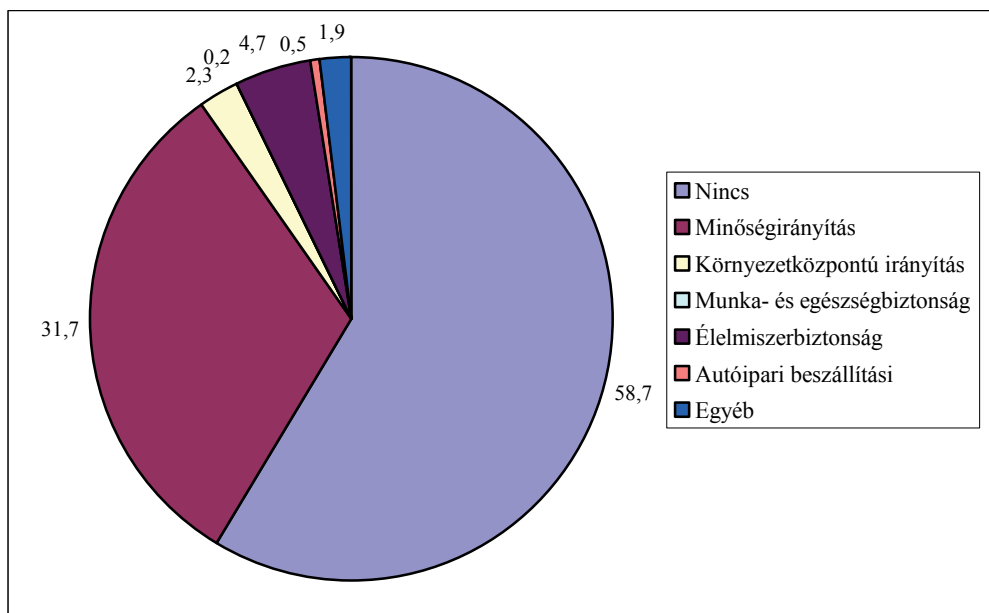
Azt gondolhatnánk, hogy minél magasabb egy vállalkozás árbevétele, annál nagyobb a valószínűsége a saját termék előállításnak. Ez a feltételezésünk jelen vizsgálat alapján nem igazolódott. A saját termékkel rendelkező vállalkozások több, mint felét (52%) a maximum 500 millió Ft árbevétellel rendelkező cégek adják, a 2,5 milliárd Forintnál nagyobb árbevételű cégek részesedése mindössze 5,9%.

További érdekes összefüggést mutat a tulajdonosi szerkezet vizsgálata, az önálló termékkel rendelkező vállalkozások 84%-a kizárólag magyar tulajdonban van.

A területi struktúrát tekintve Fejér megye aránya (44,6%) kiemelkedő az önálló termékkel rendelkező vállalkozások körében, Veszprém megye esetében a kapcsolódó érték 33,6%, Komárom-Esztergom megye esetében pedig 21,8%.

A továbbiakban a válaszadók tevékenységének minőségbiztosítását vizsgáltuk. Arra a kérdésre, hogy rendelkezik-e a vállalkozás valamilyen minőségbiztosítási tanúsítvánnyal a válaszadók 41,3%-a válaszolt igennel. Közülük 31,7% minőségirányítási rendszerrel, 4,7% élelmiszerbiztonsági tanúsítvánnyal, 2,3% környezetközpontú irányítási rendszerrel és 1% alatti értékekkel szerepel a munka- és egészségbiztonság, valamint az autóipari beszállítási tanúsítvány (21. Ábra).

21. Ábra: A minőségirányítási tanúsítvánnyal rendelkező vállalkozások aránya (%)

Forrás: Kérdőívek adatai

A minőségbiztosítási tanúsítvánnyal rendelkező cégeket létszámkategória szerint elemezve az látható, hogy 75%-uk mikro- vagy kisvállalkozás (esetükben elsősorban a minőségirányítás, a munka- és egészségbiztonság és az élelmiszerbiztonság dominál), és mindössze 5,6%-uk sorolható a nagyvállalatok, a nagy foglalkoztatók körébe, ők is elsősorban a környezetközpontú irányítás és az autóipari beszállítás területén.

Az autóipari beszállítói tanúsítvánnyal rendelkező válaszadók 100%-ban külföldi tulajdonú vállalkozások.

A tulajdonosi szerkezet szerint vizsgálva megállapítható, hogy legnagyobb arányban a kizárólag magyar tulajdonban lévő vállalkozások rendelkeznek bevezetett minőségirányítási rendszerrel (16. Táblázat).

16. Táblázat: A minőségirányítási rendszerrel rendelkező vállalkozások aránya (%) a tulajdonosi szerkezet szerint

	Magyar	Többségi magyar	Többségi külföldi	Külföldi
Nincs	94,4	0,4	2	3,2
Minőségirányítás	86,8	1,5	2,9	8,8
Környezetközpontú irányítás	60	10	0	30
Munka- és egészségbiztonság	100	0	0	0
Élelmiszerbiztonság	100	0	0	0
Autóipari beszállítás	0	0	0	100
Egyéb	100	0	0	0

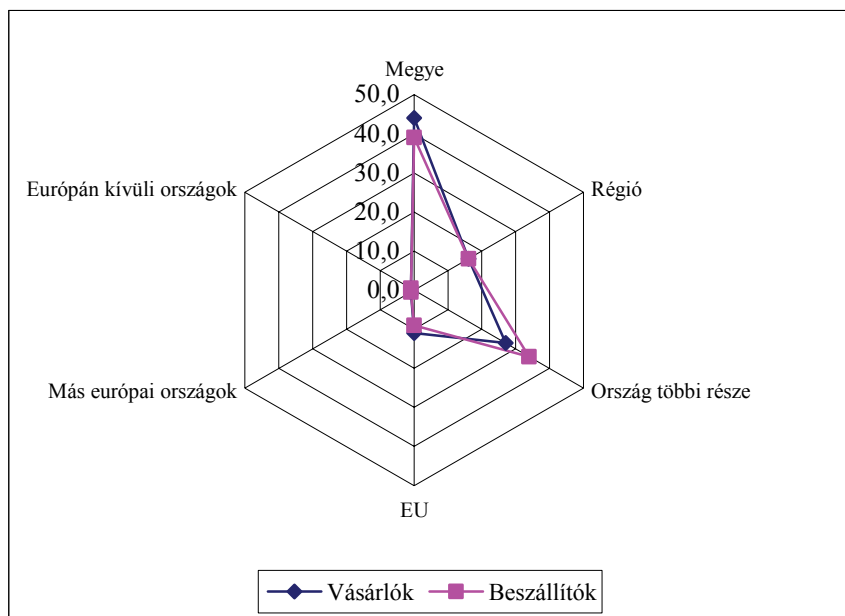
Forrás: Kérdőívek adatai

A minőségbiztosítási tanúsítvánnyal rendelkező vállalkozások 78%-a a rendszerváltozást követő években alakult, 26%-uk 1996 és 2000 között, 15%-uk pedig 2001 után.

A minőségbiztosítási tanúsítvánnyal nem rendelkező vállalkozások 19%-a tervezi valamilyen minőségbiztosítási tanúsítvány bevezetését, közülük legtöbben a minőségirányítás és az élelmiszerbiztonság területen. Ők többségében kizárólag magyar tulajdonban lévő mikro- és kisvállalkozások. A válaszadók 2,5% mondta azt, hogy nem tudja, és 78,5% egyáltalán nem tervez semmilyen minőségbiztosítási tanúsítvány bevezetését.

A következő kérdéskör a mintába került vállalkozások vásárlói, valamint beszállítói körének földrajzi elhelyezkedését vizsgálta.

22. Ábra: Az egyes földrajzi helyek súlya a vállalkozások értékesítésében és beszerzésében 2005 és 2007 között

Forrás: Kérdőívek adatai

Összességében tekintve a mintába került vállalkozásokat a vásárlói és a beszállítói kör földrajzi hatósugara szinte megegyezik (22. Ábra). Legmagasabb arányokat a megyei értékek adják (vásárlók 44%-a, a beszállítók 39%-a kötődik az adott megyékhez), majd az ország többi része következik fordított összefüggésben, de nem túl nagy eltéréssel (vásárlók 27%-ával, és a beszállítók 34%-ával), a régió, a többi európai ország és az Európán kívüli területek arányai pedig megegyeznek. A mintába került vállalkozások vásárlói és beszállítói kapcsolatai alapján definiált kapcsolatrendszeri megnevezések lokális jellegűek, melyet a nagymértékű megyei és regionális kötődés mutat. Ez kétféle módon értelmezhető. Egyrészt a vállalkozások kapcsolatrendszerének korlátozott területi struktúráját jelzi, melynek bővítése a jövőben fontos feladat lehet a vállalkozások és az ún. „közvetítő szervezetek” számára, másrészt a vállalkozások nagy hányadának helyi kötődése számos előnyt is hordoz, a gazdaság helyi kapcsolatrendszerének fejlettségét mutatja. Ha az elemzett vállalatok közötti kapcsolatokat területi bontásban nézzük, jelentős eltéréseket tapasztalunk (17. Táblázat, 23-25. ábrák).

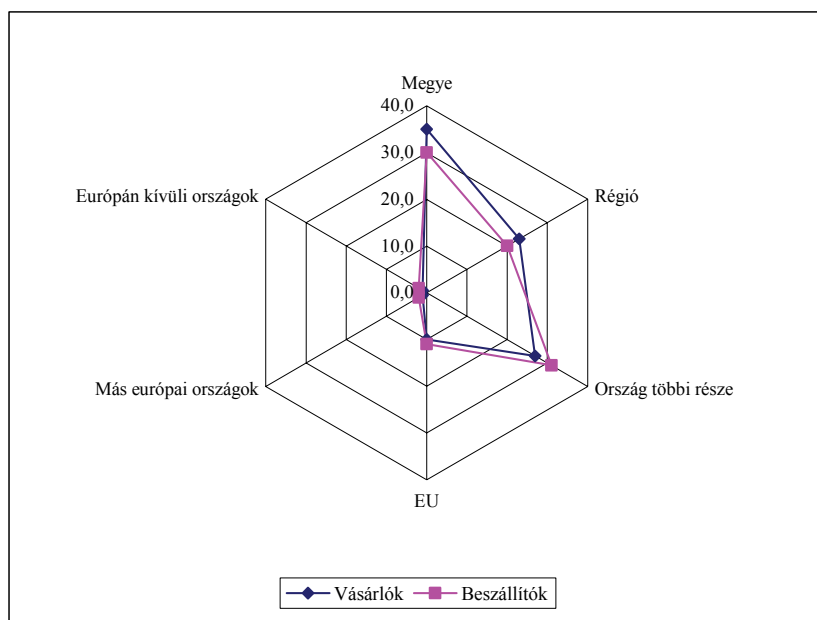
17. Táblázat: A vállalkozások vásárlói és beszállítói kapcsolatrendszere megyék szerint (%)

Fejér megye			Komárom-Esztergom			Veszprém		
	Vásár- lók	Beszál- lítók		Vásár- lók	Beszál- lítók		Vásár- lók	Beszál- lítók
Megye	35	30	Megye	45	44	Megye	54	47
Régió	23	20	Régió	10	11	Régió	15	13
Ország többi része	27	31	Ország többi része	29	36	Ország többi része	24	31
EU	10	11	EU	15	9	EU	7	4
Más európai országok	1	2	Más európai országok	1	0	Más európai országok	1	2
Európán kívüli országok	1	2	Európán kívüli országok	1	0	Európán kívüli országok	1	0

Forrás: Kérdőívek adatai

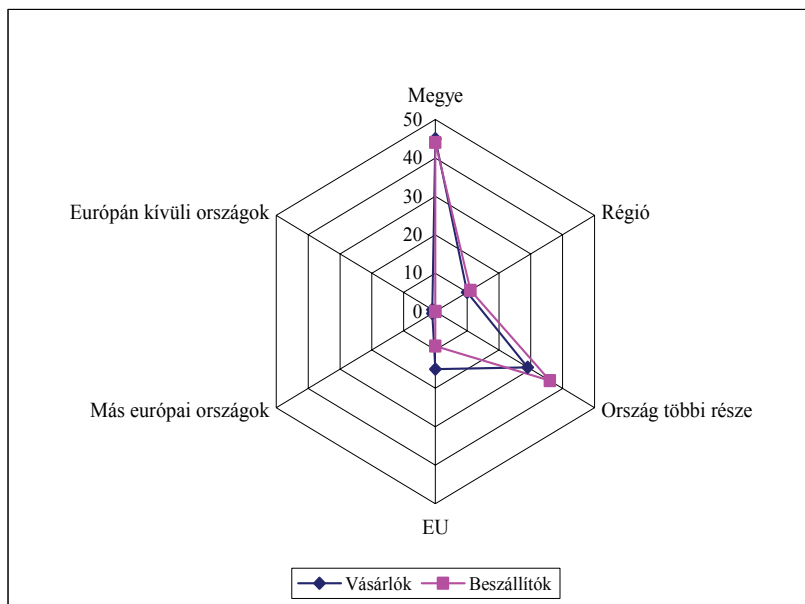
Fejér, Komárom-Esztergom és Veszprém megyék közül, utóbbi kettő esetében a legnagyobb mértékű a megyei kötődés mind a vásárlók, mind pedig a beszállítók esetében. Fejér megye esetében a regionális kapcsolatrendszerek kapnak a másik két megyénél nagyobb hangsúlyt.

23. Ábra: Az egyes földrajzi helyek súlya a vállalkozások értékesítésében és beszerzésében 2005 és 2007 között Fejér megyében

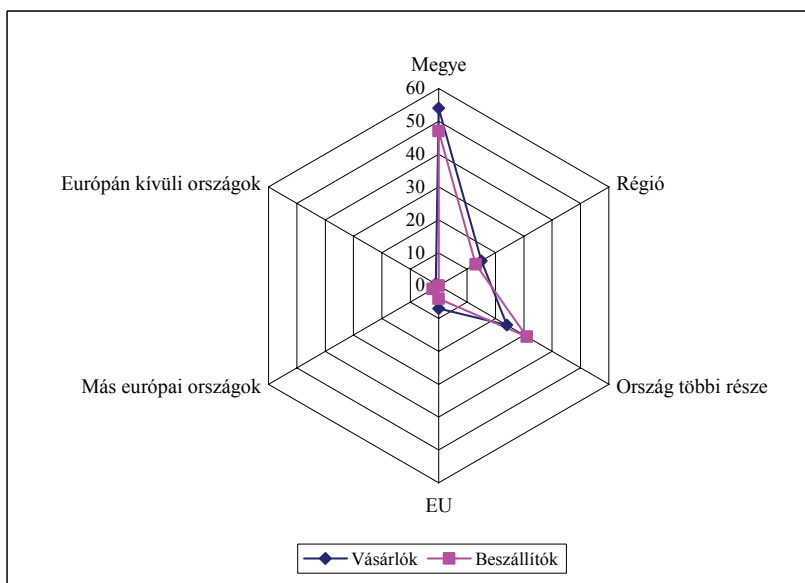
Forrás: Kérdőívek adatai

24. Ábra: Az egyes földrajzi helyek súlya a vállalkozások értékesítésében és beszerzésében 2005 és 2007 között Komárom-Esztergom megyében

Forrás: Kérdőívek adatai

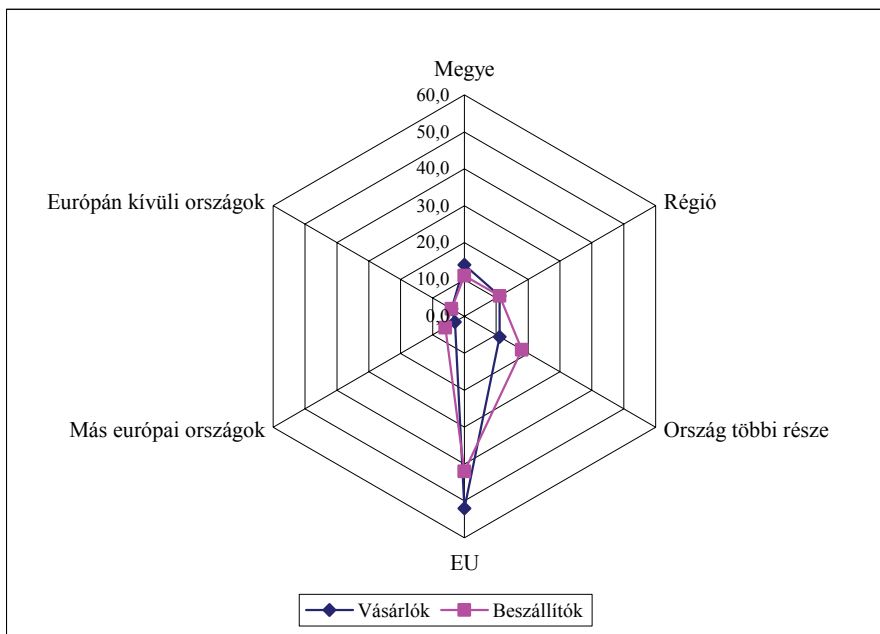
25. Ábra: Az egyes földrajzi helyek súlya a vállalkozások értékesítésében és beszerzésében 2005 és 2007 között Veszprém megyében

Forrás: Kérdőívek adatai

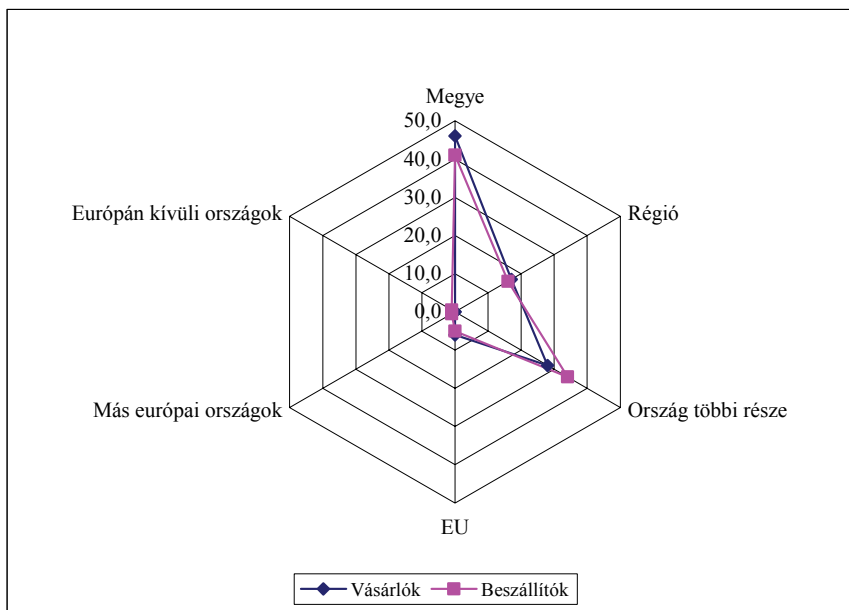
A nemzetközi kapcsolatrendszerek a Veszprém megyei vállalkozások esetében a legszűkösebbek, amely vélhetően a vállalkozások tulajdonosi szerkezetével függ össze. Ha megnézzük a külföldi érdekeltségű és a tisztán magyar tulajdonú vállalkozások kapcsolatainak területi szerkezetét a legnagyobb eltérés éppen a nemzetközi kapcsolatok és a helyi kötődés esetében regisztrálható (26-27. ábrák). A külföldi érdekeltségű vállalkozások helyi gazdaságokba történt kismértékű integrációja a globális piacoktól nagyobb mértékben függő, és ezáltal törekeny gazdaságot jelöl. A magyarországi vállalkozások esetében a hazai piacok beszűkülése hasonlóan sebezhető gazdasági szerkezetet, kapcsolatrendszert és hálózati struktúrát jelenthet. A kutatási eredmények alapján úgy véljük, hogy ezeknek a gazdasági együttműködéseknek a fejlesztése mind a magyar, mind pedig a külföldi vállalkozások esetében fontos jövőbeni feladat.

26. Ábra: Az egyes földrajzi helyek súlya a vállalkozások értékesítésében és beszerzésében 2005 és 2007 között a külföldi érdekeltségű vállalkozások körében

Forrás: Kérdőívek adatai

27. Ábra: Az egyes földrajzi helyek súlya a vállalkozások értékesítésében és beszerzésében 2005 és 2007 között a magyar vállalkozások körében

Forrás: Kérdőívek adatai

Az egyes területi szintekhez kötődő vállalatok jellemzőinek vizsgálata is érdekes összefüggéseket mutat. A helyi szintet képviselő megyei és regionális kapcsolatrendszereket adó vállalatok körében nem találtunk lényeges eltéréseket. Ők elsősorban a mikro- és kisvállalkozások, maximum 500 millió Forint árbevételig, főként magyar tulajdonnal.

Az Európai Unió kapcsolatrendszerrel rendelkező vállalkozások között szép számmal találunk már közepes és nagyvállalatokat, árbevételük szerint pedig 1 milliárd Forint bevételnél nagyobb árbevétellel rendelkezőket.

3.4. A vállalkozások innovációs tevékenysége

3.4.1. Termékinnováció

A felkeresett vállalkozások 18,6 százaléka hajtott végre termékinnovációt az elmúlt három évben (2005 és 2007 között), ezen belül 10,5 százalék (45 db) új árut, míg 8,2 százalék (35 db) új szolgáltatást vezetett be vagy fejlesztett ki ezen időszakban. A termékinnovációt végrehajtó vállalkozások főbb jellemzőit tekintve azt állapíthatjuk meg, hogy e szempontból innovatívnak elsősorban a kisvállalkozások, az 51-500 millió Ft éves árbevétellel rendelkezők, valamint a tisztán magyar tulajdonban lévő cégek tekinthetők. Az áruk kifejlesztésében, bevezetésében a Veszprém megyei, míg a szolgáltatások terén a Fejér megyei vállalkozások felülreprezentáltak (18. Táblázat).

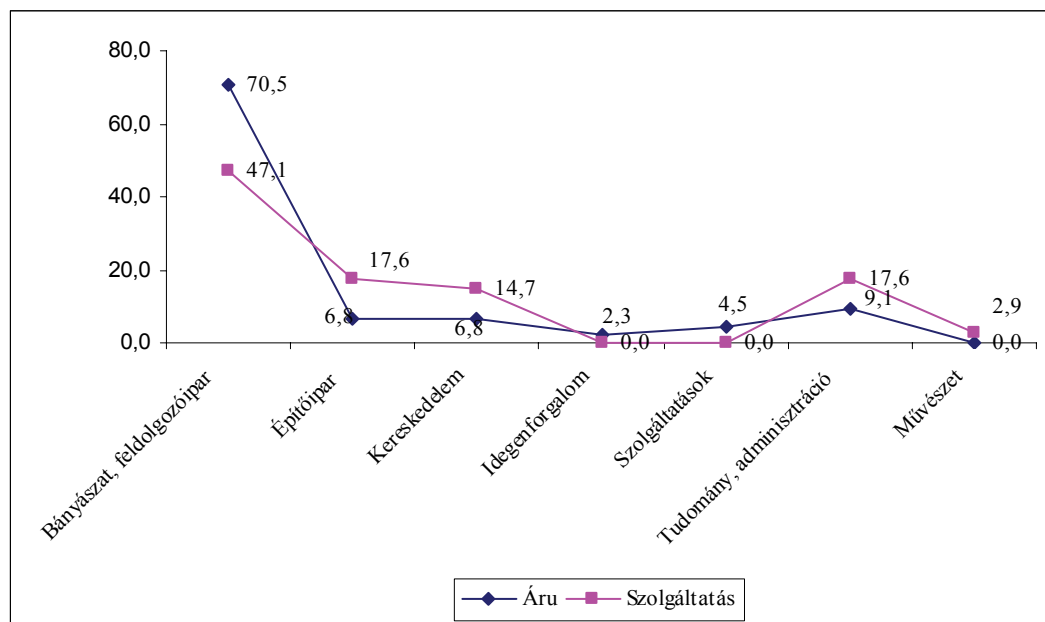
18. Táblázat: A termékinnováció gyakorisága a közép-dunántúli vállalkozások körében a vállalkozások főbb jellemzői alapján (%)

Mutatók	Áru	Szolgáltatás
Területi egység		
Fejér megye	35,6	45,7
Komárom-Esztergom megye	22,2	17,1
Veszprém megye	42,2	37,2
Vállalkozás mérete		
Mikrovállalkozás	23,8	26,5
Kisvállalkozás	45,3	55,9
Közepes méretű vállalkozás	19,0	14,7
Nagyvállalkozás	11,9	2,9
Árbevétel		
1-50 millió	22,7	17,1
51-500 millió	34,1	31,4
501-1000 millió	4,5	11,4
1001-2500 millió	6,8	2,9
2500 millió felett	4,5	2,9
Tulajdonforma		
Magyar	77,8	94,3
Többségi magyar	2,2	2,9
Többségi külföldi	4,4	0,0
Külföldi	15,6	2,8

Forrás: Kérdőívek adatai

A különböző gazdasági ágazatokban tevékenykedő cégeknek és vállalkozásoknak eltérő lehetőségeik, illetve igényeik vannak az áruk és szolgáltatások megújítására, fejlesztésére. A termékinnovációban aktív vállalkozások jelentős része a feldolgozóipar területén tevékenykedik, e cégek különösen az árufejlesztésben szerepelnek kiugró, 70%-ot meghaladó arányban (28. Ábra).

28. Ábra: A termékinnováció gyakorisága a Közép-dunántúli vállalkozások körében gazdasági ágazatok szerint (%)

Forrás: Kérdőívek adatai

Az alábbi táblázatban a korábban ismertetett mutatók alapján jellemezzük a vállalkozásokat megyei elhelyezkedésük alapján. A termékinnovációt bevezető feldolgozóipari vállalkozások mindkét terméktípus (áru, szolgáltatás) esetében Veszprém megyében találhatóak a legnagyobb arányban (42,2 és 43,8 százalék), s az innovatív kisvállalkozások, 51-500 millió forintos éves árbevétellel rendelkező cégek is ebben a megyében koncentrálódnak. A teljesen magyar tulajdonban lévő, árufejlesztéseket végrehajtó vállalkozások is inkább Veszprém megyében jellemzőek.

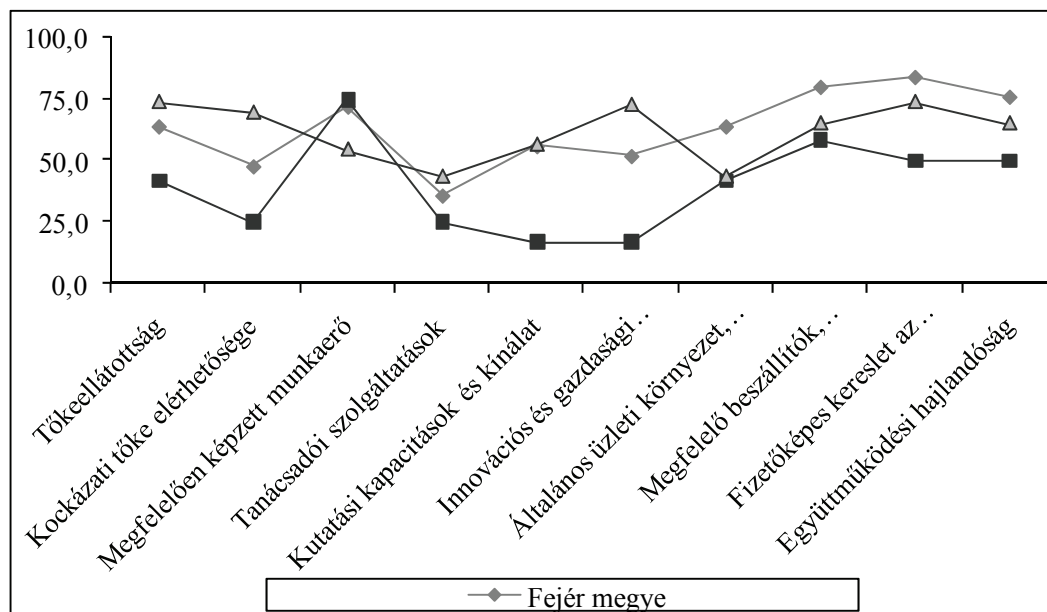
A termékinnovációban aktív vállalkozások a régió adottságait, azaz az őket közvetlenül körbevevő környezetet, annak innovációra gyakorolt hatásait jóval kedvezőbben ítélik meg, mint a mintánkban szereplő cégek. Területi egységek szerint jellemezve őket azt mondhatjuk, hogy a Veszprém megyei innovatív vállalkozások több mint 70 százaléka a tőkeellátottság, az innovációs és gazdasági támogatás, valamint a fizetőképes kereslet tekintetében tartja kedvezőnek környezetét, míg Fejér és Komárom-Esztergom megyében inkább a szakképzett munkaerő az innováció motorja, bár Fejérben nagy hatásúnak vélik a vállalkozások közötti együttműködések is, amelyek lehetnek horizontálisak és vertikálisak –beszállítói kapcsolatok – egyaránt. Ezen összefüggések alapján arra következtethetünk, hogy Komárom-Esztergom és Fejér megyében a már kialakult gazdasági struktúrára, azaz a cégek képzett munkaerőjére, a gazdasági kapcsolatokra, az esetleges klaszteresedésre támaszkodnak, Veszprém megyében azonban inkább serkentőleg hat a makroszint támogatási politikája, valamint a vállalkozáson belüli és kívüli tőke (19. Táblázat, 29. Ábra).

19. Táblázat: A termékinnováció gyakorisága a Közép-dunántúli vállalkozások körében megyei elhelyezkedésük alapján, főbb jellemzőik szerint (%)

Mutatók	Áruk			Szolgáltatások		
	Fejér megye	Komárom-Esztergom megye	Veszprém megye	Fejér megye	Komárom-Esztergom megye	Veszprém megye
Gazdasági ágazat						
Bányászat,						
feldolgozóipar	32,3	22,6	45,2	31,3	25,0	43,8
Építőipar	33,3	33,3	33,3	50,0	16,7	33,3
Kereskedelem	33,3	33,3	33,3	40,0	20,0	40,0
Idegenforgalom						
Szolgáltatások	50,0	0,0	50,0	50,0	0,0	50,0
Tudomány,						
adminisztráció	50,0	25,0	25,0	83,3	0,0	16,7
Vállalkozás mérete						
Mikrovállalkozás	10,0	20,0	70,0	66,7	11,1	22,2
Kisvállalkozás	26,3	21,1	52,6	31,6	21,1	47,4
Közepes méretű						
vállalkozás	75,0	25,0	0,0	60,0	0,0	40,0
Nagyvállalkozás	80,0	20,0	0,0	100,0	0,0	0,0
Árbevétel						
1-50 millió	50,0	30,0	20,0	50,0	33,3	16,7
51-500 millió	26,7	13,3	60,0	27,3	9,1	63,6
501-1000 millió	0,0	100,0	0,0	50,0	25,0	25,0
1001-2500 millió	33,3	33,3	33,3	100,0	0,0	0,0
2500 millió felett	100,0	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0
Tulajdonforma						
Magyar	34,3	17,1	48,6	45,5	15,2	39,4
Többségi magyar	100,0	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0
Többségi külföldi	0,0	50,0	50,0	0,0	0,0	0,0
Külföldi	42,9	42,9	14,3	0,0	100,0	0,0

Forrás: Kérdőívek adatai

29. Ábra: A Közép-dunántúli Régió adottságainak hatása a termékinnovációt végrehajtó vállalkozások innovációs tevékenységére megyék szerint (%)

Forrás: Kérdőívek adatai

Megjegyzés: Az ábrán a kérdésre adott 'nagyértékben' és 'közepes mértékben' válaszok összesített aránya szerepel

Az innovatív vállalkozások közül 26,98% kétféle, 73,02%-a pedig egyféle termékinnovációt hajtott végre. Természetesen az is lényeges, hogy az áruk és szolgáltatások innovációját a vállalkozások saját maguk fejlesztették-e, vagy egy másik szerveződéssel közösen, esetleg egy másik cégtől vették át az új technológiát, ezért ezt a kérdést is feltettük a megkérdezetteknek. A vállalkozások 80,9%-a saját maga, illetve a saját cégcsoportján belül fejlesztette ki az elmúlt három év új termékeit, s csak 19,1%-uk működött együtt más vállalkozásokkal, intézményekkel, szervezetekkel a termékinnováció során. A kooperációra legnagyobb arányban a Fejér megyei vállalkozások nyitottak – míg a Veszprém megyeieknél minden innováció saját produktum –, s jellemzőbb a más cégekkel, szervezetekkel való közös termékfejlesztés az építőipari vállalkozások, illetve a nagyvállalatok körében is.

20. Táblázat: A termékinnováció hatására bekövetkezett változások észlelésének gyakorisága a közép-dunántúli vállalkozások körében a változás jelentősége szerint (%)

	Nagy- mértékben	Közepes mértékben	Kis- mértékben	Nem járult hozzá
Termékskála, szolgáltatási kör bővülése	36,5	28,6	23,8	11,1
Piaci részesedés növelése	28,6	33,3	28,6	9,5
Áruk és/vagy szolgáltatások minőségének javulása	47,6	28,6	14,3	9,5

Forrás: Kérdőívek adatai

A 2005-2007 közötti időszakban bevezetett termékinnováció hatásait 2008-ban már érzékelhették a vállalkozások, ezért érdemesnek tartottuk megkérdezni azt is, hogy milyen mértékű változásokat tapasztaltak a termékskála, a szolgáltatási kör bővülésében, piaci részesedésük növelésében, illetve az áruk és/vagy szolgáltatások minőségének javulása terén. Az innováció eredményeként leginkább ez utóbbit, tehát a nagymértékű minőségi javulást tapasztalták cégeknél (47,6%), a termékskála vagy szolgáltatási kör bővülésében és a piaci részesedés növekedésében jelentősebb javulást ennél kevesebben érzékeltek, ám kis- vagy közepes mértékű elmozdulás a cégek nagyobb részénél azért jelentkezett. Viszonylag magas ugyanakkor azon vállalkozások aránya, amelyek nem tapasztaltak semmilyen változást a termékinnováció bevezetése óta, ám csak egyetlen olyan céget találtunk, amely semmilyen területen nem érzékelte az innovációs tevékenység kedvező hatását (20. Táblázat).

A termékinnováció kedvező hatásai a feldolgozóipari cégek (N=21, 55,3%), ezen belül is különösen a Kft-k körében jelentkeztek legnagyobb arányban. A régió megyéinek feldolgozóipari vállalkozásai között jelentős eltéréseket tapasztalhatunk, ha főbb jellemzőik alapján vizsgáljuk meg a termékinnováció sikerességének megítélését. Az elemzés rámutatott arra, hogy a Veszprém megyei cégek közül az önálló, magyar tulajdonban lévő, közepes árbevételű, önálló termékekkel és minőségbiztosítással rendelkező kisvállalkozások értékelik sikeresnek a termékinnovációt, míg Komárom-Esztergom megyében a cégcsoport részeként tevékenykedő, külföldi tulajdonú közepes és nagyvállalatok. A Fejér megyei vállalkozások változatos képet mutatnak, azonban elsősorban a hazai kézben lévő, nagyobb árbevétellel rendelkező vállalkozások elégedettek a termékinnováció eredményességével. A vizsgálat eredményei rámutatnak a területi elhelyezkedés és az innováció összefüggéseire: a Komárom-Esztergom megyei innováció a betelepült külföldi vállalatokon nyugszik, Veszprém megyében ezzel szemben a kisvállalkozások egyéni tevékenységén alapul. Fejér megyében ötvöződik a két változat, s nagy szerephez jut a kooperáció, a más cégekkel való együttműködés is.

A termékinnovációk, a fejlesztések a vállalkozások válaszai alapján 46 százalékban a piacon is új áru vagy szolgáltatás megjelenését eredményezték, míg 57,1%-ban csak az adott cég kínálatában jelentettek újdonságot.

Ez az arány a Nyugat-dunántúli Régióban 2007-ben 62,8 – 47,1% volt, tehát nagyobb arányban fejlesztettek ki a vállalkozások olyan termékeket, amelyek újdonságként jelentek meg a piacon, mint egy évvel később a Közép-Dunántúlon, s nagyobb jelentőséggel is bírnak,

gyakoribbak az ilyen típusú termékinnovációk, mint azok, amelyek csak az adott vállalkozás számára jelentenek kínálati előrelépést. A fejlesztések ötletének és kivitelezésének, piacon való megjelenésének időpontja között a régióban átlagosan 10 hónap telik el, jelentősebb eltérések e tekintetben a megyék szintjén sem tapasztalhatóak.

3.4.2. Folyamatinnováció

A Közép-dunántúli Régióban megkérdezett vállalkozások mindössze 13,9 százaléka valósította meg a 2005-2007 közötti időszakban folyamatinnovációt, azaz 60 cég vezetett be az áruk vagy szolgáltatások gyártására, illetve termelésére szolgáló új, vagy jelentősen továbbfejlesztett módszert, technológiát. A folyamatinnovációt megvalósító cégek között különösen a Fejér megyei – az ilyen típusú innovációt bevezető cégek több mint fele Fejér megyei székhelyű –, a tisztán magyar tulajdonban lévő cégek és a kisvállalkozások szerepelnek magas arányban (21. Táblázat).

21. Táblázat: A folyamatinnováció gyakorisága a közép-dunántúli vállalkozások körében a vállalkozások főbb jellemzői alapján (%)

Mutatók	Új módszer, technológia
Területi egység	
Fejér megye	58,3
Komárom-Esztergom megye	10,0
Veszprém megye	31,7
Vállalkozás mérete	
Mikrovállalkozás	24,1
Kisvállalkozás	53,4
Közepes méretű vállalkozás	12,1
Nagyvállalkozás	10,3
Árbevétel	
1-50 millió	13,6
51-500 millió	30,5
501-1000 millió	1,7
1001-2500 millió	6,8
2500 millió felett	3,4
Tulajdonforma	
Magyar	81,4
Többségi magyar	1,7
Többségi külföldi	3,4
Külföldi	13,6

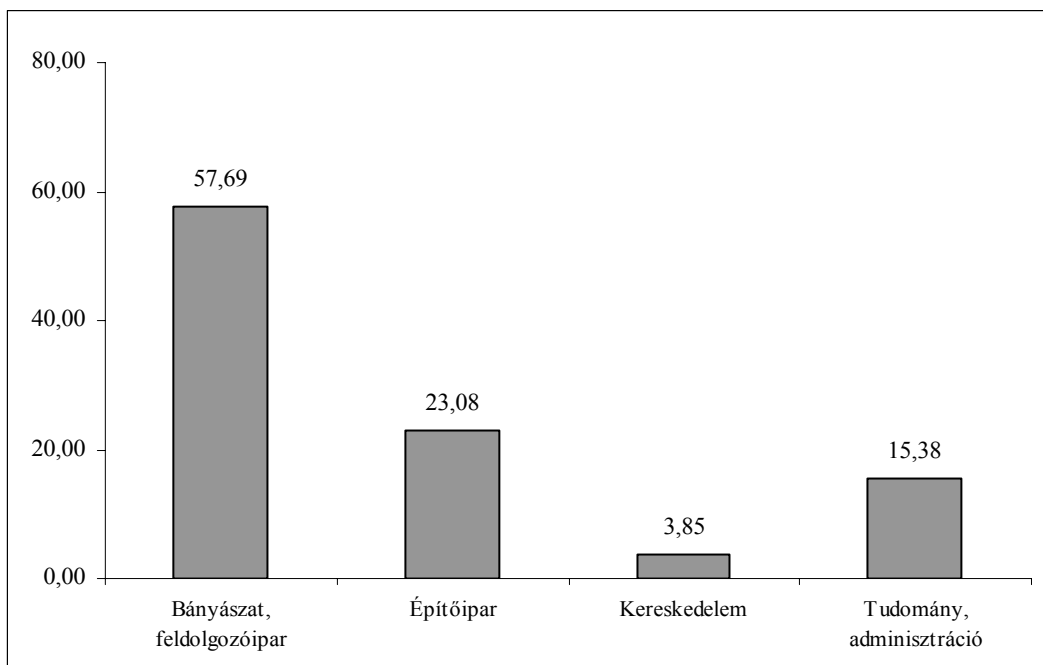
Forrás: Kérdőívek adatai

A termékinnovációhoz hasonlóan folyamatinnovációt is elsősorban a feldolgozóiparban tevékenykedő vállalkozások hajtottak végre, de az áru- és szolgáltatásfejlesztési eredményeknél nagyobb arányban szerepelnek ebben az innovációs formában az építőipari

cégek is (30. Ábra). Ha a területi dimenzió szerint elemezzük a vállalkozások mutatóit, konkrétabb megállapításokra juthatunk. A háromdimenziós elemzésből kiderül, hogy elsősorban a Fejér megyei feldolgozóipari (50 százalék) és építőipari (66,7 százalék) vállalkozások tekinthetők innovatívnak ebben az innovációtípusban, s a folyamatinnovációban aktív, teljesen magyar tulajdonban lévő vállalkozások, valamint a kisvállalkozások is ebben a megyében találhatók a legnagyobb arányban.

A folyamatinnovációra a regionális tényezők közül a Fejér megyei vállalkozásokra a szakképzett munkaerő jelenléte van a legnagyobb hatással, Veszprém megyében a kockázati tőke elérhetősége, míg Komárom-Esztergom megyében a munkaerő, a cégközi kapcsolatok, s a kereslet a legmeghatározóbb. A korábban tett megállapításaink ez esetben is megállják a helyüket, azaz a gazdaságilag fejlettebb megyék igényei és a rájuk serkentőleg ható tényezők eltérnek a Veszprém megyében tapasztalt egyéni utakat kereső vállalkozásainak motívumaitól (22. Táblázat).

30. Ábra: A folyamatinnováció gyakorisága a közép-dunántúli vállalkozások körében gazdasági ágazatok szerint (%)

Forrás: Kérdőívek adatai

22. Táblázat: A folyamatinnováció gyakorisága a közép-dunántúli vállalkozások körében megyei elhelyezkedésük alapján, főbb jellemzőik szerint (%)

Mutatók	Fejér megye	Komárom-Esztergom megye	Veszprém megye
Gazdasági ágazat			
Bányászat, feldolgozóipar	50,0	16,7	33,3
Építőipar	66,7	8,3	25,0
Kereskedelem	0,0	0,0	100,0
Tudomány, adminisztráció	87,5	0,0	12,5
Vállalkozás mérete			
Mikrovállalkozás	50,0	14,3	35,7
Kisvállalkozás	51,6	6,5	41,9
Közepes méretű vállalkozás	85,7	14,3	0,0
Nagyvállalkozás	83,3	16,7	0,0
Árbevétel			
1-50 millió	62,5	12,5	25,0
51-500 millió	55,6	5,6	38,9
501-1000 millió	100,0	0,0	0,0
1001-2500 millió	75,0	25,0	0,0
2500 millió felett	100,0	0,0	0,0
Tulajdonforma			
100 százalék magyar	58,3	6,3	35,4
Többségi magyar	100,0	0,0	0,0
Többségi külföldi	0,0	50,0	50,0
100 százalék külföldi	62,5	25,0	12,5

Forrás: Kérdőívek adatai

Az önállóan, illetve saját cégcsoporton belül kifejlesztett folyamatinnovációk aránya (55,7%) ebben a típusban is meghaladja a kooperáción alapuló innovációs tevékenységek arányát (31,1%), azonban az arányok kedvezőbbek a termékinnovációnál tapasztaltnál. A folyamatinnováció eredményességét – a termékinnovációéhoz hasonlóan – különböző területeken elért fejlődés mértékével próbáltuk kimutatni. A vállalkozások megítélése szerint a folyamatinnováció leginkább a termelés vagy szolgáltatás rugalmasságához, illetve a kapacitáskihasználtsághoz járult hozzá, ennél kevésbé érték el átütő eredményeket az egységre jutó anyag- és energiaköltség, s különösen az egységre jutó bérköltség csökkenésének területén. A termelés és szolgáltatás rugalmasságához való hozzájárulás a legmagasabb, a vállalkozások 34,4%-a szerint nagymértékben, további 32,8%-a szerint pedig közepes mértékben eredményezi ezt a három megjelölt év során a folyamatinnováció.

Magas azoknak a cégeknek az aránya, akik ezen vagy azon a területen nem érzékelik a végrehajtott innováció eredményeit – ez elsősorban a bérköltség csökkenésében magas, több mint 40%-os –, ám ebben az innovációtípusban is csak egyetlen olyan vállalkozásra találtunk, amely egyik megadott dimenzióban sem tapasztalt pozitív hatást, változást (23. Táblázat).

A területi vizsgálat a termékinnováció elemzésénél körülhatárolt cégek eredményét hozta a folyamatinnováció esetében is – a feldolgozóiparban. Az építőipari vállalkozások között azonban csak magyar tulajdonú Fejér, illetve Veszprém megyei kisvállalkozások tapasztaltak pozitív eredményeket az innováció hatására.

23. Táblázat: A folyamatinnováció hatására bekövetkezett változások észlelésének gyakorisága a közép-dunántúli vállalkozások körében a változás jelentősége szerint (%)

	Nagy- mértékben	Közepes mértékben	Kis- mértékben	Nem jártult hozzá
Termelés vagy szolgáltatás rugalmasságához	34,4	32,8	18,0	9,8
A termelő- vagy szolgáltatási-kapacitás kihasználtságához	34,4	24,6	24,6	11,5
Az egységre jutó bérköltség csökkenéséhez	14,8	16,4	19,7	41,0
Az egységre jutó anyag- és energiaköltség csökkenéséhez	14,8	27,9	24,6	27,9

Forrás: Kérdőívek adatai

3.4.3. Szervezeti – szervezési innováció

A harmadik, általunk vizsgált innovációtípus a vállalkozás szervezeti, illetve szervezési változtatásaira, fejlesztésére vonatkozó kérdéseket foglalja magában. Az általunk megvizsgált cégek közül 82, azaz az összes megkérdezett vállalkozás 19,1%-a valósított meg 2005-2007 között szervezeti és/vagy szervezési innovációt, ezen belül is 9,8 százalékuk szervezeti, 9,3%-uk pedig szervezési innovációt vezetett be a három év során. A két halmaz metszetében 22 vállalkozás található, ami azt jelenti, hogy a cégek 5,1%-a mind a belső szervezet, mind a szervezés terén új módszereket vezetett be, fejlesztett ki.

A szervezeti és szervezési innovációtípusban a korábbiakhoz hasonló megállapításokat tehetünk, amennyiben a vállalkozások különböző mutatói alapján szeretnénk összegezni az eredményeket, azaz Fejér megyei és magyar tulajdonban lévő cégeket, valamint kisvállalkozásokat találunk többségben az innovatív cégek között (24. Táblázat).

24. Táblázat: A szervezeti és szervezési innováció gyakorisága a közép-dunántúli vállalkozások körében a vállalkozások főbb jellemzői alapján (%)

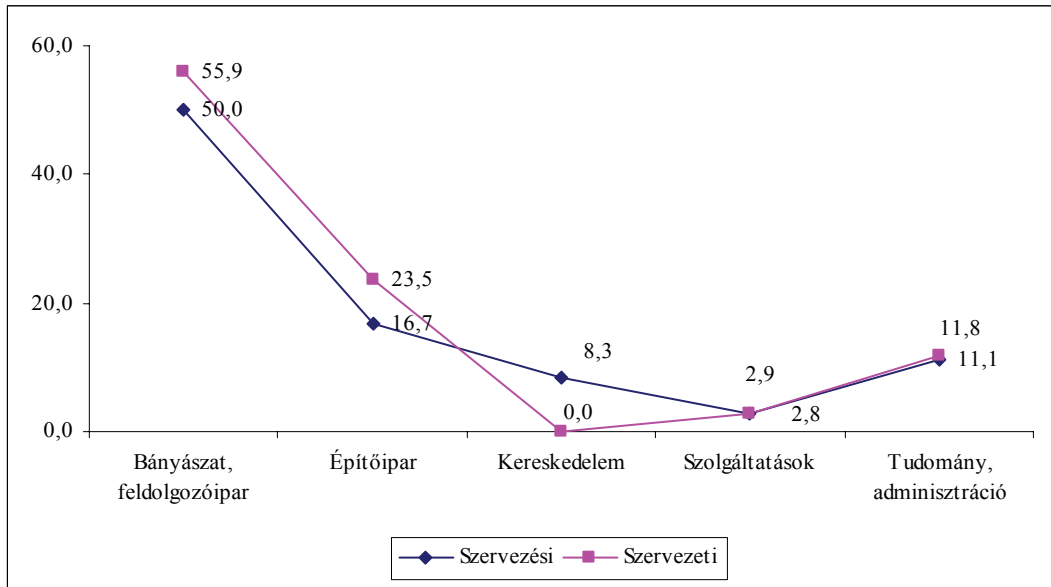
Mutatók	Szervezési innováció	Szervezeti innováció
Területi egység		
Fejér megye	57,5	50,0
Komárom-Esztergom megye	10,0	14,3
Veszprém megye	32,5	35,7
Vállalkozás mérete		
Mikrovállalkozás	21,1	22,5
Kisvállalkozás	44,7	60,0
Közepes méretű vállalkozás	21,1	12,5
Nagyvállalkozás	13,2	5,0
Árbevétel		
1-50 millió	10,0	9,5
51-500 millió	25,0	35,7
501-1000 millió	5,0	4,8
1001-2500 millió	7,5	7,1
2500 millió felett	7,5	4,8
Tulajdonforma		
Magyar	75,0	85,7
Többségi magyar	5,0	2,4
Többségi külföldi	7,5	4,8
Külföldi	12,5	7,1

Forrás: Kérdőívek adatai

Ágazatok szerinti bontásban is nagy hasonlóságokat tapasztalunk a termék-, illetve folyamatinnováció kapcsán bemutatott eredményekkel: a feldolgozóipari cégek mind a szervezési, mind a szervezeti innováció tekintetében felülreprezentáltak, s önmagukban alkotnak többséget az összes ágazaton belül, s e vállalkozásokat az építőiparban tevékenykedő cégek követik (31. Ábra).

A háromdimenziós, a területi szempont szerint differenciáló elemzés során kiderül, hogy a korábban a folyamatinnovációnál megjelölt kapcsolat a Fejér megyei székhely és az innováció között a szervezési-szervezeti kérdésekben kissé mérséklődik, s csak a teljesen magyar tulajdonban lévő, valamint az építőipari vállalkozások kapcsán rajzolódik ki élesen. A többi mutató esetében a Veszprém megyei székhelyű vállalkozásokkal azonos, vagy majdnem azonos aránnyal szerepelnek egy-egy cégtípuson belül (25. Táblázat).

31. Ábra: A szervezeti és szervezési innováció gyakorisága a közép-dunántúli vállalkozások körében gazdasági ágazatok szerint (%)

Forrás: Kérdőívek adatai

25. Táblázat: A szervezeti és szervezési innováció gyakorisága a közép-dunántúli vállalkozások körében megyei elhelyezkedésük alapján, főbb jellemzőik szerint (%)

Mutatók	Fejér megye	Komárom-Esztergom megye	Veszprém megye	Fejér megye	Komárom-Esztergom megye	Veszprém megye
Gazdasági ágazat						
Bányászat, feldolgozóipar	38,9	16,7	44,4	36,8	26,3	36,8
Építőipar	66,7	0,0	33,3	62,5	0,0	37,5
Kereskedelem	66,7	0,0	33,3	0,0	0,0	0,0
Szolgáltatások	100,0	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0
Tudomány, adminisztráció	75,0	25,0	0,0	75,0	25,0	0,0
Vállalkozás mérete						
Mikrovállalkozás	37,5	25,0	37,5	44,4	22,2	33,3
Kisvállalkozás	47,1	5,9	47,1	50,0	8,3	41,7
Közepes méretű vállalkozás	100,0	0,0	0,0	80,0	20,0	0,0
Nagyvállalkozás	80,0	20,0	0,0	50,0	50,0	0,0

Árbevétel						
1-50 millió	50,0	25,0	25,0	50,0	25,0	25,0
51-500 millió	60,0	20,0	20,0	60,0	13,3	26,7
501-1000 millió	50,0	0,0	50,0	50,0	0,0	50,0
1001-2500 millió	66,7	33,3	0,0	66,7	33,3	0,0
2500 millió felett	100,0	0,0	0,0	50,0	50,0	0,0
Tulajdonforma						
Magyar	63,3	3,3	33,3	55,6	8,3	36,1
Többségi magyar	50,0	50,0	0,0	100,0	0,0	0,0
Többségi külföldi	33,3	33,3	33,3	0,0	50,0	50,0
Külföldi	40,0	20,0	40,0	0,0	66,7	33,3

Forrás: Kérdőívek adatai

A 2005-2007 közötti időszakban végrehajtott, bevezetett szervezeti-szervezési innováció a vállalkozások 41,7%-ánál eredményezte a munka irányításának hatékonyabbá válását, s további majd' 47%-ánál közepes javulást hozott. A döntéshozatali eljárások hatékonysága valamelyest elmarad ettől az aránytól, s a válaszok alapján a külső kapcsolattartás hatékonyságának növelésében ért el a legkevesbé átütő eredményt az innováció ezen típusa (26. Táblázat). A szervezeti és szervezési innováció bevezetése kevésbé jellemezte a nagyvállalatokat, sokkal inkább érvényesült a kisebb, egyszerűbb struktúrával rendelkező vállalkozásokra; az innováció sikerességét is csak ezek a Fejér, illetve Veszprém megyei kis cégek érzékelték.

26. Táblázat: A szervezeti és szervezési innováció hatására bekövetkezett változások észlelésének gyakorisága a közép-dunántúli vállalkozások körében a változás jelentősége szerint (%)

	Nagy- mértékben	Közepes mértékben	Kis- mértékben	Nem járult hozzá
A munka irányításának hatékonyabbá válása	41,7	46,7	10,0	1,7
A döntéshozatali eljárások hatékonyabbá válása	33,3	38,3	16,7	10,0
A külső kapcsolattartás hatékonyabbá válása	28,3	38,3	16,7	16,7

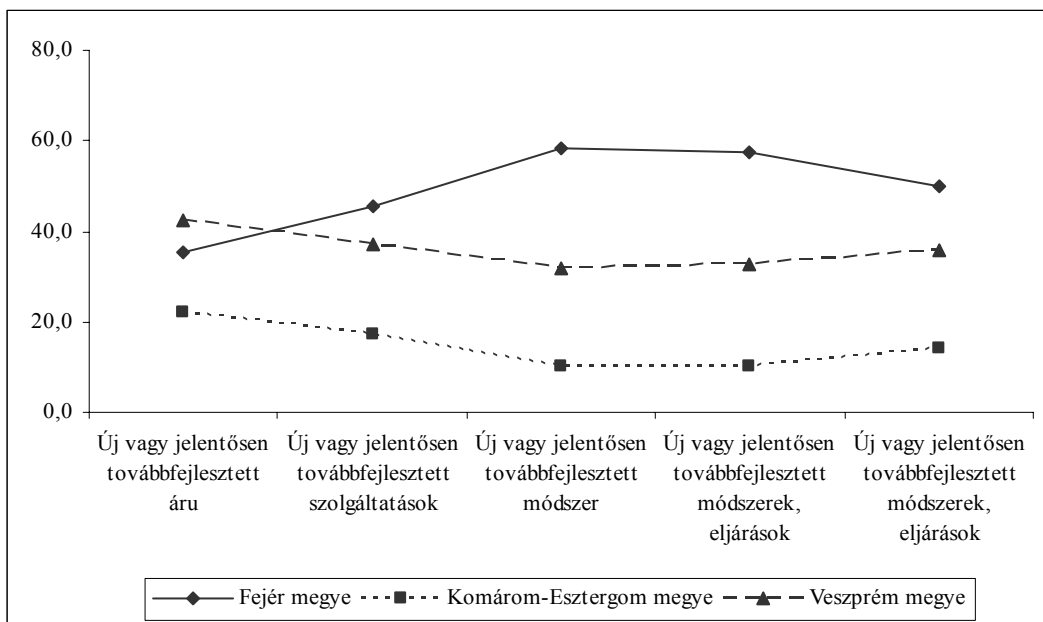
Forrás: Kérdőívek adatai

A különböző típusú innovációk, az azokat végrehajtó vállalkozások jellegének összegzéseként azzal a feltételezéssel élhetünk, hogy az ilyen típusú tevékenységeket nagyban meghatározza az adott megye gazdasága, azaz a betelepült transznacionális vállalatok, illetve az általuk megteremtett gazdasági környezet. Erre utal az, hogy Veszprém megyében, ahol a külföldi nagy cégek jelenléte nem meghatározó, egymástól elszigetelt kisvállalkozások vállalkoznak az innovációra, míg Komárom-Esztergom megyében a betelepült cégek által vezényelt innovációk a jellemzőek. A Fejér megyei vállalkozások e két modellt ötvözik, s a vizsgálat alapján kirajzolódott kép

arról tanúskodik, hogy a magyar kisvállalkozások és a külföldi tulajdonú nagyvállalatok innovációs tevékenysége összefonódik, s az innovációs lendület elsősorban a cégek közötti kooperáción, valamint a beszállítói kapcsolatokon alapul.

Végezetül megvizsgáltuk azt is, hogy vannak-e olyan vállalkozások, amelyek innovációk különböző formáit egyaránt alkalmazták a 2005-2007 közötti időszakban. Az innovatív vállalkozások közül 63 cég csak egyféle innovációt hajtott végre (a legtöbb önálló folyamat-, illetve áruinnovációt), 29 kétfélét – a leggyakrabban a szervezeti és a szervezési innovációt párosították –, 10 háromfélét (termék- és folyamatinnováció egyidejűleg), 9 vállalkozás pedig négyfélét (különösen a termék- és folyamatinnovációt ötvözték szervezeti megújulással). Öt olyan céget találtunk, amely mind az öt innovációtípust bevezette a megjelölt időintervallumban; a feldolgozóipari vállalkozások között három magyar tulajdonban lévő Veszprém megyei kisvállalkozást, s egy Fejér megyei külföldi tulajdonrészrel rendelkező közepes méretű vállalatot, továbbá egy szakmai-tudományos tevékenységet végző céget találunk. Ezekről a cégekről érdemes tudni azt is, hogy régebbi alapításúak (az átlagérték 1989), árbevételüknek átlagosan 8,75%-át fordították kutatás-fejlesztésre, míg a kutatás-fejlesztés terén foglalkoztatottak átlagos száma 4,8 fő, ami az átlagos 91,25 fős statisztikai állományi létszámhoz képest nem egyáltalán nem nevezhető magasnak, bár a minta átlagát jóval meghaladja.

32. Ábra: A különböző innováció típusok összehasonlítása megyék szerint (%)

Forrás: Kérdőívek adatai

Az innovációtípusok területi különbségeit érdemesnek tartottuk egységesen is ábrázolni, így jobban láthatóvá válik, hogy mely megyék vállalkozásai járnak élen a fejlesztésekben, s hogy milyen típusú innovációk jellemzik a cégeket területi egységek szerint (32. Ábra).

A Fejér megyei vállalkozások innovációs tevékenysége – az árufejlesztéseket leszámítva – a legmagasabb minden egyes típusnál, mely mögött a cégek aktivitásán túl a hosszú időre visszanyúló, élő kapcsolatok lendületét sejtjük. A Veszprém megyei cégek esetében azt feltételezzük, hogy olyan kisvállalkozások innovációs tevékenységének lehetünk tanúi, melyek új termékekkel és szolgáltatásokkal jelennek meg a piacon, ugyanakkor elszigetelten – önálló céggként, valamint más vállalkozásokkal nem kooperálva – működnek, ami hosszú távon veszélyessé válhat. A később bővebben ismertetett akadályozó tényezőket legkevésbé a Veszprém megyei cégek érzékelik, ami arra utal, hogy a gazdasági környezet jelenleg kedvez a kisebb vállalkozásoknak, s a piac is kevésbé telített, mint a másik két megyében. A Komárom-Esztergom megyében tapasztalt eredmények a Fejér megyeinél alacsonyabb szintű együttműködésről tanúskodnak, s a – feltehetően – külföldi minták alapján bevezetett innovációk is elsősorban a betelepült transznacionális vállalatokat jellemzik.

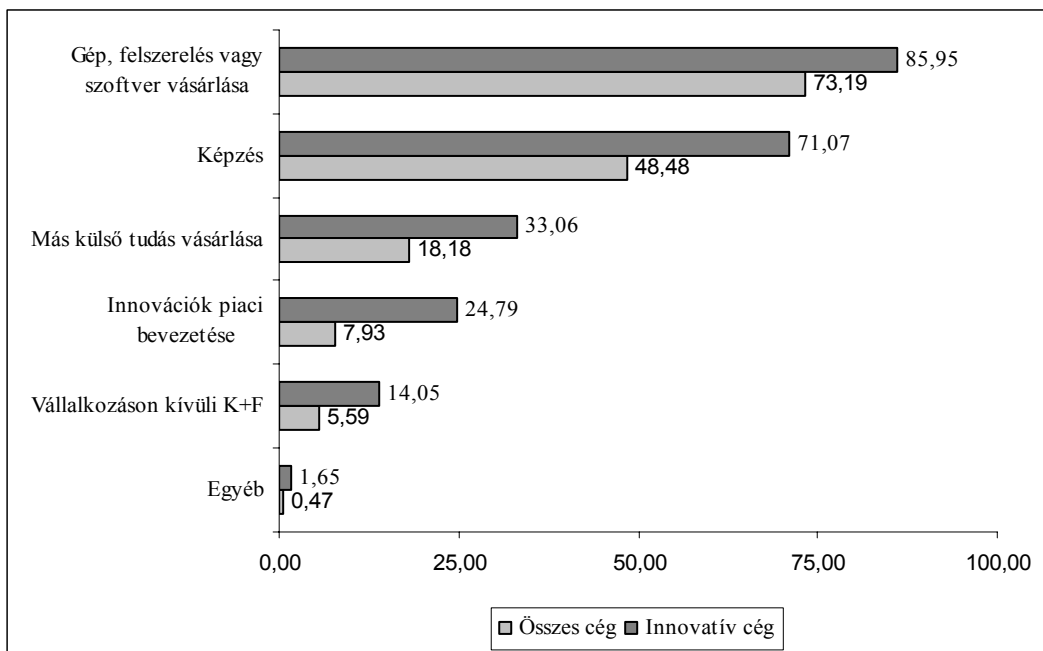
3.5. A vállalkozások innovációs tevékenységeinek típusai, az innovációs tevékenység szubjektív megítélése

Kérdőíves vizsgálatunk során külön kérdéscsoport vonatkozott a vállalati innovációs tevékenység különböző típusainak, valamint a saját, illetve a versenytársak innovációs tevékenységének szubjektív megítélésére vonatkozó vélemények feltárására.

A megkérdezett vállalkozások 20,5 (N=429) százalékánál folyik belső, cégen belüli K+F tevékenység, ez az arány a korábbiak alapján innovatívnak tekintett cégek vonatkozásában 33% (N=94). A K+F tevékenység jellegére és minőségére utal az, hogy milyen rendszerességgel folytatnak ilyen irányú kreatív munkát egy adott vállalkozáson belül. Az összes vállalkozás tekintetében azt az eredményt kaptuk, hogy többségében (61%) ez a tevékenység alkalmyszerű, ezzel szemben az innovatívnak minősített cégek esetében a rendszeresen, folyamatosan végzett K+F tevékenység a gyakoribb (45%).

Az innovációhoz kapcsolódó egyéb, rendszeresen vagy alkalmyszerűen gyakorolt tevékenységek gyakoriságát a 33. ábrán szemléltetjük. Érdemesnek tartottuk ezt a kérdéskört is úgy megvizsgálni, hogy az innovatív vállalkozásokat az összesből kiemelve, ahhoz viszonyítva ábrázoljuk. Látható, hogy a sorrend alapvetően megegyező az összes és az innovatív vállalkozások vonatkozásában – azaz a leggyakoribb a gépek, szoftverek vásárlása, melyet a képzés követ, s legkevésbé (az egyéb mellett) a külső K+F tevékenységet veszik igénybe a cégek –, azonban az arányok között nagy, 10-20 százalékpontnyi a különbség. Ebből az a következtetés szűrhető le, hogy az innovációra figyelmet és energiát fordító vállalkozások nagyobb figyelmet fordítanak az innovációt kiegészítő tevékenységekre is.

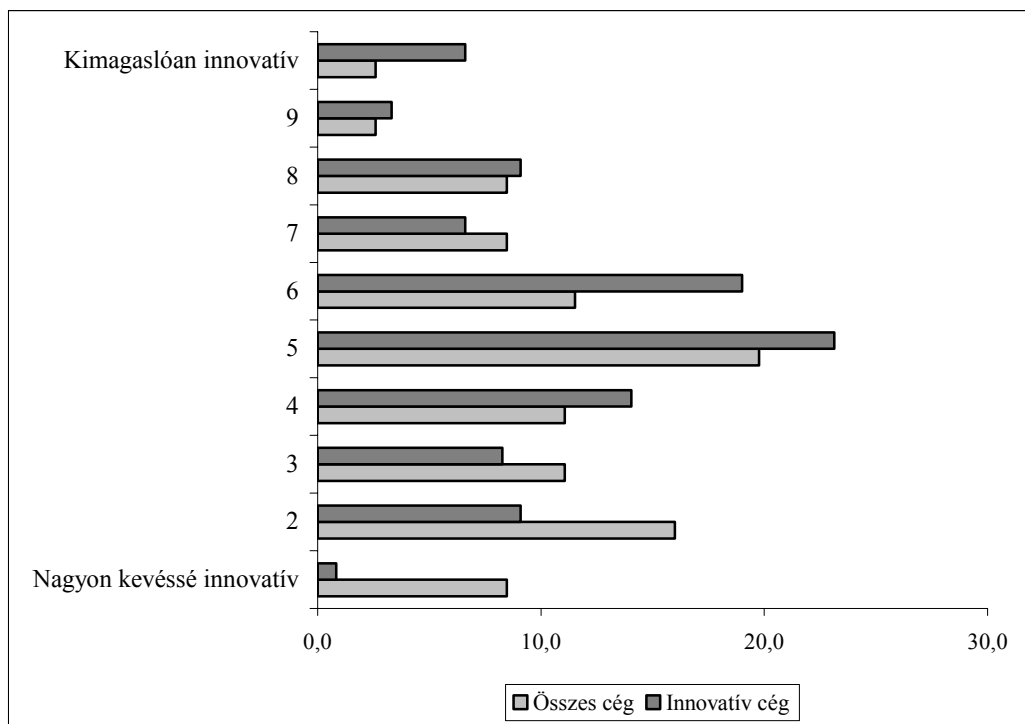
33. Ábra: Az innovációs tevékenységek gyakorisága a közép-dunántúli vállalkozások körében (%)

Forrás: Kérdőívek adatai

A következő kérdéscsoportban a vállalatoknak magukat, illetve legfontosabb versenytársukat kellett egy 1-től 10-ig terjedő skálán az innovációs tevékenységük alapján értékelniük. A következő két ábrán ezeket az eredményeket közöljük (34-35. Ábrák). Azt tapasztaljuk, hogy az innovatív cégek 45 százaléka inkább pozitívnak ítéli meg saját tevékenységét (azaz hatost vagy annál nagyobb osztályzatot adott), míg a régió vállalkozásainak csak 33%-a pozícionálta magát a kedvezőbb kategóriákban.

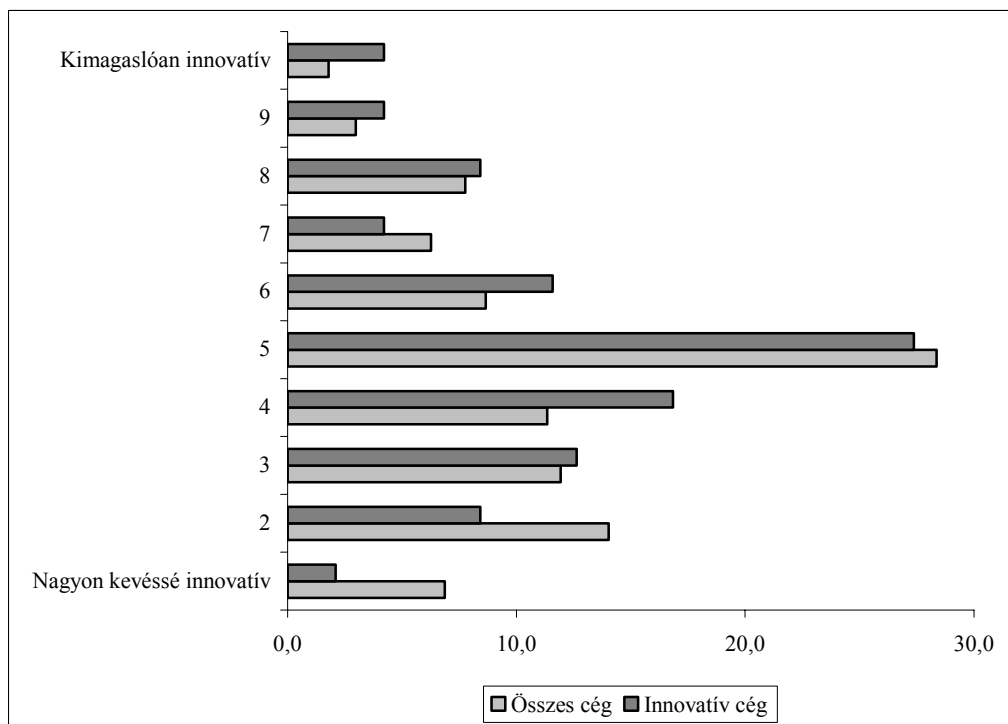
34. Ábra: A közép-dunántúli vállalkozások innovációs tevékenységének megítélése a vállalkozások önértékelése alapján (%)

Forrás: Kérdőívek adatai

Hasonló a kép a legnagyobb vetélytárs megítélésének eredményei alapján; az innovatív vállalkozások jobban érzékelik versenytársuk innovációs tevékenységének jelentőségét, mint amit az összes cég osztályzatai alapján tapasztalunk. Az innovációs tevékenységgel nem, vagy csak alkalmyszerűen foglalkozó vállalkozásokat versenytársaik alacsony innovációs tevékenysége sem inspirálja. Ez különösen abban az elemzésben mutatkozik meg, mely során a régió összes vállalkozásáról leválasztottuk az innovatív vállalkozásokat, s így, e három különböző csoportosításban vizsgáltuk meg a cégek átlagos válaszait. A Közép-dunántúli Régió vállalkozásai saját magukat átlagosan 4,6 ponttal értékelték, az innovatívak átlagos pontszáma 5,45, a nem-innovatívaké pedig 4,6, a legnagyobb versenytárs innovativitására adott átlagértékek pedig rendre 4,61, 5,07 és 4,58. Ezek az eredmények azt valószínűsítik, hogy az innovatív cégek elégedettek tevékenységükkel, s ez magabiztosságot kölcsönöz nekik versenytársaikkal szemben is, miközben a kevésbé, vagy egyáltalán nem innovatív cégek versenytársaikat magukhoz hasonlóknak látják, így semmi sem ösztökéli őket arra, hogy változtassanak.

35. Ábra: A legfőbb vetélytárs innovációs tevékenységének megítélése a közép-dunántúli vállalkozások értékelése alapján (%)

Forrás: Kérdőívek adatai

Az innovációval összefüggő eredmény mutatója lehet az is, ha a fejlesztés valamilyen egyéb produktumban – találmány, szabadalom, publikáció – testesül meg. A megkérdezett vállalkozások elenyésző részénél eredményezett az innováció ilyen típusú eredményt: találmány 0,5%-uknál, szabadalom 0,7%-uknál, publikáció 2,3%-uknál született. Az innovatív vállalkozások körében ez az arány valamelyest kedvezőbb, rendre 1,7%, 2,5% és 6,6%. A kis elemszám miatt e kérdéskörben mélyebb elemzésre nincs lehetőség, annyit azonban jeleznénk, hogy a találmánnyal, szabadalommal, publikációval rendelkező vállalkozások között csak Veszprém és Fejér megyei cégek találhatók.

3.6. Az innovációt akadályozó tényezők

Kérdőíves vizsgálatunk során arra is kíváncsiak voltunk, milyen tényezők akadályozzák, esetleg lehetetlenítik el egy vállalkozás innovációs tevékenységét. A lehetséges okokat négy csoportba soroltuk.

A költségtényezők csoportján belül három lehetséges okot nevezünk meg. A vállalkozások számára legnagyobb gondot a cégen vagy cégcsoporton belüli tőkehiány jelenti, 22,6%-uk ezt nagy, míg további 20,2%-uk nevezte ezt közepes, az innovációs tevékenységet akadályozó problémának. Ennél kisebb gondot okoz a vállalkozásokon kívül elérhető potenciális források hiánya, valamint az innováció magas költségei. Figyelemreméltó ugyanakkor, hogy legnagyobb arányban minden egyes tényezővel kapcsolatban a 'nem jelentett problémát' válaszlehetőséget jelölték meg a válaszadók. Mivel a vállalkozások jelentős része egyáltalán nem folytat innovációs tevékenységet, felmerül az, hogy esetleg azért nem okoztak gondot a felsorolt költségtényezők, mert nem is akartak fejleszteni, ezért érdemes az innovatív cégek problémákkal kapcsolatos véleményét külön is megvizsgálni. Az innovációs tevékenységet folytató vállalkozások jobban érzékelik a gátló tényezők hatásait, különösen azt, hogy az innovációnak magasak a költségei, ezt 23%-uk tartja nagy, s további 23%-uk közepes problémának. Mérsékeltőbbek azon vállalkozások arányai is az innovatív cégeken belül, amelyek számára nem okoznak gondot az innovációs tevékenységgel együtt járó költségek – ez az összes vállalkozás körében 43-51%, míg az innovatív cégeknél 39-43% között mozog.

A második vizsgált tényezőcsoportban az innovációs tevékenységgel összefüggő tudással kapcsolatos problémákra (pl. munkaerő- és információhiány) kerestük a választ. A vállalkozások 61-73%-ának megítélése szerint ez egyáltalán nem gátolta őket, s mindössze 8,4 százalékuk vélekedett úgy, hogy a szakképzett munkaerő hiánya problémát jelentett számukra. Ezeknél a cégeknél magasabb a felsőfokú végzettségük, illetve a kutatás-fejlesztés területén foglalkoztatottak aránya, s bevételük nagyobb hányadát fordítják K+F tevékenységre, mint a mintában szereplő összes vállalkozás; a hiány tehát nem abból adódik, hogy a cégnél nincs ilyen munkaerő, hanem inkább abból, hogy nem találnak a munkaerőpiacon elképzeléseiknek megfelelően elegendő szakembert. A technológiára, illetve a piacra vonatkozó információhiányt mindössze a cégek 1,9 és 3,1%-a tartotta jelentős akadályozó tényezőnek. Valamelyest erőteljesebb problémának ítélték meg – különösen a 'közepes' kategória arányaival együtt vizsgálva, amellyel ez meghaladja a 20%-ot – a partneri együttműködések nehézségeit. Ezt legnagyobb arányban az egyébként leginkább kooperáló Fejér megyei vállalkozások nehezményezik, a Komárom-Esztergom megyei, s az individuális Veszprém megyei cégek körében ez jóval mérsékeltbben jelentkezik. Ez arra utalhat, hogy a megyei gazdasági jellegzetességek – mint ahogy erre már fentebb utaltunk – más-más környezetet teremtettek a gazdasági szervezetek számára, s az eltérő szocializációból adódnak a jelenlegi igények, hiányérzetek. Az innovatív vállalkozások esetében magasabb azon cégek aránya (10,1%), amelyek számára a szakképzett munkaerő hiánya nagy problémát jelentett, ez feltételezhetően abból ered, hogy ezeknek a vállalkozásoknak az innovációs tevékenység folytatásához képzettebb emberi erőforrás-háttérre van szükségük. Az akadályozó tényezők létét ezekben a kategóriákban is jobban érzékelik a cégek, mint az összes vállalkozás (27. Táblázat).

27. Táblázat: A közép-dunántúli vállalkozások innovációs tevékenységét akadályozó tényezők megítélése azok mértéke alapján (%)

Tényezők	Akadályozás mértéke (%)			
	Nagy	Közepes	Kicsi	Nem volt probléma
Költségtényezők				
Tőkehiány a vállalkozáson vagy a cégcsoporton belül	22,6	20,2	13,6	43,6
A vállalkozáson kívül elérhető potenciális finanszírozási források hiánya	12,7	20,9	15,6	50,8
Az innováció költségei túl magasak	17,8	19,3	14,9	47,9
Tudással kapcsolatos tényezők				
A szakképzett munkaerő hiánya	8,4	14,1	15,8	61,8
A technológiai információ hiánya	1,9	9,1	15,6	73,4
A piacokra vonatkozó információ hiánya	3,1	11,7	19,1	66,1
Az innovációhoz szükséges együttműködő partnerek megtalálásában tapasztalt nehézség	3,2	17,2	17,2	62,4
Piaci tényezők				
A piacot már bejáratott vállalkozások uralják	17,9	20,0	17,9	44,2
Az innovatív áruk vagy szolgáltatások iránti kereslet bizonytalan	10,9	21,6	17,2	50,2
Innováció ellen szóló okok				
A korábbi innovációk miatt nincs rá szükség	2,2	9,3	18,3	70,2
Az innovációk iránti kereslet hiánya miatt nincs rá szükség	4,6	12,2	21,2	62,0

Forrás: Kérdőívek adatai

A piaci tényezők között a piacra való bejutási nehézségekre, valamint a bizonytalan keresletre kérdeztünk rá. A közép-dunántúli vállalkozások az előbbit 17,9%-os, utóbbit pedig 10,9%-os arányban tartják jelentősen gátló tényezőnek, s további 20-21%-uk közepes mértékűnek. Ez az arány az innovatív cégek esetében valamivel magasabb, 42 százalékuk szerint nagy, illetve közepes gondot okoz az, hogy a piacot már bejáratott vállalkozások uralják, s kevés az esély a bejutásra, 36%-uk pedig úgy vélekedett, hogy – nagy vagy közepes mértékben – veszélyt jelent az áruk és szolgáltatások iránti kereslet bizonytalansága.

Végül, az utolsó kérdéskörben az innováció ellen szóló okokra kérdeztünk rá. A vállalkozások válaszai alapján azt állapíthatjuk meg, hogy nem a korábbi innovációk miatti szükségletenség akadályozza az innovációs tevékenységet – mindössze a cégek 2,2%-a jelölte ezt nagymértékű akadályozó tényezőnek, 70%-uk szerint azonban ez egyáltalán nem gátolja meg őket a tevékenységben. Valamivel nagyobb arányban (4,6%) válaszolták az, hogy az innováció iránti kereslethiány nagyban meggátolja őket abban, hogy innovatívvá váljanak. Azok a cégek pedig, amelyek jelenleg, illetve a 2005-2007 közötti időszakban is folytattak innovációs tevékenységet, még kevésbé érzik akadályozó tényezőnek a felsorolt problémákat. Elenyésző azok aránya (0,9 és 2,6%) akik jelentős gátnak tartották volna a korábbi innovációt, illetve az innováció iránti kereslet hiányát, többségük – a 'nem volt probléma' válaszoktól most eltekintve – kismértékű akadályt lát ezekben.

28. Táblázat: A közép-dunántúli innovatív vállalkozások innovációs tevékenységét akadályozó tényezők megítélése azok mértéke alapján (%)

Tényezők	Akadályozás mértéke (%)			
	Nagy	Közepes	Kicsi	Nem volt probléma
Költségtényezők				
Tőkehiány a vállalkozáson vagy a cégcsoporton belül	21,8	24,4	12,6	41,2
A vállalkozáson kívül elérhető potenciális finanszírozási források hiánya	15,4	23,9	17,9	42,7
Az innováció költségei túl magasak	23,1	23,1	14,5	39,3
Tudással kapcsolatos tényezők				
A szakképzett munkaerő hiánya	10,1	16,0	16,8	57,1
A technológiai információ hiánya	1,7	13,4	16,8	68,1
A piacokra vonatkozó információ hiánya	1,7	15,1	21,0	62,2
Az innovációhoz szükséges együttműködő partnerek megtalálásában tapasztalt nehézség	3,4	20,7	18,1	57,8
Piaci tényezők				

A piacot már bejáratott vállalkozások uralják	21,2	21,2	20,3	37,3
Az innovatív áruk vagy szolgáltatások iránti kereslet bizonytalan	14,7	21,6	19,0	44,8
Innováció ellen szóló okok				
A korábbi innovációk miatt nincs rá szükség	0,9	7,7	25,6	65,8
Az innovációk iránti kereslet hiánya miatt nincs rá szükség	2,6	11,2	25,0	61,2

Forrás: Kérdőívek adatai

Az alábbi táblázatban a vállalkozások által adott válaszok átlagértékeit különböző – területi, méret, árbevétel, tulajdonforma és gazdasági ágazat szerinti – mutatók alapján mutatjuk be. Az átlagértékeket az adott csoporton belüli tényezőkre adott osztályzatok összesített átlagolásával kaptuk; a költségtényezők esetében három, a tudástényezők esetében négy, míg a piaci tényezők és az innováció ellen szóló okok esetében kettő-kettő lehetséges akadályozó faktort kellett értékelniük a válaszadóknak, emiatt a különböző csoportok elérhető maximum értékei is eltérnek egymástól.

Területileg vizsgálva az akadályoztatás mértékét azt tapasztaljuk, hogy a Komárom-Esztergom megyei vállalkozások érzékelték leginkább problematikusnak a tényezők meglétét, ezeket követően pedig a Fejér megyei cégek tevékenységét gátolták a különböző tényezők, illetve tényezőcsoportok. A vállalkozások mérete szerinti vizsgálatból az derül ki, hogy a legkisebbek és a legnagyobbak tudták elsősorban kezelni a nehézségeket, s ez a megállapítás nem csak a létszám alapján, hanem a nettó árbevétel alapján is jellemzi a cégeket. A száz százalékban külföldi tulajdonban lévő cégek számára jelentettek e csoportosítás alapján a legkevésbé akadályt a felsorolt tényezők. A gazdasági ágazati besorolás esetében a mintánkban alacsony arányban szereplő tudományos, adminisztratív feladatokat ellátó, szolgáltatásokat nyújtó, valamint művészeti jellegű vállalkozások a felsorolt okokat jóval mérsékeltabb arányban értékelték akadályozó tényezőknek, mint az ipari, kereskedelmi cégek. A költségtényezők és a tudástényezők leginkább az idegenforgalmi vállalkozások innovatív tevékenységét sújtották, átlagértékeik rendre, s nagymértékben alulmúlják a többi gazdasági ágazat átlagosztályzatait (29. Táblázat).

29. Táblázat: A közép-dunántúli vállalkozások innovációs tevékenységét akadályozó tényezőcsoportok megítélése azok mértéke alapján, a vállalkozások főbb jellemzői alapján, átlagértékek

Mutatók	Akadályozó költség- tényezők maximum érték: 12	Akadályozó tudás- tényezők maximum érték: 16	Akadályozó piaci tényezők maximum érték: 8	Innováció ellen szóló okok maximum érték: 8
Területi egység				
Fejér megye	8,3	13,6	6,0	7,0
Komárom-Esztergom megye	10,1	14,5	6,2	7,3
Veszprém megye	8,1	13,4	5,6	6,7
Vállalkozás mérete				
Mikrovállalkozás	9,0	14,0	6,0	7,1
Kisvállalkozás	8,4	13,7	5,8	6,8
Közepes méretű vállalkozás	9,4	13,4	5,9	7,1
Nagyvállalkozás	9,8	13,8	6,8	7,5
Árbevétel				
1-50 millió	9,3	14,1	6,0	7,0
51-500 millió	8,2	13,4	5,6	6,7
501-1000 millió	8,9	13,7	5,7	6,5
1001-2500 millió	9,9	13,3	5,7	7,3
2500 millió felett	9,2	14,1	6,7	7,2
Tulajdonforma				
Magyar	8,7	13,8	5,9	7,0
Többségi magyar	9,3	12,5	5,8	6,3
Többségi külföldi	8,7	12,4	5,7	7,0
Külföldi	10,8	14,1	6,5	7,5
Gazdasági ágazat				
Bányászat, feldolgozóipar	8,8	13,8	5,8	7,0
Építőipar	8,7	13,6	5,9	6,9
Kereskedelem	8,6	14,0	5,9	7,0
Idegenforgalom	7,0	10,5	4,0	6,0
Szolgáltatások	9,2	14,7	6,0	7,3
Tudomány, adminisztráció	9,7	14,4	6,4	7,3
Művészet	8,0	16,0	8,0	8,0
Egyéb	8,5	11,5	6,0	6,0

Forrás: Kérdőívek adatai

3.7. A jövőre vonatkozó fejlesztési tervek és irányok

Fontosnak tartottuk annak vizsgálatát is, hogy milyen fejlesztési tervekkel, elképzelésekkel rendelkeznek a régió vállalkozásai, s hogy ezek megvalósulása elsődlegesen mely területeken várható. Az elemzés során azt a szempontot is figyelembe vettük, hogy a korábban innovációt végrehajtó vállalkozások magatartása, fejlesztési elképzelése eltérhet az összes cég terveitől, ezért a táblázatban ez a cégcsoport elkülönítve is szerepel.

A régió vállalkozásai legnagyobb arányban a munkatársak képzését, oktatását (55%) és az alkalmazott technológia fejlesztését (51,3%) tervezik a közeljövőben, míg legkevésbé a szervezetfejlesztéssel (25,6%), termékfejlesztéssel (32,2%) és a menedzsmenttel, valamint a vezetői ismeretek és készségek fejlesztésével (33,1%) számolnak a cégek. Az innovatív vállalkozások vizsgálatánál más trendet tapasztalunk, bár esetükben is az alkalmazott technológia fejlesztése és a munkatársak képzése szerepel az első két helyen – a sorrendet felcserélve ugyan, de 20%-kal magasabb arányban. A korábban innovációt végrehajtó cégek fejlesztési elképzelései a termékfejlesztés esetében kétszeresen haladják meg az összes vállalkozás arányát, ám minden egyes fejlesztési lehetőségénél, fejlesztési iránynál 10-20 százalékponttal magasabb arányt tapasztalunk a teljes mintához képest. A különbség a jövőbeni informatikai fejlesztések területén a legkisebb, ebben a kategóriában az innovatív vállalkozások aránya csak kismértékben, 6 százalékkal múlja felül az összes cég arányát.

A vállalkozások alapmutatóinak vizsgálata során kiderült, hogy elsősorban a Fejér megyei cégek, a mikro- és kisvállalkozások, a teljes magyar tulajdonban lévő, s a feldolgozó-, valamint építőipari cégek terveznek fejlesztéseket a legnagyobb arányban.

A vállalkozások egyéb jellemzőinek alaposabb vizsgálatával jobban megragadhatóak az egyes csoportok jellemző fejlesztési elképzelései, szándékai (30. Táblázat). A fejlesztési tervekkel rendelkező vállalkozásokat átlagosan régebben alapították, mint azokat a cégeket, amelyek semmilyen változtatást nem terveznek, s az árbevételükből kutatás-fejlesztési célokra fordított összeg, valamint a K+F foglalkoztatottak száma átlagosan két-háromszorosa a fejlesztésekben passzív vállalkozások hasonló átlagértékeinek. A területi egységek alapján elkülönülő vállalkozásokon belül a Fejér megyei cégek legnagyobb arányban a munkavállalók képzését és oktatását tervezik (61,4%), melyet az informatikai fejlesztések (50,6%), s a szolgáltatások, valamint az alkalmazott technológia fejlesztése (46,6%-46,6%) követ. A Komárom-Esztergom megyei és a Veszprém megyei cégek egyaránt a munkatársak képzésének, a szolgáltatások, valamint az alkalmazott technológia fejlesztésének tervét jelölték meg legnagyobb arányban, rendre 48 és 53,2, 51,2 és 50, valamint 61,4 és 47,6%-os arányban. Gazdasági ágazatok alapján a feldolgozóipari, valamint az építőipari és kereskedelmi vállalkozásokat érdemes jobban megvizsgálnunk. Mindhárom ágazat esetében jelentős arányban terveznek a cégek képzési programokat a munkavállalók számára (52,8, 58,7 és 47,8%), ám ennél valamivel magasabb azon aránya, amelyek alkalmazott technológia- és termékfejlesztéssel (feldolgozóipar, 59,1 és 54,1%), a szolgáltatások fejlesztésével (építőipar, 60,3%), s informatikai fejlesztéssel (kereskedelem, 52,2%) számolnak.

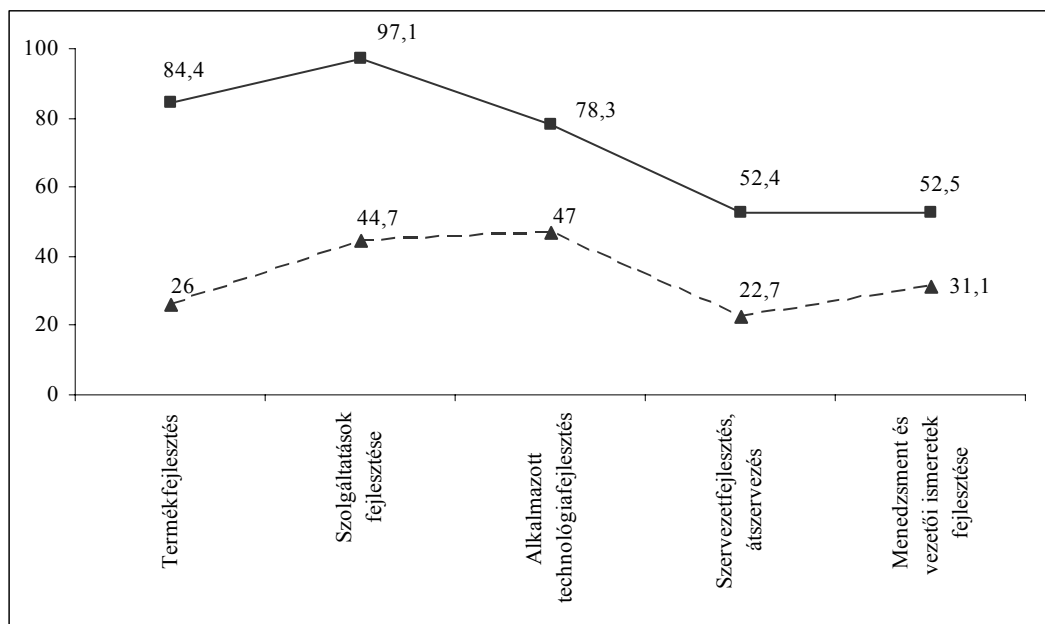
30. Táblázat: A közép-dunántúli vállalkozások fejlesztési tervei (%)

Fejlesztési típusok	Összes vállalkozás	Innovatív vállalkozások
Termékfejlesztés	32,2	57,9
Szolgáltatások fejlesztése	49,0	62,8
Alkalmazott technológia fejlesztése	51,3	66,9
Szervezetfejlesztés, átszervezés	25,6	43,0
Menedzsment és vezetői ismeretek fejlesztése	33,1	47,1
Marketing és értékesítés fejlesztése	36,4	47,9
Informatikai fejlesztések	42,4	50,4
Munkatársak képzése, oktatása	55,0	70,2

Forrás: Kérdőívek adatai

Érdemes megvizsgálnunk a korábban innovatív tevékenységet folytató vállalkozásokat abból a szempontból, hogy terveznek-e további, hasonló, esetleg más innovációtípusban fejlesztéseket. A korábbival azonos területen tervezett innovációkat a 36. Ábrán mutatjuk be oly módon, hogy emellett közöljük a jövőbeli fejlesztéseket tervező, ám korábban innovációs tevékenységet e területen nem folytató vállalkozások arányait is. Láthatjuk, hogy az innovatív vállalkozások fejlesztési elképzelései jóval arányaiban meghaladják a másik csoport arányait, s azt is, hogy a korábbi fejlesztésekkel – különösen a termék- és a folyamatinnováció terén – csak a cégek kisebb része elégedett meg. Fontos azonban kiemelnünk azt a tényt, hogy a nem-innovatív csoportban szereplő vállalkozások arányai alacsonyak ugyan, azonban számuk igen jelentős – létszámuk minden kategóriában száz körül mozog.

36. Ábra: A fejlesztési tervek a korábbi, azonos típusban tartozó innovációs tevékenység alapján (%)

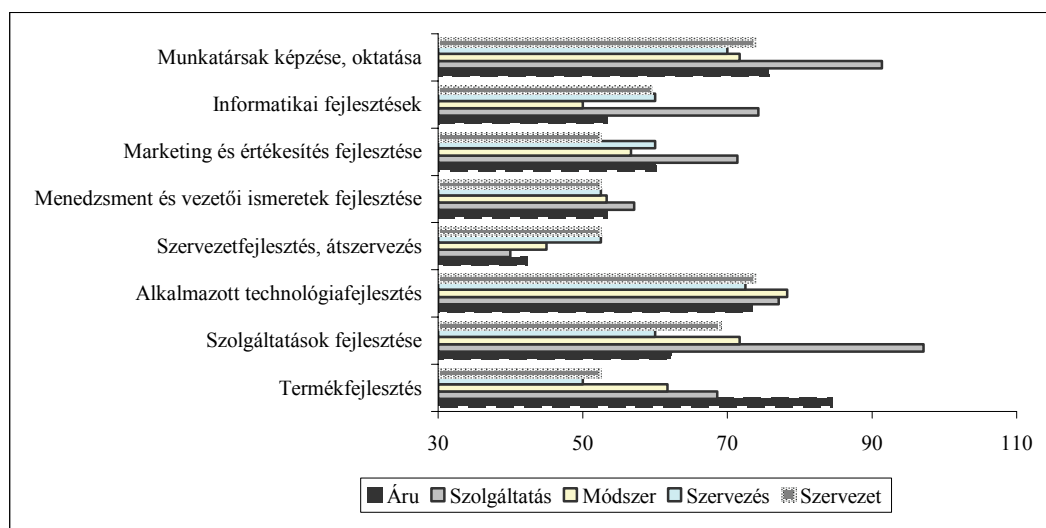

Forrás: Kérdőívek adatai

A 37. ábrán azt szemléltetjük, hogy a korábbi innovációs tevékenységet végző vállalkozások milyen fejlesztési tervekkel, elképzelésekkel rendelkeznek. Látható, hogy a termék- és folyamatinnovációt végrehajtó cégek legnagyobb arányban továbbra is ezen a területen fejlesztenének tovább, bár az is leolvasható az ábráról, hogy a vállalkozások leginkább ezeken a területeken (termék, szolgáltatás, technológia) képzelnek el fejlesztéseket. Az is fontos eredmény, hogy a cégek felismerték a képzés, oktatás jelentőségét, amit az erre a fejlesztési irányra adott magas válaszok aránya is bizonyít.

A fejlesztési elképzelések, illetve a 2005-2007 közötti innovációs tevékenység összegzéseként azt az állítást fogalmazhatjuk meg, hogy az innovatív cégek jelentős része elkötelezett a folyamatos megújulás mellett, s nagyszámú azon vállalkozások száma is, amelyek eddig nem, ám a következő időszakban jelentős fejlesztéseket terveznek valamely vizsgált területen.

37. Ábra: A fejlesztési tervek a korábbi innovációs tevékenység alapján (%)

Forrás: Kérdőívek adatai

3.8. Az innováció feltételei, segítő tényezői

A vállalkozások fejlesztéseit, újításait, kutatásait meghatározza az is, hogy mennyire tartják alkalmasnak a tágabb értelemben vett környezetet innovációs tevékenységek folytatására. Az innováció ilyen típusú feltételeinek vizsgálatakor a Közép-dunántúli Régió különböző adottságainak értékelésére kértük a válaszadókat. A következőkben az összes mintánkban szereplő, illetve az innovatív vállalkozások véleményeit mutatjuk be arra vonatkozóan, hogy a különböző tényezők milyen mértékben vannak megítélésük szerint hatással a régió innovációs folyamataira – a kérdést tehát szélesebb körben, s nem az adott vállalkozás innovációs tevékenységével kapcsolatban tettük fel.

A közép-dunántúli vállalkozások a tőkeellátottságot, illetve a fizetőképes keresletet tartják a régió legnagyobb előnyének, 37 – 37 százalékuuk szerint a tőke és a kereslet jelenléte önmagában is jelentős hatással van az innovációs folyamatokra. Ez az arány az innovatív vállalkozások körében is hasonló, 39,8, illetve 39,5 százalékos. A közepes mértékű hatást választók arányát ezekhez az értékekhez hozzáadva azt látjuk, hogy a válaszadók több mint fele véli úgy, hogy ezek a tényezők befolyással vannak az innovációs folyamatokra. A mintánkban szereplő vállalkozások 50 százaléknál nagyobb arányban választották még a közepes vagy nagy jelentőséggel bíró tényezők közé – csökkenő sorrendben – a szakképzett munkaerő, az együttműködési hajlandóság, a megfelelő beszállítók és alvállalkozók jelenlétét a régióban; ez a sorrend az innovatív vállalkozások esetében némileg módosult, s a beszállítói, alvállalkozói kapcsolatok minőségét vélik a legmeghatározóbbnak. Abban azonban nincs eltérés a két vállalkozói minta között, hogy legkevésbé a tanácsadói szolgáltatásoknak tulajdonítanak jelentőséget (31-32. Táblázatok).

31. Táblázat: A Közép-dunántúli Régió adottságainak hatása a vállalkozások innovációs tevékenységére a gyakorolt hatás mértéke alapján (%)

Feltételek	Nagy- mértékben	Közepes mértékben	Kis- mértékben	Nem befolyásolja
Tőkeellátottság	37,3	19,1	23,9	19,6
Kockázati tőke elérhetősége	24,2	26,8	21,9	27,1
Megfelelően képzett munkaerő	29,5	26,1	22,3	22,1
Kutatási kapacitások és kínálat	16,5	28,3	19,3	36,0
Tanácsadói szolgáltatások	10,1	24,7	22,2	43,1
Innovációs és gazdasági támogatás	20,9	27,7	20,6	30,8
Általános üzleti környezet, klíma	22,3	23,3	27,6	26,8
Megfelelő beszállítók, alvállalkozók	24,5	26,8	18,8	30,0
Fizetőképes kereslet az innovációra	37,1	28,3	16,8	17,8
Együttműködési hajlandóság	16,2	38,6	22,1	23,1

Forrás: Kérdőívek adatai

32. Táblázat: A Közép-dunántúli Régió adottságainak hatása az innovatív vállalkozások innovációs tevékenységére a gyakorolt hatás mértéke alapján (%)

Feltételek	Nagy- mértékben	Közepes mértékben	Kis- mértékben	Nem befolyásolja
Tőkeellátottság	39,8	20,4	23,9	15,9
Kockázati tőke elérhetősége	22,0	30,3	20,2	27,5
Megfelelően képzett munkaerő	25,7	38,1	15,9	20,4
Kutatási kapacitások és kínálat	16,5	28,4	23,9	31,2
Tanácsadói szolgáltatások	8,8	27,2	23,7	40,4
Innovációs és gazdasági támogatás	21,9	28,9	19,3	29,8
Általános üzleti környezet, klíma	21,9	25,4	31,6	21,1
Megfelelő beszállítók, alvállalkozók	26,3	36,8	16,7	20,2
Fizetőképes kereslet az innovációra	39,5	28,9	19,3	12,3
Együttműködési hajlandóság	20,5	40,2	20,5	18,8

Forrás: Kérdőívek adatai

3.9. Az innovációt segítő szolgáltatások

A következő kérdéscsoport arra kereste a választ, hogy a vállalkozások igénybe vettek-e, illetve szándékoznak-e a közeljövőben igénybe venni olyan szolgáltatásokat, amelyek közvetlenül elősegítik az adott cég innovációs tevékenységét.

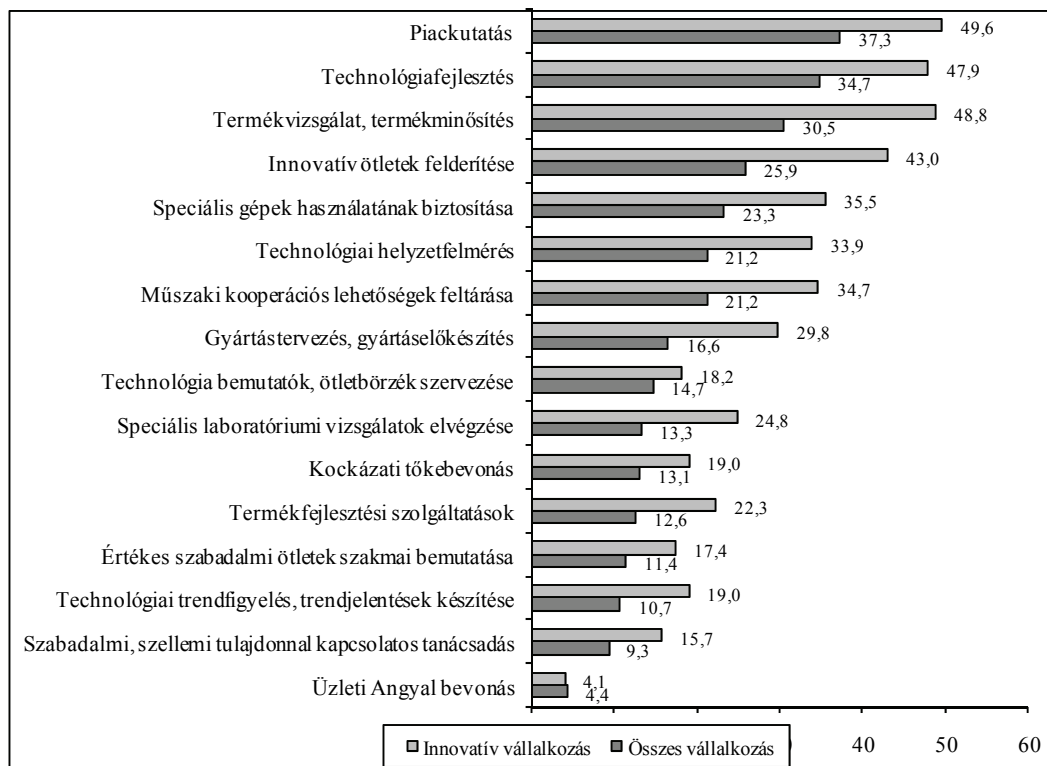
A mintánkban szereplő összes vállalkozás 37,3%-ka a termékek iránti igényeket felmérő piackutatást alkalmazná elsősorban, emellett 34,7%-uk a technológiafejlesztés, 30,5 százalékuk pedig a termékvizsgálat, termékminősítés lehetőségének kiaknázásával segítené saját innovációs tevékenységét. Az innovatív vállalkozások a jövőben szintén ezt a három szolgáltatást vennék igénybe legnagyobb arányban, bár a sorrendben, illetve a szándékok gyakoriságában eltérés tapasztalható: 49,6%-uk piackutatást, 48,8%-uk termékvizsgálatot, termékminősítést, s 47,9%-uk technológiafejlesztést tervez.

A legkevésbé népszerű szolgáltatások közé (10% alatti említési gyakorisággal) az Üzleti Angyal bevonása, a szabadalmi tanácsadás, valamint a technológiai trendelemzés és trendjelentés tartozik, ezeket a vállalkozások alacsony arányban tervezik igénybe venni. Az innovatív vállalkozások csak az Üzleti Angyal szolgáltatásait utasítják el magas arányban, az imént felsorolt többi típust ugyanakkor több mint 15%-uk fontosnak tartja, s igénybe kívánja venni a jövőben.

Az elmúlt három év igénybe vett szolgáltatásait megvizsgálva azt állapíthatjuk meg, hogy az összes vállalkozás, valamint az innovatív vállalkozások stratégiájában ezen a téren nem találunk semmilyen eltérést a trendeket illetően; mindkét típusban a termékvizsgálat, termékminősítés áll az első helyen, melyet a technológiafejlesztés és a piackutatás követ, s az Üzleti Angyal bevonása zárja a sort. A különbség az igénybe vett szolgáltatások gyakoriságában ragadható meg, mely az innovatív vállalkozások körében minden esetben legalább kétszeresen meghaladja az összes vállalkozás arányait.

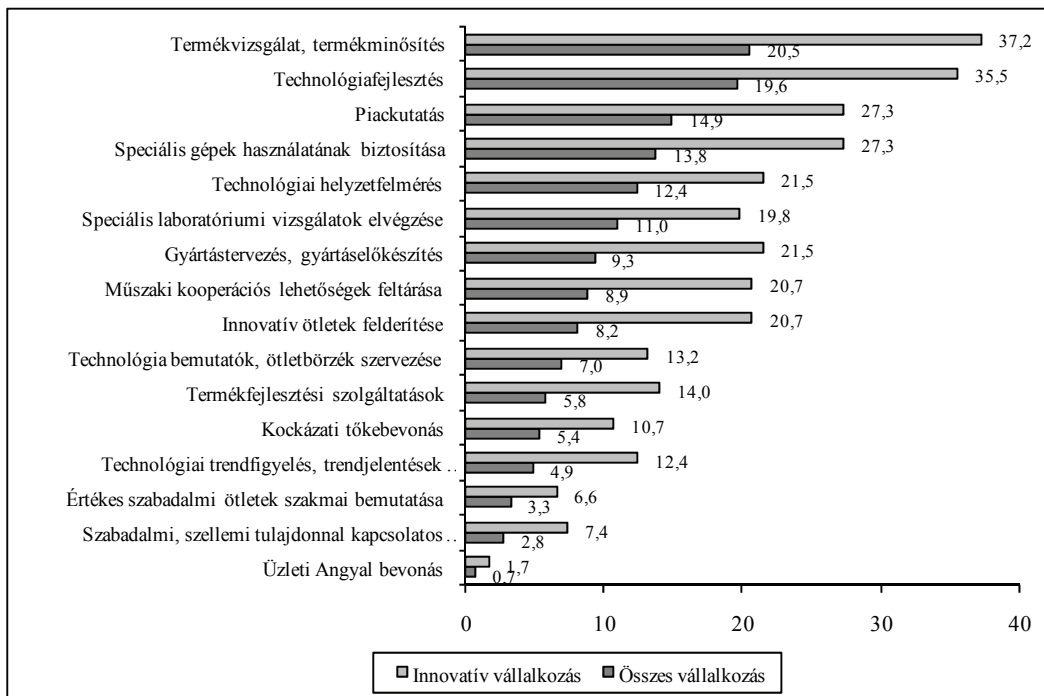
A tervezett, illetve a már igénybe vett szolgáltatások megegyezősége arra utalhat, hogy a vállalkozások elégedettek voltak a szolgáltatásokkal, azok segítették innovációjukat, fejlődésüket, valamint arra is, hogy úgy vélik, ezek azok a tevékenységek, amelyek termékeik minőségét, azoknak ismertségét, illetve piaci jelenlétét erősíthetik (38-39. Ábrák).

38. Ábra: A közép-dunántúli vállalkozások által az innovációt segítő szolgáltatások tervezett igénybevétele (%)

Forrás: Kérdőívek adatai

39. Ábra: A közép-dunántúli vállalkozások által igénybe vett innovációt segítő szolgáltatások (%)

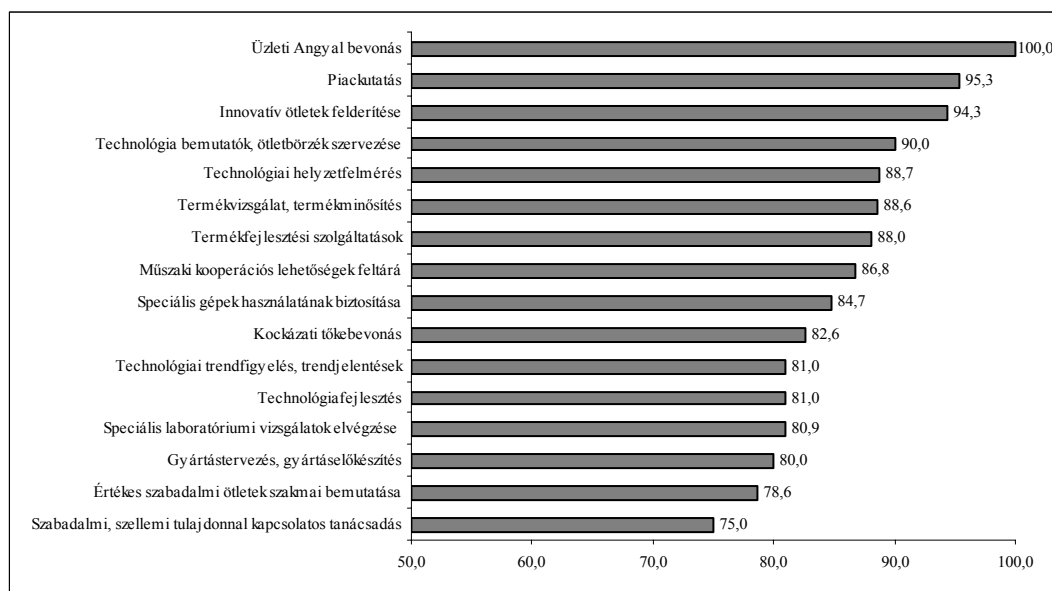

Forrás: Kérdőívek adatai

Az igénybe vett innovációt segítő szolgáltatásokkal való elégedettségre is következtethetünk a vállalkozásoknak feltett kérdések kapcsán, méghozzá oly módon, hogy megvizsgáljuk, tervezik-e a cégek olyan jellegű szolgáltatások igénybevételét, amelyet korábbi tevékenységük során már segítségül hívtak. Arra következtethetünk, hogy alapvetően eredményesnek tekinthetők a szolgáltatások, s legnagyobb arányú elégedettséget az Üzleti Angyal szolgáltatását igénybe vett vállalkozások körében tapasztaljuk; igaz, hogy ezt a lehetőséget kevés cég vette igénybe, azonban az eredmény azt mutatja, hogy ez a döntés beváltotta a hozzá fűzött reményeket. A piackutatás, valamint az innovatív ötletek felderítése is kellő támogatottsággal bír az ilyen típusú szolgáltatást már igénybe vett vállalkozások körében. A szabadalmakkal kapcsolatos szolgáltatásokat értékelték a legnagyobb arányban úgy a megkérdezett cégek, hogy ezekkel a lehetőségekkel többé nem élnének (40. Ábra).

Összességében azt állapíthatjuk meg, hogy az innovációt segítő szolgáltatásokat a vállalkozások hasznosnak, a hatásukat pedig eredményesnek ítélik meg, amennyiben elfogadjuk azt az alapfeltételezést, hogy csak abban az esetben vennének igénybe bizonyos szolgáltatásokat a jövőben, ha a múltban azzal elégedettek voltak.

40. Ábra: Az innovációt segítő szolgáltatások tervezett igénybe vétele

Forrás: Kérdőívek adatai

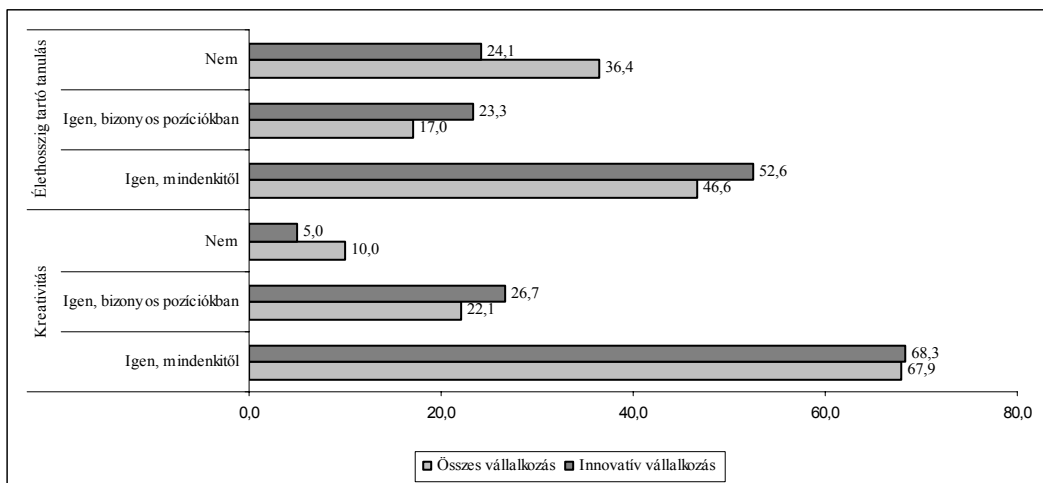
3.10. Képzés, oktatás

Felmérésünk során arra a kérdéskörre is kitértünk, hogy mennyiben várják el a vállalkozások munkavállalóiktól, hogy kreatívak legyenek, s hogy mennyire támogatják őket abban, hogy folyamatosan tanuljanak, képezzék magukat. Elsőként arra kerestük a választ, hogy vannak-e ilyen elvárások az általunk felkeresett cégeknél, s ha igen, akkor ezek minden munkavállalót érintenek-e, vagy csak a bizonyos munkakörökben, pozíciókban dolgozókat.

A kreativitás tekintetében a vállalkozások meghatározó része, csaknem 68 százaléka minden egyes munkavállalótól elvárja ezt a képességet, további 22 százalékuk azonban csak meghatározott munkakörökben tartja ezt alapkészségnek. Az innovatív vállalkozások körében ez az arány rendre 68,3 és 26,7 százalék, azaz némileg magasabb az egész minta értékeinél.

A képzés, oktatás területén mérsékeltőbbek az elvárások: az élethosszig tartó tanulást a régió vállalkozásainak 46,6 százaléka, az innovatív cégeknek 52,6 százaléka tartja szükségesnek minden munkavállaló esetében, s további 17, illetve 23,3 százalékuk munkakörök szerint tesz különbséget ebben a vonatkozásban. Magas azon vállalkozások aránya is – főként a kreativitás kérdéskör hasonló értékeivel egybevetve –, amelyek nem kívánják meg dolgozóiktól a továbbképzést, tanulást; az összes vállalkozás esetében ez 36,4, míg az innovatív cégek körében 24,1 százalék (41. Ábra).

41. Ábra: A munkavállalóktól elvárt kreativitás és élethosszig tartó tanulás a közép-dunántúli vállalkozások körében (%)

Forrás: Kérdőívek adatai

A vállalkozások főbb jellemzői szerinti vizsgálat alapján azt állapíthatjuk meg, hogy a Komárom-Esztergom megyei cégek támasztanak a legnagyobb arányban elvárásokat munkavállalóival szemben mind a kreativitás, mind a képzés terén, ám az élethosszig tartó tanulás tekintetében szintén ebben a megyében a legnagyobb azon vállalkozások aránya, amelyek semmit sem várnak dolgozóiktól. A kreativitás és a képzés kritériuma a mikrovállalkozásoknál vonatkozik nagy arányban minden munkavállalóra, amely nem is csoda, hiszen ezen cégek körében sok az egyéni vállalkozás, illetve az egy dolgozót foglalkoztató vállalkozás, amelynek alapvető érdekében áll, hogy így is helyt tudjanak állni a versenyben. Ugyanakkor a nagyvállalatok is 81 százalékban várják el a dolgozóktól azt, hogy kreatívak legyenek. A vállalkozás méretére vonatkozó másik mutató, a nettó árbevétel alapján is a kisebb cégek számára jelentős a legnagyobb arányban, hogy a munkatársak kreativitása és tudása megfelelő szintű legyen (33. Táblázat).

33. Táblázat: A munkavállalóktól elvárt kreativitás és élethosszig tartó tanulás a közép-dunántúli vállalkozások körében a vállalkozások főbb jellemzői alapján (%)

Mutatók	Kreativitás			Élethosszig tartó tanulás		
	Minden- kitől	Bizonyos pozíciók- ban	Nem	Minden- kitől	Bizonyos pozíciók- ban	Nem
Területi egység						
Fejér megye	62,6	29,9	7,5	46,2	22,0	31,8
Komárom-Esztergom megye	75,2	19,0	5,8	49,6	8,0	42,5
Veszprém megye	68,3	14,3	17,5	44,4	18,3	37,3
Vállalkozás mérete						
Mikrovállalkozás	74,2	13,4	12,4	51,1	12,0	37,0
Kisvállalkozás	62,8	26,7	10,5	42,4	21,2	36,4
Közepes méretű vállalkozás	58,5	41,5	0,0	43,9	17,1	39,0
Nagyvállalkozás	81,8	18,2	0,0	45,5	36,4	18,2
Árbevétel						
1-50 millió	78,9	10,5	10,5	62,1	9,5	28,4
51-500 millió	63,4	31,3	5,2	42,3	26,2	31,5
501-1000 millió	50,0	50,0	0,0	56,3	31,3	12,5
1001-2500 millió	63,6	27,3	9,1	45,5	18,2	36,4
2500 millió felett	58,3	41,7	0,0	36,4	45,5	18,2
Tulajdonforma						
Magyar	68,7	21,1	10,3	46,0	17,1	36,9
Többségi magyar	50,0	25,0	25,0	33,3	33,3	33,3
Többségi külföldi	88,9	11,1	0,0	66,7	11,1	22,2
Külföldi	54,2	41,7	4,2	54,5	13,6	31,8
Gazdasági ágazat						
Bányászat, feldolgozóipar	68,2	24,0	7,8	50,7	16,2	33,1
Építőipar	68,6	19,5	11,9	35,9	18,8	45,3
Kereskedelem	60,9	26,1	13,0	45,5	13,6	40,9
Idegenforgalom	100,0	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0
Szolgáltatások	83,3	16,7	0,0	66,7	33,3	0,0
Tudomány, adminisztráció	73,1	17,3	9,6	62,7	9,8	27,5
Művészet	100,0	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0
Egyéb	100,0	0,0	0,0	50,0	0,0	50,0

Forrás: Kérdőívek adatai

A többségi magyar tulajdonban lévő vállalkozások elvárásai meghaladják a többi tulajdonforma értékeit, míg a gazdasági ágazatokban – a kis elemszámmal bíró idegenforgalmi, művészeti és egyéb cégek arányait figyelmen kívül hagyva – a szolgáltatások és az adminisztráció területén bír nagyobb jelentőséggel a kreativitás és a képzésben való részvétel, amely nyilvánvalóan nagyrészt a gazdasági ágazat, illetve a munkavégzés jellegéből is adódik.

Az elvárásokhoz érthető módon kapcsolódik, illetve kapcsolódhat az, hogy a cégek többletkiadásokra is vállalkoznak annak érdekében, hogy kreatívabb munkavállalóikat megtartsák, ezért megkérdeztük a válaszadókat arról, áldoznak-e, hajlandók lennének-e áldozni ilyen célokra. A régió vállalkozásainak 75 százaléka kérdésünkre igennel válaszolt, s mindössze 15,5 százaléka utasította el ezt a lehetőséget (34. Táblázat).

Az elvárások és a többletköltségek összefüggéseit ábrázoltuk a következő táblázatban. A kreativitást kvázi követelményként kezelő vállalkozások túlnyomó többsége, majd 83 százaléka fizetne többet abban az esetben a munkavállalónak, ha az máshol kívánna elhelyezkedni, s ez az arány a bizonyos pozíciókhoz köthető kreativitás esetében még ennél is magasabb, 85 százalékos. Az innovatív vállalkozások valamelyest nagyobb arányban, 87-89 százalékból válaszolták azt, hogy a kreatív munkatársak megtartása érdekében hajlandók lennének többletköltségeket vállalni.

34. Táblázat: A munkavállalóktól elvárt kreativitás a közép-dunántúli vállalkozások körében az alapján, hogy kreatív munkatárs megtartásáért hajlandó-e a vállalkozás többletkiadásokra (%)

Elvárja-e a kreativitást munkavállalóitól?	Hajlandó-e többletforrásokat áldozni?			
	Összes vállalkozás		Innovatív vállalkozások	
	Igen	Nem	Igen	Nem
Igen, mindenkitől	82,77	17,23	87,18	12,82
Igen, de csak bizonyos munkakörökben	85,19	14,81	89,66	10,34

Forrás: Kérdőívek adatai

3.11. Szabadalmak

A szabadalmi bejelentések szintén a vállalkozások innovációs aktivitására mutatnak rá, azaz arra, hogy tudásuk, kreativitásuk és ambíciójuk kifejeződik-e egy konkrét találmányban. A Közép-Dunántúl vizsgált vállalkozásai körében a szabadalmi bejelentések nem gyakoriak, a megkeresett cégek közül mindössze tíz nyújtott be ilyen jellegű kezdeményezést az alapítás óta eltelt időszakban. A kis elemszám miatt nehéz a főbb jellegzetességeiket megragadni, azonban kísérletet teszünk e csoport határozottabb körülhatárolására. A szabadalmi bejelentést tett cégek közül hét a korábban már kialakított csoport, az innovatív vállalkozások körébe tartozik. A szabadalmaztatók között hét Fejér megyei, s három Komárom-Esztergom megyei, ezen belül – a gazdasági ágazatot tekintve – feldolgozóipari (Fejérben négy, Komárom-Esztergomban pedig mindhárom), illetve építőipari (két Fejér megyei) vállalkozást találunk.

Az egyik Komárom-Esztergom megyei cég kivételével egyik vállalkozás sem tekinthető újnak (jobbára az 1990-es években alakultak). A létszám, illetve a nettó árbevétel alapján kialakított méretkategóriák egyike sem domináns ebben a kérdésben, a szabadalmat benyújtó vállalkozások egyenletesen oszlanak el közöttük, alapvetően tehát ez nem befolyásolja a bejelentéseket.

Természetesen – s az alacsony szabadalmi bejelentések száma ezt utólag szintén indokolja – azt is megkérdeztük a nyilatkozó vállalkozásoktól, hogy miért nem éltek a szabadalmaztatás lehetőségével. A legtöbb cégnél (358 db, 81,9 %) hivatkoztak arra, hogy nem született náluk olyan találmány, amelyet szabadalmaztathattak volna, további 5,5 százalékuk az eljárás hosszúsága miatt inkább eltekint a bejegyzéstől, s így a jogvédelemtől is, míg a válaszadók 4,6 százaléka a folyamat adminisztratív nehézségeit, az ügyintézés lassúságát és bonyolultságát emelte ki. Viszonylag magas, 7,8 százalék azok aránya, akik más okokra hivatkoztak, ezek közül legtöbben azt válaszolták, hogy vállalkozásuk tevékenységéből adódóan a céghez nem kapcsolódhat semmilyen szabadalmi bejegyzés (35. Táblázat).

35. Táblázat: A szabadalmi bejelentést nem tett közép-dunántúli vállalkozások indokainak gyakorisága (%)

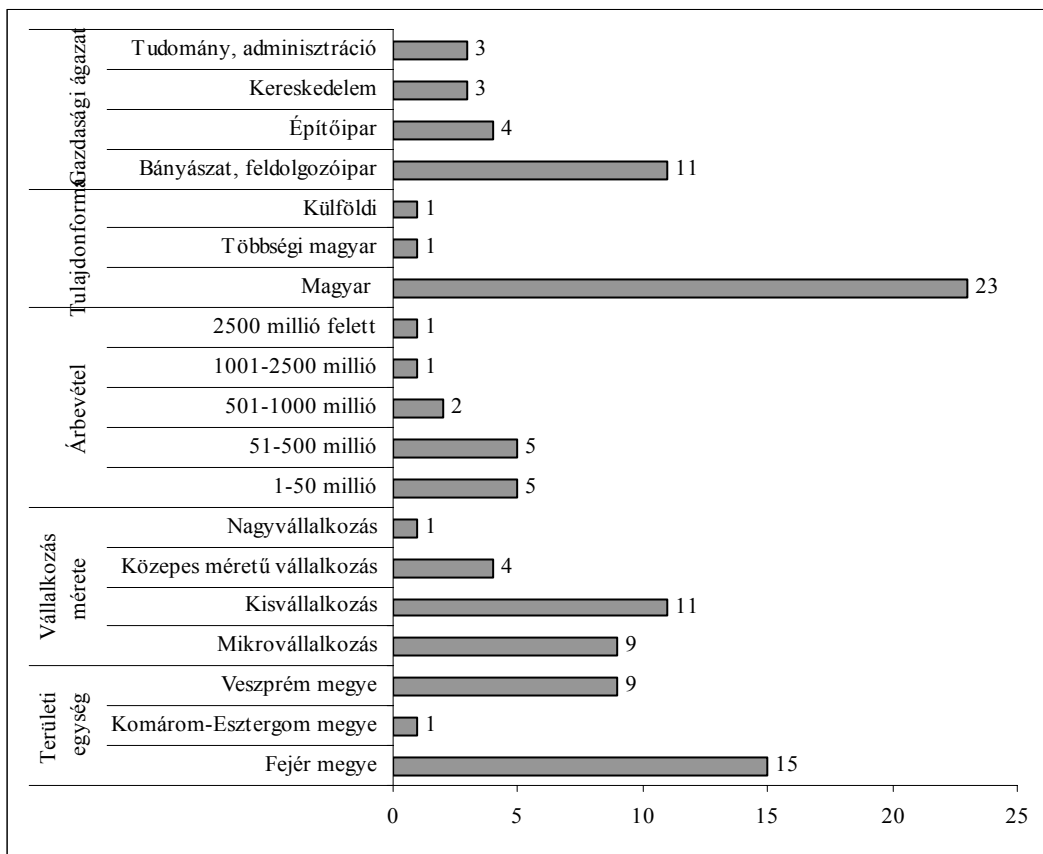
Okok	Válaszok száma (db)	Válaszok aránya (%)
A vállalkozásnál alapítás óta nem született semmilyen találmány	358	81,9
Az eljárás túl hosszadalmas, a gyors bevezetés fontosabb, mint a jogi védelem	24	5,5
A szabadalmaztatás költségei túl magasak	11	2,5
A szabadalmaztatási eljárás hosszú, bonyolult ügyintézés	20	4,6
Nem ismerik a szabadalmaztatás előnyeit	16	3,7
Más szellemi tulajdon védelmi (oltalmi) formát választottak	7	1,6
Egyéb	34	7,8
ezen belül:		
más a tevékenysége	9	2,1
nincs mit szabadalmaztatni	5	1,1
kész technológiával dolgoznak	5	1,1
nincs rá szükség	4	0,9

Forrás: Kérdőívek adatai

A következő három évben 25 vállalkozás tervezi szabadalmi bejelentés benyújtását, ezek közül jelenleg tizennégy tartozik az innovatív cégek közé. Az elképzelések szerint legnagyobb számban a Fejér megyei – ezen belül is a feldolgozóipari – vállalkozások nyújtanának be szabadalmi kérelmet, s a jövőben a Veszprém megyei cégek is aktívabbá válnának ezen a területen, egy Komárom-Esztergom megyei vállalkozás mellett ugyanis öt Veszprém megyei feldolgozóipari cég is jelezte ezirányú szándékát.

Termékeiket, ötleteiket továbbra is a mikro-, illetve kisvállalkozások kívánják szabadalmaztatni – 20 vállalkozás tartozik ebbe a két kategóriába a munkavállalói létszám, s 10 a nettó árbevétel alapján –, tulajdonforma alapján továbbra is a tisztán magyar tulajdonban lévők, gazdasági ágazatok szerint pedig a feldolgozóipari cégek próbálják majd meg az elkövetkezendő években találmányuk szabadalmi bejegyzését elérni (42. Ábra).

42. Ábra: A szabadalommal rendelkező közép-dunántúli vállalkozások száma főbb jellemzőik szerint (db)

Forrás: Kérdőívek adatai

Azoknak a vállalkozásoknak az indokai, amelyek nem terveznek szabadalmi bejelentést tenni a következő három évben (sem), nagyban hasonlítanak azokra az okokra, melyeket korábban, az eddigi szabadalmi bejelentések elmaradása kapcsán tapasztaltunk. A legtöbb cég arra hivatkozott, hogy az alapítás óta nem született semmilyen találmány – s ezek szerint nem túl optimisták abban a vonatkozásban, hogy ez akár meg is változhat a következő három év alatt. Sokan ismét a szabadalmaztatási eljárás hosszúságát jelölték meg okként, nagyobb részük (25 vállalkozás) a gyorsabb megoldások híve, míg a többi 17 cég az adminisztráció, a bürokrácia működésében talál kivetnivalót.

Ismét magas az 'egyéb' válaszok aránya (8,2%), melyen belül a legtöbben az első válaszlehetőséghez hasonló okkal – nincs semmi a vállalkozáson belül, amit szabadalmaztatna – magyarázták a szabadalmaztatás elmaradását.

Érdekes kicsit közelebbről, az általános jellemzőkön túl is megvizsgálni a szabadalmat már jegyző, illetve az eljárást beindítani készülő vállalkozások, s az ez elől elzárkózó cégek közötti különbségeket. Elsőként az árbevételük kutatás-fejlesztési kiadásokra fordított átlagos arányát vesszük az összehasonlítás alapjául, s azt tapasztaljuk, hogy míg az összes vállalkozás esetében az arányok átlagértéke 2,2%, addig a szabadalommal már rendelkezőké 3,8%, a bejegyzési eljárás előtt állóké pedig 3,5% (e két kategória együttes átlagértéke 3,2%) (36. Táblázat).

36. Táblázat: A szabadalmi bejelentést nem tervező közép-dunántúli vállalkozások indokainak gyakorisága (%)

Okok	Válaszok száma (db)	Válaszok aránya (%)
A vállalkozásnál alapítás óta nem született semmilyen találmány	320	73,2
Az eljárás túl hosszadalmas, a gyors bevezetés fontosabb, mint a jogi védelem	23	5,2
A szabadalmaztatás költségei túl magasak	12	2,7
A szabadalmaztatási eljárás hosszú, és bonyolult az ügyintézés	17	3,9
Nem ismerik a szabadalmaztatás előnyeit	15	3,4
Más szellemi tulajdon védelmi (oltalmi) formát választottak	7	1,6
Egyéb	36	8,2
ezen belül:		
nincs olyan, amit szabadalmaztatna	7	1,6
kész technológiával dolgoznak	4	0,9
nincs rá szükség	4	0,9

Forrás: Kérdőívek adatai

A munkavállalókkal szemben támasztott elvárások tekintetében a szabadalmi bejegyzést tett vállalkozások jóval nagyobb arányban kívánják meg minden munkatárstól a kreativitást és a folyamatos képzést, tanulást, mint a mintánkban szereplő cégek összessége (emlékeztetőül az ottani arányok: 68% a kreativitás, 46,6% az élethosszig tartó tanulás tekintetében). A szabadalmi bejegyzési folyamat beindítása előtt állók esetében ez az arány még ezt is felülmúlja a kreativitás 84%-os, s a képzés 72%-os arányú elvárásával (37. Táblázat).

37. Táblázat: A munkavállalóktól elvárt kreativitás és élethosszig tartó tanulás a szabadalommal rendelkező, illetve szabadalmi bejelentést tervező közép-dunántúli vállalkozások körében (%)

	Az alapítás óta nyújtott be szabadalmi bejelentést			A következő három évben tervezzi szabadalmi bejelentés benyújtását			
	Mindenk itől	Csak bizonyos munka- körökben	Nem	Mindenk itől	Csak bizonyos munka- körökben	Nem	
Kreativitás elvárása	80,0	20,0	0,0	84,0	12,0	4,0	
Folyamatos képzés elvárása	66,7	11,1	22,2	72,0	8,0	20,0	

Forrás: Kérdőívek adatai

A kérdéskörrel kapcsolatban még annyit érdemes megjegyeznünk, hogy a már szabadalommal rendelkező és a bejegyzési eljárást a következő három évben elindító cégek halmazának metszetében négy Fejér megyei – három feldolgozóipari, egy építőipari – vállalkozás található.

Összegzés

A vállalkozói adatfelvétel alapján a következő összegző megállapítások tehetők:

A válaszadó cégek székhelyük vagy telephelyük területi elhelyezkedése, foglalkoztatotti létszámuk és ágazati besorolásuk alapján kerültek a mintába.

A kérdőívek kitöltése nagyobb hányadban a városi jogállású településeken zajlott. A mintába került vállalkozások legnagyobb része 1991 és 1995 között alakult, főként (74,6%) korlátolt felelősségű társaság formában működő mikro- és kisvállalkozás. A vállalkozások fő tevékenységük legnagyobb részben (36,8%) a feldolgozóiparhoz kapcsolódik.

Árbevételüket tekintve legnagyobb hányaduk 51 és 500 millió forint közötti árbevétellel rendelkezik, 88,6%-uk kizárólag magyar, 0,9%-uk többségi magyar, 2,1%-uk többségi külföldi, 5,7%-uk pedig többségi magyar tulajdonú vállalkozás, utóbbiak döntően a rendszerváltozást követő években alakultak, és elsősorban Fejér és Komárom-Esztergom megyei telephellyel.

A vizsgálatból az is kiderült, hogy a válaszadó cégek átlagosan a vizsgált három éves (2005-2007) *nettó árbevételük 2,2%-át fordították kutatás-fejlesztésre*. Eredményeink szerint kutatás-fejlesztésre legnagyobb arányban a közép- és nagyvállalatok, tevékenységük szerint az információ, kommunikáció területén, az adminisztratív és szolgáltatásokat támogató tevékenységek területén, a feldolgozó- és építőiparban, valamint a szakmai, tudományos és műszaki tevékenységek területén működő vállalkozások költenek.

A mintába került vállalkozások háromnegyede foglalkoztat *felsőfokú végzettségű munkavállalót*. A vállalkozások 40%-a esetében azonban a felsőfokú végzettségű munkavállalók aránya 10% alatti. A felsőfokú végzettségű alkalmazottal rendelkező vállalkozások nagyobb hányadban külföldi érdekeltségűek, Fejér és Veszprém megyei központúak.

Külön kérdésben vizsgáltuk a *kutatás-fejlesztés területén foglalkoztatottak arányát*. A válaszadók 17%-a esetében jellemző az e területen alkalmazott munkavállaló, és a felsőfokú végzettségű munkavállalókkal ellentétben ők elsősorban magyar tulajdonú vállalkozások. Területi elhelyezkedésüket tekintve ezek Fejér és Veszprém megyei kötődésű mikro- és kisvállalkozások, amelyek maximum 500 millió forint árbevétellel rendelkeznek.

A mintába került *vállalkozások tevékenysége* a termelés, szolgáltatás, beruházás és együttműködések területéhez köthető. A válaszadók 28%-a rendelkezik önálló, saját termékkel, amely termékek döntően a vállalkozások fő tevékenységi területeihez köthetők, vagyis a fő tevékenységi kör mindenképpen a vállalkozások közötti együttműködések kiinduló pontjának tekinthető.

A *saját termékkel rendelkező vállalkozások* elsősorban a kisvállalkozások, a magyar tulajdonú vállalkozások és a maximum 500 millió forint árbevétellel rendelkező vállalkozások közül kerülnek ki.

Az elemzésben a vállalkozások *együttműködéseit, vásárlói és beszállítói körét is elemeztük*, melynek során kiderült, hogy a vállalkozások beszállítói és földrajzi körének hatósugara megegyezik. A mintába került vállalkozások vásárlói és beszállítói kapcsolatai alapján definiált kapcsolatrendszeri megfigyelések meglehetősen lokális jellegűek, melyet a nagymértékű megyei és regionális kötődés mutat. Ez kétféle módon értelmezhető. Egyrészt a vállalkozások kapcsolatrendszerének korlátozott területi struktúráját jelzi, melynek bővítése a jövőben fontos feladat lehet a vállalkozások és az ún. „közvetítő szervezetek” számára, másrészt a vállalkozások nagy hányadának helyi kötődése számos előnyt is hordoz, s a gazdaság helyi kapcsolatrendszerének fejlettségét mutatja.

Fejér, Komárom-Esztergom és Veszprém megyék közül az utóbbi kettő esetében a legnagyobb mértékű a megyei kötődés mind a vásárlók, mind pedig a beszállítók esetében. Fejér megye esetében a regionális kapcsolatrendszerek kapnak a másik két megyénél nagyobb hangsúlyt.

A nemzetközi kapcsolatrendszerek a Veszprém megyei vállalkozások esetében a legszűkösebbek, amely vélhetően a vállalkozások tulajdonosi szerkezetével függ össze. Ha megnézzük a külföldi érdekeltségű és a tisztán magyar tulajdonú vállalkozások kapcsolatainak területi szerkezetét, a legnagyobb eltérés éppen a nemzetközi kapcsolatok és a helyi kötődés esetében regisztrálható. A külföldi érdekeltségű vállalkozások helyi gazdaságokba történt kismértékű integrációja a globális piacoktól nagyobb mértékben függő, és ezáltal törekény gazdaságot jelöl. A magyarországi vállalkozások esetében a hazai piacok beszűkülése hasonlóan sebezhető gazdasági szerkezetet, kapcsolatrendszert és hálózati struktúrát jelenthet. A kutatási eredmények alapján úgy véljük, hogy ezeknek a gazdasági együttműködéseknek a fejlesztése mind a magyar, mind pedig a külföldi vállalkozások esetében fontos jövőbeni feladat.

A vállalkozások innovációs tevékenysége kapcsán elsőként az *innovációk tipizálására, a termék-, folyamat- és szervezési-szervezeti innovációk azonosítására* törekedtünk.

Termékinnovációt a felkeresett vállalkozások 18,6%-a hajtott végre 2005 és 2007 között. A termékinnovációban aktív vállalkozások a régió adottságait, azaz az őket közvetlenül körbevevő környezetet, annak innovációra gyakorolt hatásait jóval kedvezőbben ítélik meg, mint a mintánkban szereplő cégek általában. Területi egységek szerint jellemezve őket azt mondhatjuk, hogy a Veszprém megyei innovatív vállalkozások több mint 70 százaléka a tőkeellátottság, az innovációs és gazdasági támogatás, valamint a fizetőképes kereslet tekintetében tartja kedvezőnek környezetét, míg Fejér és Komárom-Esztergom megyében inkább a szakképzett munkaerő az innováció motorja, bár Fejérben nagy hatásúnak vélik a vállalkozások közötti együttműködések is. Ezen összefüggések alapján arra következtethetünk, hogy Komárom-Esztergom és Fejér megyében a már kialakult gazdasági struktúrára, azaz a cégek képzett munkaerejére, a gazdasági kapcsolatokra, az esetleges klaszteresedésre támaszkodnak, Veszprém megyében azonban inkább serkentőleg hat a makroszint támogatási politikája, valamint a vállalkozáson belüli és kívüli tőke.

Eredményeink szerint a termékinnovációkat a vállalkozások 80%-a saját maga fejlesztette ki a vizsgált időszakban, az együttműködések szerepe tehát alárendelt e tekintetben. Az innovációk hatását a megkérdezettek többsége érzékelte már a 2008-as adatfelvétel idején.

Folyamatinnovációt a válaszadók 60%-a esetében azonosítottunk, ők elsősorban Fejér megyei, tisztán magyar tulajdonban lévő kisvállalkozások. Eredményeink rámutattak, hogy a folyamatinnovációra a regionális tényezők közül a Fejér megyei vállalkozásokra a szakképzett munkaerő jelenléte van a legnagyobb hatással, Veszprém megyében a kockázati tőke elérhetősége, míg Komárom-Esztergom megyében a munkaerő, a cégközi kapcsolatok, s a kereslet a legmeghatározóbb tényezők. A folyamatinnováció esetében is elmondhatjuk, hogy a gazdaságilag fejlettebb megyék igényei, s a rájuk serkentőleg ható tényezők eltérnek a Veszprém megyében tapasztalt egyéni utakat kereső vállalkozásainak motívumaitól.

A harmadik innováció típust (*szervezeti – szervezési innováció*) a válaszadó cégek 19%-a valósította meg, s esetükben is a fentiekhez hasonló megállapításokat tehetünk, vagyis legnagyobb arányban Fejér megyei és magyar tulajdonban lévő cégeket, valamint kisvállalkozásokat találunk az innovatív cégek között.

A különböző típusú innovációk, az azokat végrehajtó vállalkozások jellegének összegzéseként azzal a feltételezéssel élhetünk, hogy az ilyen típusú tevékenységeket nagyban meghatározza az adott megye gazdasága, azaz a betelepült transznacionális vállalatok, illetve az általuk megteremtett gazdasági környezet. Erre utal az, hogy Veszprém megyében, ahol a külföldi nagy cégek jelenléte nem meghatározó, egymástól elszigetelt kisvállalkozások vállalkoznak az innovációra, míg Komárom-Esztergom megyében a betelepült cégek által vezényelt innovációk a jellemzőek. A Fejér megyei vállalkozások e két modellt ötvözik, s a vizsgálat alapján kirajzolódott kép arról tanúskodik, hogy a magyar kisvállalkozások és a külföldi tulajdonú nagyvállalatok innovációs tevékenysége összefonódik, s az innovációs lendület elsősorban a cégek közötti kooperáción, valamint a beszállítói kapcsolatokon alapul.

Kérdőíves vizsgálatunk során külön kérdéscsoport vonatkozott a *vállalati innovációs tevékenység különböző típusainak feltárására*.

A megkérdezett vállalkozások 20%-ánál folyik belső, cégen belüli K+F tevékenység, ez az arány a korábbiak alapján innovatívnak tekintett cégek vonatkozásában 33%. Az összes vállalkozás tekintetében azt az eredményt kaptuk, hogy többségében (61%) ez a tevékenység alkalmoszerű, ezzel szemben az innovatívnak minősített cégek esetében a rendszeresen, folyamatosan végzett K+F tevékenység gyakoribb (45%).

Az innovációval összefüggő eredmény mutatója, hogy a fejlesztés milyen egyéb produktumban – találmány, szabadalom, publikáció – testesül meg. A megkérdezett vállalkozások elenyésző részénél eredményezett az innováció ilyen típusú eredményt: találmány 0,5%-uknál, szabadalom 0,7%-uknál, publikáció 2,3%-uknál született. Az innovatív vállalkozások körében ez az arány valamelyest kedvezőbb, rendre 1,7%, 2,5% és 6,6%.

Vizsgálatunkban az *innovációt akadályozó tényezők* esetében költségtényezőket, tudással kapcsolatos tényezőket, piaci tényezőket és innováció ellen szóló okokat vizsgáltunk. Ezekkel kapcsolatos megállapításainkat az innovációs tevékenységet folytató vállalkozásokra vonatkozóan foglaljuk össze, véleményünk szerint ők jobban érzékelik a gátló tényezők hatásait, így például az innovációs tevékenység költségeit.

Az innovációs tevékenységgel összefüggő tudással kapcsolatos problémákra kapott válaszokból kiderült, hogy a szakképzett munkaerő hiánya nem okoz komoly problémát a cégek számára, sokkal inkább a partneri együttműködések nehézségeit emelték ki a megkérdezettek.

Az akadályozó tényezők között a piaci tényezőket is kiemelték a válaszadó innovációs tevékenységet folytató vállalkozások. Véleményük szerint gondot okoz, hogy a piacot már bejáratott vállalkozások uralják, és 36%-uk úgy vélekedett, hogy veszélyt jelent az áruk és szolgáltatások iránti kereslet bizonytalansága.

A vállalkozások innovációs tevékenységét érintő *jövőre vonatkozó fejlesztési tervek* tekintetében legnagyobb arányban a munkatársak képzését, oktatását (55%) és az alkalmazott technológia fejlesztését (51,3%) tervezik a közeljövőben, míg legkevésbé a szervezetfejlesztéssel (25,6%), termékfejlesztéssel (32,2%) és a menedzsmenttel, valamint a vezetői ismeretek és készségek fejlesztésével (33,1%) számolnak a cégek. Az innovatív tevékenységet folytató vállalkozások eredményeink szerint elkötelezettebbek a jövőbeni fejlesztések terén és a folyamatos megújulás mellett, s nagyszámú azoknak a vállalkozásoknak az aránya is, amelyek eddig nem, de a következő időszakban jelentős fejlesztéseket terveznek.

Vizsgálatunk során kitértünk *a vállalatok igényeinek és a Közép-dunántúli Régió innovációs kínálatának összefüggéseire* is. A közép-dunántúli vállalkozások a tökeellátottságot, illetve a fizetőképes keresletet tartják a régió legnagyobb előnyének, s ez az innovatív vállalkozások esetében is jellemző. További fontos tényezőnek tartják a megkérdezettek a szakképzett munkaerő, az együttműködési hajlandóság, valamint a megfelelő beszállítók és alvállalkozók jelenlétének szempontjait.

Az *innovációt segítő szolgáltatásokkal* kapcsolatban megállapíthatjuk, hogy azokat az adott szolgáltatás már korábban igénybe vett vállalkozások hasznosnak, hatásukat pedig eredményesnek tartják, amennyiben elfogadjuk azt az alapfeltételezést, hogy csak abban az

esetben vennének igénybe bizonyos szolgáltatásokat a jövőben, ha a múltban azzal elégedettek voltak.

A *szabadalmi bejelentések* szintén a vállalkozások innovációs aktivitására mutatnak rá, azaz arra, hogy tudásuk, kreativitásuk és ambíciójuk kifejeződik-e egy konkrét találmányban. A Közép-Dunántúl vizsgált vállalkozásai körében a szabadalmi bejelentések nem gyakoriak, a megkeresett cégek közül mindössze tíz nyújtott be ilyen jellegű kezdeményezést az alapítás óta eltelt időszakban, melynek oka a cégek 82%-a esetében az, hogy nem született náluk olyan találmány, amelyet szabadalmaztathattak volna.

5. INNOVÁCIÓS PÁLYÁZATI PROGRAMOK

Baross Gábor Program

A regionális (decentralizált) innováció finanszírozás meghatározó eleme a korábbi évekhez hasonlóan is a Baross Gábor Program.

A korábbi regionálisan nem egységes pályázati rendszer esetében az NKTH 2009. évtől kezdődően a Baross Gábor pályázatok harmonizálását kezdeményezte. Országos szinten elmúlt évben 38 Baross Gábor pályázat jelent meg, amelyek között gyakran csak kis eltérések vannak. Ez komoly megterhelést jelent a közreműködő szervezeteknek, a NKTH-nak és jelentősen elnyújtja a pályázati folyamatokat. A jövőben jelentősen gyorsíthatja a pályázati kiírás folyamatát, amennyiben a pályázati kiírások harmonizálásra kerülnek.

A fenti kezdeményezés alapján a RIÜ-k a következő javaslatot dolgozták ki:

1. A régiók állítsanak össze egy egységes pályázati „étlapot”, amely listáról minden pályázati kiírás egységesen kidolgozásra kerül.
2. A Regionális Innovációs Stratégia alapján a Regionális Fejlesztési Tanács minden évben döntést hoz, hogy a listáról mely pályázatokat, milyen összeggel kíván meghirdetni.
3. A rendelkezésre álló összeget – hasonlóan az előző évekhez – a Költségvetési Törvény tartalmazza és a NKTH a régiókat erről tájékoztatja.
4. A pályázati lista tartalmazza az Innocsekk+ programot is, amely azonban önálló kerettel rendelkező programként fut 2008-2011 között.

Az elmúlt évek sikeres pályázati konstrukciói alapján a NKTH és a RIÜ által összeállított, a Közép-Dunántúlon meghirdetésre kerülő pályázati lista:

1. K+F projekt támogatás
2. KKV projekt támogatás
3. K+F infrastruktúra
4. Kompetenciafejlesztés
5. Nemzetközi K+F+I projektben való részvétel
6. Innocsekk+ (önálló kerettel)

A Baross Gábor Program pályázatainak kiírása 2009. nyarán történik meg, az egyes program elemek várhatóan a következő tevékenységeket támogatják (2009-ben összesen 989,8 millió forint keretösszeggel):

K+F projekt támogatás

A program célja, hogy növelje a régióban működő vállalkozások versenyképességét, javítsa termékstruktúrájukat és termelékenységüket, valamint, hogy a régióban a kutatás-fejlesztési és a technológiai innovációs projektek támogatása által, innovatív termékek, technológiák és szolgáltatások jöjjenek létre az innováció szereplőinek együttműködése révén.

Támogatható tevékenységek:

- a) kutatás-fejlesztési tevékenység, de e program keretében az alapkutatási tevékenység nem finanszírozható,
- b) prototípus elkészítése, illetve a vizsgálatához, minősítéséhez szükséges technológiai háttérszolgáltatás igénybevétele,
- c) know-how beszerzése, licencvásárlás (max. a projekt összköltségének 10%-ig),
- d) hazai és nemzetközi szabadalmi, használati- és formatervezési mintaoltalmi, valamint védjegyoltalmi bejelentés és fenntartás a projekt időtartama alatt,
- e) projektmenedzsment (max. a projekt összköltségének 5%-ig),
- f) szakértői vagy tanácsadói tevékenység, amennyiben azokat a K+F tevékenységhez veszik igénybe, (marketing szolgáltatások, informatikai tevékenység igénybe vétele, műszaki megvalósíthatósági tanulmány elkészítése, jogi, iparjogvédelmi, pénzügyi, technológiai tanácsadás igénybevétele, de pl. könyvelés, adótanácsadás költségei nem számolhatóak el!) (max. a projekt összköltségének 30%-ig),
- g) a kutatás-fejlesztés infrastruktúrájának létrehozásához a projekt összköltségének maximum 45 %-át lehet felhasználni az alábbi tevékenységekhez:
 - kutatás-fejlesztési célokat szolgáló tudományos eszközök és berendezések beszerzése a projekt (Amennyiben a beszerzett eszközöket és a létrehozott kísérleti rendszereket a projektnél nem használják fel teljes élettartamukban, úgy a projekt költségvetésében csak a projekt időtartamának megfelelő amortizációs költségek vehetők figyelembe!);
 - kísérleti (pilot) rendszerek, tesztkörnyezetek létrehozása (építési költség nem elszámolható);
 - szoftverek beszerzése.
- h) A projekt időtartama alatt, a megvalósítás érdekében felmerülő működési kiadások, beleértve az anyagköltségeket és hasonló termékek, valamint szolgáltatások költségeit, amennyiben közvetlenül a kutatási tevékenység következtében merülnek fel.

KKV projekt támogatás

A program célja hogy növelje a régióban működő vállalkozások versenyképességét: újszerű termékek, technológiák és szolgáltatások kidolgozásának, innovatív piaci termékek, szolgáltatások kifejlesztését lehetővé tevő K+F tevékenység támogatása által. (Kiemelt célterületek az adott régió Regionális Innovációs Stratégiájához illeszkedve kerülnek meghatározásra, melyek a pályázatok kiértékelése során prioritást élveznek).

Támogatható tevékenységek:

- **kutatás-fejlesztési tevékenység kísérleti fejlesztés valamint alkalmazott kutatás esetén.** (A program keretében az alapkutatási tevékenység nem finanszírozható, valamint az alkalmazott kutatások mértéke az 50 %-ot nem haladhatja meg).
- know-how beszerzése, licencvásárlás (a projekt összköltségének maximum 40%-ig),
- K+F tevékenységhez kapcsolódó szolgáltatások, tanácsadások (pl.: műszaki megvalósíthatósági tanulmány; projektmenedzsment; szakértői vagy tanácsadói tevékenység; piackutatás, protoípus készítéshez szükséges háttérszolgáltatás stb.)
- hazai és nemzetközi szabadalmi, használati- és formatervezési mintaoltalmi, valamint védjegyoltalmi bejelentés és fenntartás a projekt időtartama alatt,
- a kutatás-fejlesztés infrastruktúrájának létrehozásához a projekt összköltségének maximum **60 %-át** lehet felhasználni az alábbi tevékenységekhez
- kutatás-fejlesztési célokat szolgáló tudományos tárgyi eszközök és berendezések beszerzése;
- szoftverek beszerzése.

K+F infrastruktúra fejlesztés

A pályázat célja:

A régióban működő vállalkozásoknak a csúcstechnológiák területén végzett K+F+I (saját, vagy szolgáltatásként igénybe vett, vagy szolgáltatásként nyújtandó) tevékenységét lehetővé, és fejleszthetővé tevő infrastrukturális feltételek megteremtése, amelyek hatékonyan járulhatnak hozzá a korszerű, versenyképes termékek, technológiák, szolgáltatások kifejlesztéséhez.

Támogatható tevékenységek:

- a. csúcstechnológiai KFI tevékenység infrastrukturális feltételeinek kialakításához szükséges berendezések, eszközök, immateriális javak (know-how, licenz, szoftver) beszerzése,
- b. a berendezések fogadási, telepítési és működtetési feltételeinek kialakítása,
- c. a beruházás előkészítése: megvalósíthatósági tanulmányok, tanulmánytervek, műszaki tervek, tényfeltáró dokumentáció, szükséges engedélyeztetés, műszaki ellenőrzés,
- d. kísérleti (pilot) rendszerek, tesztkörnyezetek létrehozása
- e. az eszközök működtetésének és adminisztrációs hátterének biztosítása
- f. a minőség-, környezet- és egyéb irányítási rendszereknek, szabványoknak való megfeleltetés, illetve az akkreditáció biztosítása
- g. eszközök hitelesítési feltételeinek biztosítása
- h. a projekt előkészítéséhez, megvalósításához igénybe vett egyéb szolgáltatások

Kompetenciafejlesztés

A támogatás célja

A konstrukció elsődleges célja az innovatív szereplők részére nyújtott szolgáltatások színvonalának növelése. Cél továbbá olyan felkészült, szakmailag kompetens innováció- és technológiamenedzser és iparjogvédelmi szakember-gárda kialakítása, amely szakmailag megfelelő és nemzetközi szintű megoldásokat képes kínálni iparjogvédelemmel és technológia-transzferrel összefüggő problémákra. Cél továbbá a régió szakmai megerősítése olyan szakterületeken (innováció, iparjogvédelem és technológia-transzfer), amelyeken hagyományosan csak a főváros, rosszabb esetben csak külföldi szolgáltatók közreműködése volt elérhető. Cél így a szolgáltatást igénybe vevők és a szolgáltatók fizikailag közelebb hozása. Cél továbbá a régióban meginduló inkubációs folyamatok szakmailag felkészült humánerőforrásának biztosítása. A konstrukció célja végül az ún. „venture consulting” szolgáltatással a befektetők bevonása a regionális innovációs folyamatokba.

Támogatható tevékenységek:

a) Innovációs szolgáltatásfejlesztés

Komplex technológia-transzfer szolgáltatáscsomag nyújtása meghatározott számú regionális mikro-, kis- vagy középvállalkozás kutatás-fejlesztési projektjének, ezen belül

- innovációs projektgeneráló, projektfejlesztő szolgáltatás (pályázatírás nem támogatható);
- döntéselőkészítő megvalósíthatósági tanulmány, termékfejlesztési és technológiatranszfer stratégia készítése;
- a technológia értékesítése technológia-transzfer hálózatok igénybevételével;
- iparjogvédelmi, szabadalomkutatási és szerzői jogi tanácsadási szolgáltatások nyújtása;
- technológia jogi, spin-off és licencia tanácsadás nyújtása;
- ipari kapcsolatteremtési szolgáltatás nyújtása;
- partnerkeresési szolgáltatás nyújtása;
- üzleti angyal tevékenységgel és a kockázati tőkebefektetéssel kapcsolatos előkészítő szolgáltatások nyújtása
- technológiai audit szolgáltatás nyújtása
- inkubációs szolgáltatás nyújtása

Innovációs hazai és külföldi (csak európai) szakmai rendezvényeken, konferenciákon, szakkonferenciákon, vásáron, technológia börzéken, egyéb szakmai rendezvényeken történő kiállítás vagy részvétel (beleértve a menedzselt vállalkozások képviselőit is).

Innovációs szakmai ismereteket nyújtó hazai képzéseken, szakmai napokon történő részvétel.

Hazai vagy nemzetközi technológia közvetítéssel foglalkozó elektronikus adatbázisokban új termék vagy technológia regisztrációja.

b) Venture consulting

- innovatív technológiák befektetést megelőző komplex értékelése, kockázatelemzés, befektetés-előkészítő tervezési dokumentáció kidolgozása egy technológia-értékeléssel foglalkozó partner részéről;
- az innovatív technológiákhoz való befektetési dokumentáció kidolgozása a befektető részéről. Megjegyezzük, hogy a támogatás felhasználható a befektetés részbeni finanszírozására is (üzletrész vásárlás).

c) kompetencia fejlesztés

- Innovációs szolgáltatók humánerőforrás fejlesztése:
 - új szakember felvétele;
 - meglévő munkatársak szakmai továbbképzésének támogatása.
- szakmai adatbázisokhoz való hozzáférés biztosítása;
- nemzetközi és hazai szakmai szervezetekben való tagság létesítése és fenntartása;
- korábbi tapasztalatokat összefoglaló tanulmányok készítése (licencia, spin-off, jogi due diligence, szabadalmazás, freedom to operate, szellemi tulajdon szabályzatok, találmányi díj);
- a szervezetet legfeljebb 2 munkatársának min. 1 max. 3 hónapos tanulmányútjának finanszírozása neves külföldi szakmai szervezeteknél,
- szakkönyvek/ kiadványok vásárlása.

Nemzetközi K+F+I projektben való részvétel

A program célja:

Az innovációs, k+f nemzetközi és EU projektekben való részvétel támogatása, a nemzetközi pályázatoknál tapasztalható előkészítéssel, menedzsmenttel és finanszírozással kapcsolatos problémák áthidalása, a nemzetközi innovációs pályázati lehetőségek magyar oldali résztvevőinek segítése, a pályázatok minőségének javítása.

A pályázatra olyan szervezetek jelentkezését várjuk, akik az alábbi tevékenységek, szolgáltatások nyújtásával kívánják segíteni a nemzetközi k+f pályázaton induló szervezeteket:

A.)

1. Nemzetközi innovációs, K+F projekt és pályázat előkészítés, előzetes dokumentációk összeállítása, konzorciumépítés;
2. Az innováció és a K+F területén nemzetközi projekteket (ETE – határon átnyúló, Interreg IVC, SEE, CENTRAL) segítő, tanácsadó jellegű tevékenységek (pl. projektfejlesztés, beszámoló-készítés, minőségbiztosítás, stb.);
3. Részvétel támogatása már futó nemzetközi k+f projektkonzorcium munkájában a projekt eredményeinek magyarországi hasznosítása érdekében

B.)

4. Nemzetközi pályázatokon elvárt 5% önrész biztosítása (társfinanszírozás). Az önrész keretében kizárólag az Alapból is finanszírozható tevékenységet lehet elszámolni.

INNOCSEKK PLUSZ

A támogatás célja

A támogatás célja a kisvállalkozások innovációs kezdeményezéseinek és az innovációs szolgáltatások keresleti oldalának ösztönzése, kiemelten a tudásközpontok és a kisvállalkozások közötti tudástranszfer előmozdítása.

Az Innocsekk Plusz program keretében nyújtható támogatásokra leköthető forrás a pályázat meghirdetését követő hároméves időszakra évente 4 000 millió forint, azaz négy milliárd forint összesen 12 000 millió forint, azaz tizenkétfélmilliárd forint. A támogatásban projektek várható száma: 600.

A támogatható tevékenységek

4) a projektötlet minősítése témakörben:

- műszaki megvalósíthatósági tanulmány
- szabadalmi kutatási szolgáltatások igénybevétele
- ipar- és szerzőijog-védelmi tanácsadás igénybevétele
- hazai szabadalmi, védjegy-, használati- és formatervezésiminta-oltalmi bejelentések;

5) termékfejlesztés témakörben:

- inkubációs szolgáltatás igénybevétele,
- K+F szolgáltatás igénybevétele,
- műszaki segítség igénybevétele,
- szabadalmi kutatási szolgáltatások igénybevétele,
- ipar- és szerzőijog-védelmi tanácsadás igénybevétele,
- hazai szabadalmi, védjegy-, használati- és formatervezésiminta-oltalmi bejelentések;

6) az eljárási innováció témakörben:

- technológiai tanácsadás igénybevétele
- szabadalmi kutatási szolgáltatások igénybevétele,
- ipar- és szerzőijog-védelmi tanácsadás igénybevétele,
- hazai szabadalmi, védjegy-, használati- és formatervezésiminta-oltalmi bejelentések;

4. a szervezési innováció témakörben:

- termelékenység tanácsadás igénybevétele,
- marketingterv készítése,
- szabadalmi kutatási szolgáltatások igénybevétele,
- ipar- és szerzőijog-védelmi tanácsadás igénybevétele,
- hazai szabadalmi, védjegy-, használati- és formatervezési minta-oltalmi bejelentések;

A Baross Gábor Program mellett a régióban működő szervezetek számára elérhető egyéb K+F+I forrásszerzési lehetőségeket a „Kutatás-fejlesztési és Innovációs Támogatások Forrástérképe 2009-2010” című, az NKTH és a KDRIÜ honlapján elérhető kiadvány tartalmazza. Emellett a Baross Gábor Program kiírásai a www.kdrfu.hu oldalon lesznek elérhetőek.

6. SZAKMAI RENDEZVÉNYEK, LINKEK

2009-es eseménynaptár Tervezet

Rendezvény elnevezése	Tervezett időpontja	Helyszín	Témája	Szervezet
Dunaújvárosi Kistérségi Innovációs Tanács	2009. május 19.	Dunaújvárosi Főiskola Tanácsterme	A stratégiaalkotó workshop eredményeinek értékelése	M8-Dunahíd
Magyar Műszaki Értelmiség Napja	2009. május 19.	Tatabánya, MÜTF	Konferencia, előadások	GFSZ
Párbeszéddel az innovációért	2009. június	Székesfehérvár	Innováció a kkv szektorban	SZVK
Közép-dunántúli Regionális Innovációs Díj átadás	2009. május 27.	Székesfehérvár	"Párbeszéddel az innovációért" rendezvény keretében	KDRIÜ
Technológiai Transzfer két napos képzés	2009. május 20-21	SZVK Konferencia terme	Szakmai továbbképzés	KDRIÜ
Az innováció-vezérelt regionális fejlesztés perspektívái	2009. június	SZVK Konferencia terme	Nemzetközi konferencia	KDRIÜ
VárExpo	2009. június	Várpalota, Vár	Szakmai konferencia	PE
„Bioinnovációs Nap”	2009. szeptember 3.	Veszprém, Pannon Egyetem		KKK
ÖKORET konferencia	2009. szeptember 10.	PE Tanácsterem	Szakmai konferencia	PE
Dunaújvárosi Kistérségi Innovációs Tanács	2009. szeptember	Dunaújvárosi Főiskola Tanácsterme	A Baross Gábor pályázat keretében megvalósuló I_PROF08 eredményeinek bemutatása	M8-Dunahíd
Párbeszéddel az innovációért	2009. október	SZVK Konferencia terme	Innováció a kkv szektorban zárókonferencia	SZVK

M8 Konferencia	2009. október	Megyeháza, Veszprém	Konferencia a 8-as út és az M8-as autópálya fejlesztéséről	VKIK
Dunaújvárosi Kistérségi Innovációs Tanács	2009. október	Dunaújvárosi Főiskola Tanácsterme	A Kistérségi Innovációs díjra beérkezett pályázatok elbírálása	M8-Dunahíd
Dunaújvárosi Főiskola Tudomány Hete 2009. keretében Innovációs konferencia/szekció szervezése	2009. november	Dunaújvárosi Főiskola	Innovációs díj átadása	M8-Dunahíd
KDR Innovációs Klaszter ülés	2009. II. félév	VKIK, Veszprém		VKIK
KDR Innovációs Tanács ülés	2009. II. félév	VKIK, Veszprém		VKIK
Beszállító Klub	2009. II. félév			VKIK
Minőség Klub	2009. II. félév			VKIK
Minőség Díj	2009. II. félév	VKIK, Veszprém	Megyei Minőség Díjak átadása	VKIK
Düsseldorfi bemutatkozás	2009. II. félév	Düsseldorf	A megye gazdaságának bemutatkozása	VKIK
Relációs tájékoztató	2009. II. félév	VKIK, Veszprém	ITDH - külgazdasági tájékoztató	VKIK
Szimpózium	2009. II. félév	Tatabánya	Az innovációs projekt megismertetése a megyei vállalataival.	GFSZ
Technológiai Transzfer - CEBBIS	2009. III. negyedév	Székesfehérvár Hiemer ház	Nemzetközi workshop	KDRIÜ
INNO_HUB projekt nyitó rendezvénye	2009. IV. negyedév	Székesfehérvár		KDRIÜ
Országos Innovációs konferencia	2009. IV. negyedév	Székesfehérvár		KDRIÜ

Innováció témakörében lényeges weboldalak:

„Összefogás Dunaújváros és Térsége Fejlesztéséért” Alapítvány:

<http://www.acel-hid.hu/>

Budapesti Műszaki Főiskola Kandó Kálmán Villamosmérnöki Kar:

<http://kvk.bmf.hu/kando.php>

Budapesti Műszaki Főiskola Regionális Oktatási és Innovációs Központ:

<http://www.szgti.bmf.hu/index2.php>

Competitiveness and Innovation Framework Programme:

http://ec.europa.eu/cip/index_en.htm

CORDIS:

<http://cordis.europa.eu/en/home.html>

Dunaújvárosi Főiskola:

<http://portal.duf.hu/>

Dunaújvárosi Kereskedelmi és Iparkamara:

<http://www.dkik.hu/>

Dunaújvárosi Regionális Anyagtudományi és Technológiai Tudásközpont:

<http://duratt.duf.hu/>

EPSON:

<http://www.espon.eu/>

EU hivatalos oldal:

http://europa.eu/index_hu.htm

EU innovációs politika:

http://ec.europa.eu/enterprise/innovation/index_en.htm

EU K+F Főigazgatóság:

<http://ec.europa.eu/research/>

EU KKV portál:

http://ec.europa.eu/enterprise/sme/index_en.htm

EU Vállalkozás és Ipar Főigazgatóság:

http://ec.europa.eu/enterprise/innovation/index_en.htm

EU-info oldal:

<http://www.eu-info.hu/>

EU Keretprogramok Információs Portál:

<http://www.fp.org.hu/>

Európai Kutatási Tanács:

<http://erc.europa.eu/>

European Cluster Observatory:

<http://www.clusterobservatory.eu/>

Europe-Innova:

<http://www.europe-innova.org/index.jsp>

Fejér Megyei Kereskedelmi és Iparkamara:
<http://www.fmkik.hu/>

Gazdaságfejlesztő Szervezet Tatabánya:
<http://www.gfsz.hu/>

Innovation Regions of Europe:
<http://www.innovating-regions.org/>

INTERREG:
<http://www.central2013.eu>
<http://www.southeast-europe.net>
<http://www.interreg4c.eu/>

Kodolányi János Főiskola:
<http://www.kodolanyi.hu/iw/main.php>

Komárom-Esztergom Megyei Kereskedelmi és Iparkamara:
<http://www.kemkik.hu/>

Közép- Pannon Regionális Fejlesztési Zrt.:
<http://www.kprf.hu/>

Közép-Dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökség Nonprofit Kft.:
<http://www.kdrfu.hu/>

Közép-magyarországi Innovációs Központ:
<http://www.chic.hu/>

Közlekedési, Hírközlési és Energiaügyi Minisztérium:
<http://www.khem.gov.hu/>

Magyar Innovációs Szövetség:
<http://www.innovacio.hu/>

Magyar Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Egyesület:
<http://www.mie.org.hu/>

Magyar Spin-off Vállalkozások Szövetsége:
<http://www.europeanspinoff.com/index.html>

Magyar Szabadalmi Hivatal:
<http://www.mszh.hu/>

Modern Üzleti Tudományok Főiskolája:
<http://www.mutf.hu/>

Nemzeti Fejlesztési és Gazdasági Minisztérium:
<http://www.nfgm.gov.hu/>

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség:
<http://www.nfu.hu/>

Nemzeti Kutatás-nyilvántartási Rendszer:
<http://nkr.info.omikk.bme.hu/>

Nemzeti Üzleti és Innovációs Központ:
<http://www.innostart.hu/>

NKTH - Nemzeti Kutatási és Technológiai Hivatal:
<http://www.nkth.gov.hu/>

Nyugat-Magyarországi Egyetem Geoinformatikai Kar:
<http://www.geo.info.hu>

Oktatási és Kulturális Minisztérium:
<http://www.okm.gov.hu/>

Pannon Egyetem:
<http://www.uni-pannon.hu/>

Pro Inno Europe:
<http://www.proinno-europe.eu/>

Regionális fejlesztési kezdeményezések tára:
<http://www.kezdet.hu/>

Tatabánya Megyei Jogú Város Önkormányzatának Gazdaságfejlesztő Szervezete Kht.:
<http://www.gfsz.hu/>

Technology, Innovation, Interational:
<http://www.tii.org/>

Vállalkozást- és Egzisztenciateremtést Elősegítő Közalapítvány:
<http://www.szvkh.hu/>

Versenyképességi és Innovációs Keretprogram 2007-13:
http://ec.europa.eu/cip/index_en.htm

Veszprém Megyei Kereskedelmi és Iparkamara:
<http://www.veszpremikamara.hu/>

Pannon Egyetem Vegyészmérnöki Intézet Kooperációs Kutatási Központ:
<http://vikkk.vein.hu/>

Pannon Egyetem Környezeti és Informatikai Kooperációs Kutatási Központ:
<http://kikkk.uni-pannon.hu/>

FuturIT Informatikai Biztonsági Tudásközpont:
<http://www.futurit.eu>

ÖKORET Környezetbiztonsági Informatika Tudásközpont:
<http://okoret.uni-pannon.hu>

Dunaújvárosi Regionális Anyagtudományi és Technológiai Tudásközpont:
<http://duratt.duf.hu>

FELHASZNÁLT IRODALMAK

- Csizmadia Z. – Grosz A. (2002): Szervezet központú hálózatok: az ipari parkok térségi – intézményi kapcsolatrendszerének és együttműködési aktivitásának szerkezeti jellemzői. In: Tér és társadalom, 2. szám, pp. 53-80.
- Grosz A. /szerk./ (2003): Kínálatoldali felmérés a Közép-dunántúli régió Regionális Innovációs Stratégiájához. Győr, MTA RKK Nyugat-magyarországi Tudományos Intézetének Közleményei, 154. szám
- Grosz A. – Csizmadia Z. – Szépvölgyi Á. (2004): Az innováció kínálati oldalának bemutatása a Közép-dunántúli régió példáján. In Varsányi J (szerk.), Kis- és középvállalkozások az Európai Unió küszöbén. Győr: Széchenyi István Egyetem, Jog- és Gazdaságtudományi Kar. pp. 269–283.
- Koncepció az Alba Innovációs Park Szervezeti és Menedzsment Rendszeréről. Közép–Pannon Regionális Fejlesztési Zrt – EX ANTE Kft, Budapest–Székesfehérvár, 2008. (kézirat)
- Kutatás és fejlesztés 2007. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest, 2008.
- Oktatás-statisztikai évkönyv 2007/2008. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest, 2008.
- Szépvölgyi Á. (2007): Innovációs folyamatok és az információs gazdaság sajátosságai. MTA RKK NYUTI Közép-dunántúli Kutatócsoport (kézirat)
- Innováció a Nyugat-Dunántúlon, 2008. Pécs--Győr: MTA Regionális Kutatások Központja, 2007.

Közép-dunántúli Regionális Innovációs Ügynökség

Cím: 8000 Székesfehérvár, Seregélyesi út 113.

Telefon: 22/514-111 Fax: 22/514-112

www.kdriu.hu

Dr. Szépvölgyi Ákos
Debreceni Gábor
Barta Zoltán
Kovács Orsolya

ügyvezető igazgató
projektmenedzser
projektmenedzser
projektasszisztens

szepvol@kdriu.hu
gdebreceni@kdriu.hu
barta.zoltan@kdriu.hu
kovacsorsolya@kdriu.hu

20/384-4472
20/667-5560
20/275-7652
20/512-7195

Kiadja a Közép-dunántúli Regionális Innovációs Ügynökség

Felelős kiadó: Dr. Szépvölgyi Ákos ügyvezető igazgató

A kiadvány a Nemzeti Kutatási és Technológiai Hivatal támogatásával készült.

